Cool Anılar V

2000-2004

Jean Baudrillard

Fransızcadan Çeviren: Ayşegül Sönmezay

Lacivert Kitaplar

AYRINTI

2. BASIM

JEAN BAUDRILLARD

Çağımızın önde gelen entelektüel figürlerinden, Fransız felsefeci ve toplumbilimci, postmodern yönelimleriyle dikkat çeken toplum ve kültür eleştiricisi Jean Baudrillard, 1929 yılında Reims'te doğdu. Bir memur ailesinin çocuğu ve ailenin üniversiteye giden ilk üyesiydi. Sorbonne Üniversitesi'nde Alman edebiyatı okudu. Bir lisede Almanca öğretmenliği yaparken, Nanterre Üniversitesi'nde Henri Lefebvre ile çalışmaya başladı. Burada doktora tezini tamamladı. Bertolt Brecht'in şiirlerini, Peter Weiss'ın tiyatro oyunlarını ve Wilhelm E. Mühlmann'ın "Üçüncü Dünya'nın Devrimci Cennetleri"ni çeviren yazar, ders ve konferans vermek üzere başta ABD ve Japonya olmak üzere dünyanın pek çok ülkesini ziyaret etti. Son yıllarda İsviçre'deki European Graduate School'da ders verdi.

Günümüz düşün dünyasının en "çarpıcı" isimlerinden olan Baudrillard, kitaplarında esas olarak simülasyon, yığınların zihniyeti, "öteki", baştan çıkarma gibi konuları ele aldı. Üretimin, rasyonel bir etkinlik olmadığını ileri sürdü; tüketicinin, reklam vb yollarla aldatılmasını göz boyayıcı bir oyun ve hem üretimi hem de tüketicinin isteğini tehdit eden bir öğe olarak yorumladı.

Körfez Savaşı sırasında Fransız televizyonunda görüşlerine en çok başvurulan düşünür olarak kitle iletişim araçlarında bir "star" haline geldi. Körfez Savaşı'ndan önce gerçekte savaş olmayacağı kehanetinde bulunmuş, savaşın ardından da haklı çıktığını iddia etmişti. İnsanların bir amaç uğruna çarpışarak öldükleri savaşın gerçekliğinin yerini, aslında savaşın olmadığı bir dünyada televizyon ekranlarından bütün dünyaya gösterilen bir "kopya" savaş almıştı.

İtalya, Meksika, Brezilya ve Japonya gibi ülkelerde yapıtlarının büyük bir bölümü çevrilmiştir. Türkçedeki ilk kitabı *Metinler ve Söyleşiler* (G.S. Fakültesi Yay., İzmir, 1988), çeşitli yapıtlarından alınmış metinlerin çevirisidir. Uzun süredir kanserle savaşmakta olan Baudrillard, 6 Mart 2007 tarihinde Paris'te hayata veda etti. Öldüğünde 77 yaşındaydı.

Başlıca yapıtları: *Le Système des Objets* (1968); *La Société de Consommation* (1970; *Tüketim Toplumu*, Çev. Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, 1997); *Pour une Critique de l'Économie Politique du Signe* (1972); *Le Miroir de la Production* (1973; *Üretimin Aynası*, Çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yayınları, 1998); *L'Échange Symbolique et la Mort* (1976; *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002); *Oublier Foucault* (1977; *Foucault'yu Unutmak*, Çev. Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yayınları, 1998); *L'effet Beaubourg* (1977); *A l'Ombre des Majorités Silencieuses* (1978; *Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu*, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2003); *Le P.C. ou les Paradis Artificiels du Politique* (1978); *De la Séduction* (1979; *Baştan Çıkarma Üzerine*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Simulacres et Simulation* (1981; *Simülakrlar ve Simülasyon*, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2003); *Les Stratégies fatales* (1983; *Çaresiz Stratejiler*, Çev. Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2002); *La Gauche Divine* (1984); *Amérique* (1986; *Amerika*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 1996); *L'autre par lui-même* (1987); *La Transparence du Mal* (1990; *Kötülüğün Şeffaflığı-Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2004); *Cool Memories I, II* (1990; *Siyah Anlar*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 1999); *La guerre du Golf n'a pas eu lieu* (1991); *L'illusion de la fin* (1992); *Le crime parfait* (1994; *Kusursuz Cinayet*, Çev. Necmettin Sevil, Ayrıntı Yayınları, 1998); *Cool Memories III-1995, IV-2000* (1990-2000; *Cool Anılar*, Çev. Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, 2002); *Ecran total* (1997; *Tam Ekran*, Çev. Bahadır Gülmez, Yapı Kredi Yay., 2001); *L'Echange impossible* (1999, *İmkânsız Takas*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, 2005); *Mots de Passe* (2000; *Anahtar Sözcükler*, Çev. Oğuz Adanır, Leyla Yıldırım, Paragraf Yayınları, 2005); *D'un fragment l'autre-Entretiens avec François L'Yvonnet* (2001; *Bir Parçadan Diğerine-François L'Yvonnet ile Söyleşi*, Çev. Yaşar Avunç, İnkılap Kitabevi, 2005); *Le Pacte de lucidité ou l'intelligence du Mal* (2004; *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, Çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2005)..

Ayrıntı: 485
Lacivert Kitaplar Dizisi: 28

Cool Anılar V
(2000-2004)
Jean Baudrillard

Kitabın Özgün Adı
Cool Memories V (2000-2004)

Dizi Editörü
Güven Gürkan Öztan

Fransızcadan Çeviren
Ayşegül Sönmezay

Yayıma Hazırlayan
Işık Ergüden

Son Okuma
Ayten Koçal

Éditions Galilée/2005 basımından çevrilmiştir

© Éditions Galilée

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Deniz Çelikoğlu

Kapak İllüstrasyonu
Asuman Ercan

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım *2006*
İkinci Basım *2021*

Baskı Adedi: 1000

ISBN 978-975-539-484-2
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Jean Baudrillard

Cool Anılar V

(2000-2004)

Cool Anılar V
(2000-2004)

Ve her tanrı, tıpkı tanrıların Tanrısı gibi, kendi eylem ortamından çok daha engindir.

Denge noktası diye bir şey yok. Dengenin eşit olduğu yanılsamasını yaratan tek şey titreşim; çünkü titreşim sırasında her şey, her iki yanda uçlara yönelir.

Denge, yalnızca sıfır sonuçlu bir denklemin çözüldüğü anda varolur: Ölüm anı mıdır bu?

Hiç resim yapmadım: Resme fazlaca saygı duyuyorum.

Hiç siyaset yapmadım: İktidarı ele geçirmeyecek kadar fazla saygı duyuyorum iktidara.

Hiç felsefe yapmadım: Düşünceye ihanet etmeyecek kadar fazla saygı duyuyorum düşünceye.

Hakikate hiç göz koymadım: Hakikati tehlikeye atmayacak kadar fazla saygı duyuyorum hakikate.

Gerçekliğe hiç inanmadım: İnanmayacak kadar fazla saygı duyuyorum gerçekliğe.

Ölümü hiç hayal etmedim: Sürpriz olarak kalmalı.

Sarhoşluk her şeyle mümkün, iyi şeylerle olduğu kadar kötüleriyle de; suyla ya da şarapla. Ayyaşlık da her şeyle mümkün –saflık ayyaşlığı, üstünlük ayyaşlığı, fedakârlık ayyaşlığı; sarhoşluğu taklit ettikçe iğrençleşiyor ayyaşlık.

Hangi koşullarda öldüğünüz, öteki dünyada varolma koşullarınızı sonsuza dek belirliyor. Mutsuz öldüyseniz, ebediyen mutsuz kalıyorsunuz. Kaza sonucu öldüyseniz, ebediyen o kazayı yaşayıp duruyorsunuz.

Sevdiğiniz insanla aynı anda öldüyseniz, ebediyen onun yanında yaşıyorsunuz. Artık onu sevmiyorsanız, uğursuz kaderinize yanın!

Başka bir zihin burcunda, zamanın bir tür uzama dönüştüğü ve o uzamda bütün yönlerde hareket edilebildiği, sonra da başlangıç noktasına geri dönüldüğü, vb. hayal edilebilir mi? Ya da tam tersine uzam, zaman gibi bir şeye dönüşebilir mi: Uzam, katettiğimiz yoldan geriye dönememek ya da yola çıktığımız noktaya asla yeniden ulaşamamak gibi, tersinmez olabilir mi? Veyahut, tıpkı zaman gibi kendi mutlak ufkuna, sonsuzluğa ulaşabilir mi?

Uzam için sonsuzluğun eşdeğeri ne olabilir? Hareketin yadsınması, hareketsizlik ya da sürekli hareket, uzamın sonsuzluğu olabilir mi?

Şu kadına bir bakın; fincanlarla ve tabaklarla hokkabazlık yapıyor.

O kadar akrobatik bir oyun ki, işin içinde sahtekârlık olduğu düşüncesine kapılıyorsun. Ne var ki bu düşünce, performansın çevikliğine halel getirmiyor; hatta, ironik bir katkıda bile bulunduğu söylenebilir.

Rüyamda bir erkek arkadaşımı gördüm. Kısa bir süre sonra tekrar rüyama girdi; geçen gece onu rüyamda gördüğümü anlattım. Rüyanın anısı, başka bir rüyada yeniden çevrime giriyor. Acaba koşut bir dolaşım zinciri mi var, bir rüyadan öbürüne ve bir geceden diğerine bağlanan?

Yapay varlıklardan oluşan gelecek kuşaklar, eli mahkûm, insan ırkını ortadan kaldıracaklar; tıpkı insan ırkının hayvan türlerini ortadan kaldırması gibi. Geriye dönük olarak, maymun muamelesi yapacaklar bize ve bizden geldikleri için utanç duyacaklar. İnsanları kapattıkları hayvanat bahçeleri kurup, yok olmakta olan bütün türler gibi bizi de koruma altına almaya çalışacak ve çocuksu bilim-kurgu kahramanlarına dönüştürecekler.

İstatistiki ölüm oranı hiçbir anlam taşımıyor. Asıl önemlisi görünmez ölümlülük yüzdesi; hem diğerinden çok daha yüksek hem de hesaplanması imkânsız, çünkü ölüm hep burada ve her yerde giderek büyüyüp bütün toplumsal yapıya ekleniyor.

Keza, görünür yolsuzluk göstergesini de (maskelenmesine katkıda bulunduğu) görünmez yolsuzlukla karşılaştıramayız. Siyasal kayıtsızlık yüzdesi tarafsızlık yüzdesinden çok daha yüksek. Görünmez aptallık yüzdesine gelince; görünür aptallıklarla kıyas kabul etmez.

Buna karşılık, belki de gizli zekâ yüzdesi ile tutku ve hayal gücü yüzdesi görünürde olanın çok daha üstündedir.

Kızılderililer korku çukuru kazarlar: Çukur kazıp en dibine oturur ve oradan gökyüzüne bakarlar. Hiçbir şey kapatamaz görüntüyü.

Bizim korku çukurumuz televizyon. Sessizlik, göğün mavisi, bulutlar, kuşlar, geleceğe dair işaretler, havanın durumu; hepsi ekranda. Çukurumuz da var, çukurumuzun kapağı da; mükemmel bir yuva.

Rehine teröristin davasını benimserse; yenen yenilenin davasını benimserse; cellat kurbanınkini, efendi de köleninkini benimserse –böyle bir salgın her iki yönde evrenselleştiğinde yasaların kurduğu adaletten başka bir adalet devreye girecektir, adaletin kurduğu dengeden başka bir denge: Eşitsizliğin en şiddetli yaşandığı ilişkiler de dahil olmak üzere, bütün ilişkilerin kayıtsız şartsız tersinir hale geldiği bir denge yaşanacaktır.

Her şey hareketlidir –su hareketli –hava hareketli – kanımız damarlarda dolaşıyor –zaman dur durak bilmiyor. Hareketsiz olan yalnızca insan.

Enerjimizi çok daha sağlıklı kullanmanın en iyi yolu, alçaklığımızı iyi bir davanın, cesaretimizi de kötülerin hizmetine sunmaktır.

Palermo müzesinde *Ölümün Zaferi*. Ölüm getiren savaş atı ya da barok hayalet... Aslında, ölümü hayal etmek imkânsız. Hayal etmek için anılar olmalı.

Leucate. Aynı papaz, aynı kilise. Buranın tek büyük yeniliği, iki türde yapılan Kudas Ayini. Müminler, aynı kutsal kadehten içmekte tereddüt etseler bile Tanrı onlara kızmaz. Kaldı ki, kendi ekmeklerini papazın şarabına da batırabilirler. Bütün bu yeni ritüel müminlerin çoğunun gözünden kaçıyor.

Önce Musa'nın mühürlediği, sonra İsa'nın ve daha sonra Kudas'ın kanında yıkanan Ahit üstüne dinsel söyleşiler yapılıyor. Yalnızca İsa manevi lekeleri yıkayabiliyor. Yeniden sessizlik.

Ve, pekâlâ köyün orospusu olabilecek biri –sarışın bir yaratık; soluk yeşil mini etek giymiş, dekoltesi cüretkâr– içeriye giriyor ve parmaklarının ucunda Meryem şapeline süzülüyor; Meryem için mum yaktıktan sonra karanlıkta kalmış yan şapellerden birinde duasına gömülüyor. Kimselere görünmeden çıkıp gidiyor. Kutsal Ahdi imzalayanlar, aslında bu köyde yaşayan insanlar.

Yazarlar hakkında yapılan her tür yakıştırma, onların kişilik özellikleri, biyografileri şu gerçeği gizliyor: Yalnızca kötü yazıların yazarı vardır, iyi yazıların yazarı olmaz.

Denizci mezarlığının şapelinde, gemiler battıktan sonra konulmuş büyük adaklar bir gün çalınınca, şaşırtıcı güzellikteki benzerlerini *a fresca** yeniden yapmışlar. Peki ya orijinalleri ortaya çıkarsa? Orijinalini bulduğumuzda, gerçek dünyanın kopyasını ne yapacağız?

Geçtiğimiz binyılın sonunda, türün mükemmel bir örneği imal edildi: Cep telefonlu insan. Ancak geleceğin sayısal protezi karşısında o bile yok olup gidecek ve yerini telepatik hayaletler alacak.

* Her şey olup bittikten sonra anlamında Latince sözcük. (ç.n.)

Binyıl öncesinin olayları uzayın boşluğunda bin ışık yılı öncesinde kaldı. Hiroşima bile bizden altmış ışık yılı geride. Hatta az önce yaşadığımız an bizden bir ışık saniye uzakta. O halde mevcudiyet diye bir şey yok. Aramızdaki mesafe sonsuz küçük de olsa hiçbir şey hiçbir zaman mevcut değil: Ne duvar ne de karşımızdaki insan. Hatta bizim varoluşumuz bile; kendi varoluşumuzun çağdaşı olduğumuzu söylemek çok zor.

Sirius'a göre, güncelliğin tekdüzeliği, rüyanın ritimlerine ayak uyduruyor.

Sanatçının kendini beğenmişliği (John Cage, Bob Wilson?).

"*We dream for those people who have no dreams of their own to keep them alive.*" Hep aynı küçümseme. Hayallere ve zihinsel becerilere yöneldiği için daha da kötü. "Sanatçılar"daki hayal kurma enerjisinin ve üst sınıfların bilinçdışında görülen canlılığın, diğer tüm ölümlülerdeki enerjiden ve canlılıktan bambaşka bir şey olduğundan bile kuşkulanabilir insan. Neyse; bu yaklaşımda hiç olmazsa demokrasinin belli bir biçimi var.

Kim olduğunu bilmediğimiz Filipinli bir bilgisayar kullanıcısının I LOVE YOU virüsünü bulaştırıp dünya bilişim ağını altüst edebilmesinin nedeni, bilgisayarın bizi sevmesi ve kendini terk edilmiş hissettiği için bilişim ağının intihar etmesini sağlayarak intikam almasıydı; tıpkı *2001 Uzay Yolu Macerası*'nda Hal'ın yaptığı gibi.

Zekâ, yavaşlamanın bünyesinde yaşıyor. Ama önce hızın verdiklerini almak lazım.

Hiç kuşkusuz bilim, muhteşem bir eğretileme kaynağıdır. Zamanın çifte oku, suyun belleği, apoptoz, kara delikler, karşıt-madde – bunlardan daha güzel eğretileme var mı (Sokal'a sungu)? Bu fırsatı niçin sonuna kadar kullanmayalım. Kavramların krizaliti olan bu eğretilemeleri.

İnsan kendine, dünyaya ve gerçekliğe homeopati dozlarında inanmalı. Biraz boşinanç, evet – birazcık da gerçeklik inancı, evet – ama, kötülüğü kötülükle iyileştirebilecek kadarı; fazlası değil.

Fonda Hiçkimse'ye (Nobody) şöyle diyor: "Önce biri ol, bana meydan okuma hakkını ancak böyle bulabilirsin." (Sanki varoluş, şöyle diyormuş gibi: Doğma zahmetine katlan bakalım, yaşama hakkına ancak böyle kavuşabilirsin.) Bir de şunu söylüyor Fonda: "Ancak biri olsan bile, Hiçkimse seni er geç yenecek." Nitekim, Hiçkimse Biri'ni hep yeniyor. Ve böylelikle Nobody, ondan çok daha hızlı çıkıyor.

(*My name is Nobody*, Sergio Leone.)

Danaları hayvani unlarla besliyorlar, sonunda deli dana iskeletine dönüşüyor hayvanlar ve biz bu iskeletleri çimento fabrikalarında yakıyoruz; sonuç olarak nefesimize karışıyor bu tozlar.

Ateş hâlâ baş eğmeyen bir güç ve intikamların en korkuncu ondan gelecek: Yıldızların ateşi ve soğukluğu alacak en büyük intikamı. Doğanın bütün öğeleri, hep tanrıların seçmeli alanı oldu. İntikam almak için de onları kullanacaklar.

Yazı yazmanın tuhaf, insanlık dışı bir işlev olduğunu hiç unutmamak gerek; dilin kendisinin insanlık dışı bir yansıması olduğunu unutmamalı. Evcil bir tür olan dil, yazıyla vahşi bir türe dönüşüyor yeniden.

Sonu, oluşum süreciyle bütünleştirmek: Yas tutmaktan kaçınmanın tek yolu. Tıpkı hazzı çoğaltan bir ayna gibi sonun tadını çıkarmak. Bu anlamda ölümün, büyülü bir işlemci olarak işin içine sokulması bile düşünülebilir.

İnsanın tanımı yok, yalnızca insan düşüncesinin bir tanımı var. O halde insan, kendisiyle ilgili tek bir ideal tanıma sahip olabilir – onun hakkında bundan başka ne söylenebilir ki?

Mutsuzluğun kökeninde hep bir kaza vardır.
Mutluluğun kökeninde hep bir rastlantı.

Öğlene doğru hızla gece oluyor, sanki yeryüzünden gelmiş de gökyüzünden inmemiş gibi, sanki kapkara bir ışık kaynağından gelip 2 000 km/sa hızla yeryüzünü yalayan bir ışık demeti gibi. Tutulum rüzgârları kör karanlıklarda doğuyor; kasırgadaki sessiz rüzgârın ta kendisi. Ve soğuk, Güneş tacından aşağıya iniyor. *Path of totality*.

"Onun ağzından dökülen sözcüklerin kimi kez hakiki ve derin şeyleri dile getirdikleri de oluyordu.." (Schnitzler, *La Transparence impossible.*)

Özdeyişler; beyindeki şu elektriklenmenin, sinirlerden beyne ulaşıp onu arşınlayan şu sayısız mikroskobik düşüncenin hakkını en iyi onlar veriyor. Şu Brown hareketinin; Lichtenberg'in dediği gibi, "merceklerin,

perdahlanmamış camın ötesinde"ki cisimciklerin etkinliğinin hakkını en iyi onlar veriyor.

Birer salak gibi, günün olaylarını görüyoruz rüyalarımızda. Trenin penceresinden atlayıp kendini öldüren kadının hikâyesini okuyorum. Aynı gece, biraz değişik haliyle rüyamda görüyorum. Oysa önce bu rüyayı görüp, sonra da ertesi günün gazetelerinde olayla ilgili haberleri okumak çok daha orijinal olurdu.

Başkalık, hiç kimsenin kendini gıdıklayıp da gülmeyi beceremememesidir.

Nasıl ki, göğün mavisi için "nesnel" bir varoluştan söz edilemezse (mavi mavidir, o kadar), ruhun hareketleri üstüne nesnel bilgi de edinilemez. Onunla ilgili sezgiler vardır yalnızca: Ruhsal gökyüzünün mavisi.

Hani şu kadınlar var ya; hani bizim –fiziğimizi olmasa bile– zihnimizi coştururlar ve onlarla soğukkanlı konuşmalar yapmayı beceremeyiz; öyle bir durumda kalırız ki, onların hoşuna gitmek zorunda hissederiz kendimizi.

Vaktiyle haklı gördüklerimizi artık haklı görmemek.

Barthes: Dil faşisttir, çünkü bize sürekli olarak konuşmamızı buyurur. İlişki işlevi, faşist işlev. Gösterenin fanatizmi (Ferlosio). Alman dili, Alman kentleriyle aynı anda yok edildi (Sloterdijk).

Bizdeki varoluş duygusu, siyah ışığa duyarlı bir levhadır. Hem kendinden nefreti içerir, hem de bu duygunun derhal onarılmasından ibarettir.

Rüyalar gerçek hayattan gelen arzuların yerine geldiği bir ortam olmaktansa, gerçekler rüyalardan doğan arzuların yerine geldiği bir ortam olmalıydı.

Rüyalar arama motoru olmalıydılar. Biyolojik babalığı küçümseyen aborjinler rüyanın döl vermesine öncelik tanırlar. Böylece gerçeklik çok daha esrarlı bir hal alır; rüya da, bilinçdışının çöplüğü olmaktan kurtulur.

Güzelliği yücelik mertebesinde tutmakla yetinmek ve merhametli bir işte onun eşdeğerini bulmamak ahlakdışı bir tutumdur.

Nasıl ki zihinsel özürlünün, doğmuş olmaktan ileri gelen zararlar ve çıkarlar için hak iddia etmesi gerekiyorsa, her yurttaş da doğal bir hak olarak zekâ talebinde bulunabilmeliydi; dolayısıyla, en kötü ihtimalle, aptallık karşısında bir destek ödeneği isteyebilirdi. En zoru, kanıtları bir araya getirmek olurdu herhalde.

Ölüm her şeyi hale yola sokuyor, çünkü dünya, sizin yokluğunuzda yaşanmayı çok daha az hak ediyor.

Tıpatıp nükte gibi, kişilik özellikleri gibi ya da yüzün çizgileri gibi, fragman da çelişkili anlam parçacıklarından ve bu parçacıkların keyifli çakışmalarından oluşur. Özdeyiş, yıldızlı bir gökyüzü gibidir; beyaz kalan parçalar yıldızların arasındaki boşluklardır.

Öğleden sonrası olmayan günler icat etmeli; şafak vaktinden önce duran geceler, giderek artan bir ritimle birbirini izleyen mevsimler, başlamadan sonlanan yıllar ve sonsuza dek birbirinin yerini alan neşe ve bedbahtlık.

Çeşitli takımyıldızların sinsice ama aynı zamanda uğursuz suç ortaklıklarıyla, morötesi ışıklar tayfında felsefenin öznesi beliriverdi.

İstisnai olan şeyler yaşamayı pek az hak ediyorlar. Bayağı olanlar ise ölmeyi bile hak etmiyor. O kadar bayağı bir insandı ki, Bernard adını bile hak etmiyordu.

Cömertlik edasıyla söylenen Warhol usulü şu ünlü "çeyrek saatlik zafer" sözü, aslında epeyce aşağılayıcı – reklamcılığın vasatlığına destek vermekten başka bir şey değil. Üstelik, tıpkı rahimdeki yumurta stoku gibi "zafer" stoku da sınırlı; bu yüzden de sapına kadar antidemokratik. Bütün bir saat boyunca ünlü olarak kalabildiğinde, bundan sonraki üç saati ünden yoksun geçiriyorsun; oysa onlarda da çeyrek saat ünlü olma hakkın vardı.

Her şey işlevselleşiyor. İroni eleştiri işlevinde yitip gidiyor, söz ise ilişki işlevinde. Daha da kötüsü: Eleştiri, etik, estetik, birbirlerinin işlevine dönüşüyorlar; bir süre sonra yararsız işlevler halini alacaklar.

Demokrasi davasının usta düşünürleri, halkın sapına kadar aristokrat ilkelerden yola çıktığını bilseler epey şaşırırlardı. Her ne kadar demokrasi davasının "gerçek" arzusu eşitlik, özgürlük ve refah olsa da, halkın özlemlerinin manevi itici gücü, halkın arzusunun karanlık hedefi, eskiden olduğu gibi şimdi de zafer, servet ve kurbanlardır.

Belki de en iyisi *in utero** bilinç ameliyatları yapmaktır; yanı sıra ironi, eleştiri, zekâ ameliyatları. Genelde varoluşun en kırılgan ve en tehlikeli niteliklerine yöne-

lik ameliyatlar. Böylelikle, bilinçdışından da kurtulmuş olurduk; genomun diğer tüm düzensizlikleri gibi o da sökülüp çıkarıldığında gelecek kuşaklar epey rahat ederlerdi kuşkusuz. Bütün bu işlemler için uzmanlaşmış bir Psiko-Genetik Enstitüsü kurmak gerekir; Burç ameliyatlarının yapıldığı Burç Cerrahisi Enstitüsü'nün hemen yanına.

Kuram, bir kurgu ya da fabl biçimini aldığındaki halinden daha güzel olamıyor hiçbir zaman.

Şu genç kadının hikâyesi (Amélie Nothomb); şeklinin bozulduğunu sandığı için her şeyden elini eteğini çekmiş –kendini görebileceği bütün nesneleri elinden almışlar; ayna yok, yansıma yok, termometrelerdeki cıvanın yansıması bile. Palagonya düşesinin ikiz kardeşi; dük, karısının çevresini biçimleri bozan aynalarla donatmış; korkunç görünsün ve kibirlenmekten vazgeçsin diye. Güzelliğin hapsedilmesi, kendini görme hakkı karşısında gösterilen bu şiddet, "*il sacrificio della bellezza*", yalnızca erkeğin gözünde kadının yarattığı tehlikeyi değil, aynı zamanda kadının kendi görüntüsü karşısında düştüğü tehlikeyi de kapsıyor.

Bir istatistiğe göre, uçakta ölümcül kaza geçirme riski bir milyon 600 binde bir. Yani, her gün uçağa biniyorsanız, ancak bin yıl sonra yere çakılma riski taşıyorsunuz. Her ne kadar rakamlar bizi rahatlatmak istese de, aslında dehşete kapılmamıza yol açıyorlar; çünkü, sonsuz küçük olsa bile riskin gerçek olduğunu vurguluyor, böylelikle hepimizin kendimiz için girdiği sanal bahsi, yani sıfır risk bahsini –aksi takdirde uçağa binmezdik– bozuyorlar. Sözü edilen bin yıl, sonlu bir ufka, ölüm ufkuna dönüşü-

yor; salt rastlantıdan çıkıp olasılıklar dünyasına girer girmez bize yaklaşmaya başlıyor.

Telesekreter biz konuşmayı keser kesmez ya da fazlaca ağır konuştuğumuzda duruyor. Sessizlik yüzünden kesintiye uğruyor konuşma!

Sırra, sessizliğe, mesafeye kavuşmak...
Çatışmaya, yasağa, gösteriye ve şiddete kavuşmak...
Bütün hakları elinde tutan izleyicinin sevincine kavuşmak.

Özgürlük, irade, sorumluluk: Bütün bu kategorileri silip süpürmek; tıpkı ruh, hata, ölümsüzlük kategorilerini silip süpürme gereği gibi. Dinden, derebeylikten kurtulmak için gökyüzü ve cehennem kavramlarını defettiğimiz gibi.

Ölümden söz etmek için canlı olmak gerek. Canlı olanın ölüm hakkında fikir sahibi olma şansı ölmüş olandan çok daha fazla; keza, kadından söz etmek için hiç kuşkuşuz erkek olmak gerek. Erkeğin kadın hakkında fikir sahibi olma şansı, kadın olandan çok daha fazla.
Her halükârda erkek, başka bir yaşamında tattığı kadınlığın anısını muhafaza ediyordur. Bu sayede, bilincin pek çok halinden süzülüp gelmiş çok daha ince sezgileri vardır bu konuda.

Niçin hep bir neden uğruna mücadele edilsin? Sonuçlar uğruna mücadele edildi mi hiç?

Dünyanın, nedensiz bir sonuç olduğu ya da sonucun nedenden önce geldiği kanaatine varmak. Bizim eylem-

lerimiz bile bizden önce geliyor ve iğneden ipliğe aynı paradoksa karşılık veriyorlar. "Mıknatıs demir parçacıklarına nasıl biçim veriyorsa, biz de eylemlerimizi öyle biçimlendiriyoruz." (Lichtenberg.)

Kıskanılacak durum; ötekiler sizi dışarıdan görebiliyor, sizin ise kendinizi görebileceğiniz deforme edici bir aynanız var yalnızca: Farkındalık aynası.

Bir tekillik olan dünya, düşünce olan dünyasallık karşısında direniyor. Kadın, kadın düşüncesi karşısında direniyor. Herhangi bir şeyin, kendisine ilişkin kavramla karıştırılması ölümcül kanamalara yol açıyor.

Yapayalnızken insanın ikili yaşam sürdürmesi olağan bir durum sayılabilir. Bunu iki kişiyken yapmak çok daha zor.

Sokakta hakiki bir deliye rastladım nihayet – kendi kendine konuşmak için cep telefonuna ihtiyaç duymayan birine.

Bazı karşılaşmalar, ses tonu sayesinde hatırımızdan çıkmazlar; yerli yerine koyamasak da, deyim yerindeyse, kızılötesi bir gamda hatırlarız onları.

Bir kadının bedeni ile yüzü birbirinden apayrı şeylerdir. Birinden ötekine geçerken saf seyirden saf şehvete düşülebilir. Aşk sırasında yakından bakıldığında yüzün güzelliği ya da çirkinliği siliniverir –tensel arzu, yüzün ayırt edici çizgilerine pek aldırmaz, hatta bedenlerdeki ve jestlerdeki farkı bile kale almaz. Ancak arzu ender olarak tenseldir ve kimi kez yüzün çizgilerine bağlanmakla yetinir.

Başınıza gelebilecek en kötü şey, yükseklerde uçan şu işe yaramaz insanların size sahtekâr muamelesi yapmaları, hatta sizi zararlı bir nesne, bir tehlike olarak görmeleri değil.

Sonun ötesi: İdeal "olmayan-yer".

"Olayın tam ortasında, baştan çıkarmanın orta yerinde çoktan hatıralara dalmıştı bile –aslında olayı ve baştan çıkarmayı çoktan bitirmişti." (Kierkegaard.)

Sonun ötesi: Önü kapanmayacak tek görüntü.

Kendi gölgesinin peşinde koşmak: Sürekli harekete geçmenin tek yolu.

Bakış açılarını dağıtmak: Çemberi dörde bölmenin tek çözümü.

Ondaki bu ikiyüzlü havanın nedeni, kendine karşı hem aşağılık kompleksinden hem de üstünlük kompleksinden mustarip olmasıydı.

Yetersiz neden ilkesi: Vuku bulmak için yeterli nedeni olmayan şeyler, gerçek anlamda vuku bulur yalnızca.

"İnsan, mükemmellik karşısında o denli duyarlıdır ki, aklı yüzünden budalaya dönüşebilir." (Lichtenberg.)

"Zekâ geriliği", "guru kültü", "intihar itkisi" gibi mezheplere vurulan damgalar, tıpkı bütün cadı avları gibi tiksinti verici. Sanki bütün bunlar, anlaşmaların ve toplumsal düzenin oluşturduğu ortamda vakayı adiyeden değilmiş gibi. Bütün bunlar, intihar edenlere yönelik "korkaklık" sitemini hatırlatıyor.

Stalin'in benzeri. Mükemmel olmadığı için, estetik cerrahiyle titizlikle biçimlendirildi; sonra da bütün akrabaları ve operasyonun bütün tanıkları ortadan kaldırıldı. Rolünü o kadar iyi oynuyordu ki, sonunda kendini Stalin sandı (tıpkı Stalin gibi!). Bunun üstüne Gulag'a gönderdiler. Rolüyle o denli bütünleşmişti ki, Stalin'in öldüğünü öğrendikten üç gün sonra öldü.

Özgürlüğün yetersiz temellere dayandığının kanıtı, özgürlükten yoksun olmanın bile artık hiçbir şey ifade etmiyor olmasıdır. Suç ile ceza arasında herhangi bir denklik bulmanın olanaksızlığı gibi, bir "adalet" ihtimali de yoktur. Sorumluluğun yayılımı ve bütün ağlar içinde dal budak salması dikkate alındığında, sorumsuzluk her yerde aynıdır.

Yazarların kendi öykülerini, kendi yaşanmışlıklarını, kendi ruhsal dramlarını umutsuzca sahnelemeye çabaladıkları bütün şu romanların edebiyatla alakası yok. Onlar, tıpkı safra, ter ve gözyaşı gibi birer salgıdan –hatta dışkıdan- ibaret. Onlar televizyonlardaki *reality show*'ların "edebi" çevriyazısı. Tüm bunlar, kendilerinin de içsel bir yaşamı olduğuna kanaat getirdiklerinden beri bu yaşamı ne yapacaklarını bilemeyenlerin fantazma ve duygulanımlarının cirit attığı bir incebağırsaktan çıkar gibi, sıradan bir bilinçdışından çıkıyorlar.

Oğlancılık: Alçakça bir terim. Dilin intikam aldığı sözcüklerden biri; ihbar edilen şey ihbarcılardan intikamını alıyor.

Striptiz yapan kadın, gözlerini kendi bedenine kapattığında, böylece kendisine bakanları sildiğinde ve yalnızca kendisi için içerden görünür olduğunda baştan

çıkarıcı bir hal alıyor. Böylelikle, saf nesne rolüne yaklaşmış ve o nesnenin sırrını muhafaza etmiş oluyor.

İster kendi irademizle yürüyelim ister rastgele; mutlu ya da mutsuz tesadüflerin sayısı hep aynıdır.

"Gerçek" bir durum ile bir söylem arasındaki uyumu "hakikatin" göstergesi olarak kabul etmeliyiz; ancak böylesi bir uyum, tam da bu nedenle, felsefi bakımdan katlanılmazdır.

Fragman, kırık bir ayna gibidir –düşüncelerin, ne oraya yansımak ne de kendilerine merhamet etmek için zamanları vardır. Kendi gölgelerinin ya da yansımalarının önünde giderler.

Önden gitmek, öngörülemeyen ancak yolları önceden açılmış bir sonuca doğru yol almaktır. Kuşlar, onları görenlerin önünde gider. Olay, tarihin önünde gider. Olay, tümüyle güncelleşmiş bir dünyada güncelleşmemiş perspektifler açan şeydir.

Sağırlık uzamında hareket etmek su ortamında hareket etmek gibidir. Ceninin amnios sıvısı içinde hissettiği yabancılığın aynı; jestlerde aynı sakınımlılık, aynı zihinsel uyuşukluk –derinlerden gelen sessizlik de aynı: Sağır olan siz değilsiniz aslında, bütün dünya dilsiz. Yine de iç gürültü, organik uğultu yerli yerinde. Bütün beden içerilere kulak kesmiş.

Kurbanın yüreğine kıldan ince bir kamış fırlatın –ölmese de, ölümcül şaşkınlığını hiç unutamayacaktır. Celladın gözüne kıldan ince bir bakış fırlatın; hatırlamasa da, sonsuz vicdan azabını hiç unutmayacaktır.

"Kendinden söz eden kişi, bütün hakikati asla söylememeli; onu bir sır olarak saklayıp yalnızca kimi parçaları görünür kılmalı." Kierkegaard'a göre, "titiz nezaket"in ilkesi bu. "titiz şiddet"ten ya da "titiz olmayan nezaket"ten de söz edilemez mi? Parçalarken titiz olmayı öngören bu kural çözümlemede ve yazıda da önem taşıyor.

Düşünce, bedenleri ayırma hükmünü veren görünmez bir kılıçtır.

Kendini hakikat sanan hakikat, yalana ve sahtekârlığa dönüşür. Ancak asla yalan söylemeyen dil, yalanı da bastırır sahtekârlığı da.

Tebelleş olmuş şu izlenim: Sanki bir şeyin yanından geçiyormuşuz gibidir -fark ettirmeden geçip gitmeyi başarmış bir düşünce (derin ya da anlamsız); kıvrılmış bir karayılan gibi zihin uzamına çöreklenmiş, gizlenmiş, ne var ki ters yönde kıvrılmadan bu uzamdan çıkamayacak esaslı bir varsayım. Belki de bu düşünce ya da varsayım bir önceki yaşamın en derinlerine gizlenmiştir veyahut bir sonraki yaşamın parçasıdır.

Hiç'in, şeylerin bağrındaki gizli devamlılığıdır.

Nedenlerinden kurtulmuş sonuçlar virüs hızında yayılır. Herhangi bir hücre, herhangi bir organ, bütün bedenin dayattığı egemen yasanın boyunduruğundan kurtulduğunda viral özellik kazanır. Dolayısıyla organik olanın ötesinde, hatta psikosomatik olanın ötesinde yepyeni bir pataloji çıkıyor buradan; diğerleri gibi o da "ruh"un ve bedenin bireyselleşmesiyle bağlantılıdır.

Modern arabalara tamirciler bakmıyor artık, modern patalojilere de hekimler bakmıyor. Viral patalojilerle il-

gili sonsuz küçük hesaplar, çoktan beden mekaniğinin önüne geçti; tıpkı araba kullananların, arabadaki elektronik donanımı tamir edememesi gibi, geleneksel tanı da bu yeni patalojileri tamir edemiyor. Bununla birlikte, bedenin elektronik bir zekâsının olduğunu hayal edebiliriz (tıpkı "akıllı" arabalar ve evler gibi); bu zekâ sayesinde bedenin bütün anormalliklerinden haberdar olabilir, hatta bir tür GPS* etkisiyle insan ilişkileri alanındaki konumumuzu öğrenebiliriz.

Kendi nedenlerinden kurtuldukları ölçüde bütün sonuçlar sapkınlaşır: Gerçeklik epilepsisi. Nedensiz sonuçların, sonuçsuz nedenlerin ya da geri dönüşlü bir zincirleniş sayesinde kendi nedenlerini yaratan sonuçların olasılığı bile her tür mantık düzeninin istikrarını bozar ve paradoksal bir düzen yaratır.

Hayranlık: Asıl delinin akla ilk gelen kişi olmadığı hakiki kutsal fuhuş. Lichtenberg, yumuşak bir tecavüz perspektifiyle "hayranlığın kızoğlankızlığı"ndan söz eder. Ve ömür boyu bakire kalanlardan.

Baştan çıkarma, en şiddetli karşıtlıkta ve en imkânsız uzlaşma perspektifinde en derin halini alır.

Yanılsama, aşikâr olmanın ta kendisidir; hissedilir görünümün aşikârlığıdır. Gerçeklik ise hayali bir vatandaşlık hakkıdır yalnızca.

Gerçeklik karşısında başvurulan her tür aldatmaca, her tür dalavere varsayımının bile, ahlaki bakımdan kabul edilemeyeceğini savunanlar koalisyonu: Ahmakların fesat düzeni.

* Global Positioning System (ç.n).

Bilim insanları arasındaki yırtıcı rekabete bağlı olarak bütün bilim dallarında varsayım patlaması yaşanıyor. Aralarındaki rekabet bir yana, belli bir noktada dayanışma içindeler: Hakikatin kesin olarak ortaya konması, bilimin de bilim topluluğunun da sonunu getirir. Buna karşılık, bu topluluğun hayatta kalması, nesnel bilginin hayatta kalmasından çok daha önemlidir. Bütün bunlar, hayati bir tepkiden başka bir şey değildir. Demek ki, rakip tutkular, nihai hakikatin ortaya konmasının üstesinden gelecek. "Hakikat", başka yerlerden çıkıp gelmiş herhangi bir tutkunun izlerini taşıyacak hep. Bilimcilerin, varsayımları çoğaltarak hakikat üstünde çabalayıp durmaları büyük çelişki. Ancak dünya bile sistemli biçimde hakikatin kollarına gizlenmeye çabalamıyor mu? Sonuç olarak, bilimciler ile onların nesnesi arasında yine de büyük suçortaklığı var; beklenmedik bir suçortaklığı: Hakikatten kaçma sanatını icra ediyorlar.

Bütün ölçüsüzlüğüyle enformasyonun tek yaptığı, bütüne yararsız bilgiler eklemek ve böylece iletişimi yutmaktır; iletişim de, sonsuz uzantıları ve gereksiz alışverişlerinin toplamı sayesinde enformasyonu yutar. Medya ortamı, tıpkı moleküllerin fiziksel ortamı gibi işler. Seyreltiklik düzeyi aynı biçimde giderek artar ve tıpkı suyun belleğinde olduğu gibi, töz giderek yok olur.

Okült olmaktan çıkmış patafizikçiler, buzu çözülmüş canlılara benziyorlar; akvaryumda yapay yoldan yaşlanmış gibi görünüyorlar. Belki de, okült halde kalmak daha iyi olurdu.

Büyük otellerdeki piyanistlerin incelikli oyununu, yararsızlık bakımından geçecek tek bir şey var: Cankurtaran

yeleğinin nasıl kullanılacağını gösteren uçak hostesinin gösterisi.

Dünyanın Sekizinci Harikası, Yeni Zelanda'da, hiç kimselerin göremeyeceği bir yerde. Gayzerlerin binyıllık yeraltı etkinliğinden bize ulaşan ve alçıtaşı ile kristallerden oluşan bu çavlan, göle dalıveren renk renk yansımalarıyla periler dünyasına özgü bu görüntü, 10 Haziran 1886'da dağın patlamasıyla darmadağın olup gömüldü. Kıskanç doğa, onu gözlerden uzak tutmaya çalışıyor; sanki onu esirgeyip dünya mirasına bırakmak istermiş gibi.

Sırf güneşin batıdan doğduğunu görmek için yeterince hızlı bir uçağa binmek. Sırf bizden önce gelen gecede doğudan batıya kaybolmak için günden daha hızlı yol almak. Oysa bizler çok yavaş kalıyoruz ve geceler elimizden kaçıp kurtuluyor. Uçaktayken güneş doğuyor, oysa yerde zifiri gece yaşanıyor hâlâ. Uçakta güneş batmaktayken yere çoktan karanlık çökmüş –yükseldikçe hava da aydınlanıyor. Yüksekteyken hiçbir zaman geceye ulaşamıyorsunuz ve bu sırada yerde gündüz yaşanıyor. Her halükârda, 10 bin metre yükseltide, gece ya da gündüz ne doğuyor ne de batıyor. Uçağın baş döndürücü hızıyla, mermi gibi yol alıyoruz.

Süblimleşme: Katı halden gaz hale doğrudan geçiş (Saint-Laurent'da buharlaşan buzlar). Görüngüsel dünyanın süblimleşmesi: Tözlerin, biçimlerin ve renklerin incelikli ve uçucu niteliği.

Machiavelli'nin egemenlik oyunlarını incelediği *Prens** kitabına karşı, köleliğin kurnazlıklarının ele alınacağı bir

* Oğlak Yayınları, Çev. Rekin Teksoy, 2002.

inceleme yazmalı. Kölenin kurnazlıkları aslanın değil tilkinin, kartalın değil mürenin ve bukalemunun kurnazlıkları gibidir.

Kibir alından gelir, küçümseme ise sürüngenlere özgüdür ve kurbanlarını ağır ağır felç eder. Sadık taraftarları ve yardakçıları yüzünden Mitterrand'ın yaşadığı da böyle bir durum. Geçmişte yaptıkları bu yüzden küçümsendi, çünkü küçümsemeye karşılık vermenin tek yolu, eşit derecede küçümsemek ya da öldürmektir.

Ağaçlar ve bütün bitki dünyası, kendi çevrimlerine uygun olarak, sırf bitkisel içgüdüleri bunu gerektiriyor diye sürekli yaprak ve çiçek üretiyorlar. Nasıl da kör bir sebat bu! Hayvanlar âleminde türün kendine karşı gösterdiği sadakat, neredeyse bir bu kadar tavizsiz. Böylesi bir sebatkârlığın insandaki eşdeğeri ne olabilir? En insanlık dışı koşullarda insan gibi davranma azmi mi? Ya da bunun tersi: Bütün koşulların ideal olduğu bir ortamda, kendi mutsuzluğu da dahil olmak üzere kötülüğü tercih etme azmi mi? İnsan, kendi yok oluşuna götürecek ne varsa, hepsini yeniden canlandırmak için bitmek tükenmek bilmeyen bir deha gösteriyor. Mishima'ya göre insanın varoluşa katlanma zorluğunu bile bir silaha dönüştürdüğüne kuşku yok.

Tıpkı genetik ve moleküler bulutsuda proteinlerin birbirlerine kumanda ediyor olması ve bizim bunun başlangıç anını bulup ortaya çıkaramamamız gibi, bizim eylemlerimize kumanda eden ve kategorilerden oluşan bulutsuda da her şey birbirine zincirleniyor: Yapabilmek, istemek, bilmek, inanmak, zorunda olmak, vb. Yapabilmek için istemek ve istemek için de isteme eylemini yapabilmek

gerekiyor. Bilmek için bilme eylemini yapabilmek gerekiyor ve bunun için de istemek gerekiyor. İnanmak için ... vb, vb. Oysa en yalın haliyle yaşamak için bütün bu zincirlenişi parçalamak gerekiyor: İstemeyi yapabilmekten ayırmak, inanmayı bilmekten ayırmak, zorunda olmayı eyleme geçmekten ayırmak, varlığı varolma zorunluluğundan ayırmak.

Onların savunduğu hakikat, ahmaklıklarının burcundan başka bir şey değil.

Satrap, hiçbir işlevi yerine getirmeyen, hiçbir rol üstlenmeyen ve yalnızca kendi mevcudiyetiyle –ya da, eğer aşkın özellikler gösteriyorsa mevcudiyetsizliğiyle– eyleme geçen varlıktır.

Yaz sıcağıyla birlikte, kanın ya da malların dolaşımından çok daha gizemli şu hiyeroglif çıkageldi: Avizenin altında ya da güneş ışıklarının içinde, odanın orta yerinde, rastlantısal kırık bir çizgi üstünde gezinen sineğin uçuşu.

Yeryüzünün yuvarlak olduğunun anlaşılmasından önceki kadar düz. Hakikatin hakikat olduğunun anlaşılmasından önceki kadar muğlak. Gerçekliğin varolmadığının anlaşılmasından önceki gerçeklik kadar gerçek. Kadın olmadığının anlaşılmasından önceki kadın kadar güzel.

Peki, yeryüzü gerçekten yuvarlak mıdır? Başka bir dünyadan bakıldığında, evet. Tıpkı gerçeğin, yalnızca kendi görüngüsel bakış açımız için gerçek olması gibi. Ya da daha çok, kendi varoluşsuzluğuyla ilgili olan ve tanıtlanması mümkün olmayan varsayımın bakış açısına göre gerçek olması gibi.

"Eğer halk, Devrim'in parolalarına itaat etmek istemiyorsa, halkı değiştirmek gerekir." (Brecht.) Eğer gerçek, nesnel bilgiye itaat etmeyi reddediyorsa, gerçeği tasfiye etmek gerekir... "Eğer hakikat yaralayıcı oluyorsa, bu hakikatin suçudur."

Türkiye'deki siyasal tutuklular, koğuşlardan tek kişilik hücrelere aktarılmaktansa kendilerini ölüme terk etmeyi yeğliyorlar: Tecrit edilmek ölümden beter.

Mükemmelliğin suç sayıldığı, mükemmel güzelliğin de suçun ardına gizlendiği zamanlar geride kaldı. İdeal bir kural uyarınca, türün klonlanması ve dönüştürülebilir hale gelmesiyle birlikte, mükemmel olmak suç bile sayılmayacak. Varlığın gerektiği gibi olması, genetik gökkubbede bir yıldız gibi parlayacak. Masumiyet evrensel bir kanaate dönüşecek, kötülük de bütünüyle aforoz edilecek. Türün taşıdığı bütün kusurları ortadan kaldıracak teknik kurtuluş sayesinde, bütün yeni tanrısal müdahaleler gereksiz hale gelecek. Son Yargı'ya bile gerek kalmayacak.

Gerçeklik bizim için az çok neyse, trapezciler için de yer öyledir; ağla çalışıyorlar ama ağın altındaki yerin yok olup gittiğini bilmiyorlar.

Ekranlar da gerçeğin tutulmasına meydan verdiler. İkonalar da, aynı biçimde Tanrının suya sabuna dokunmadan yaşayıp gitmesine fırsat veriyorlardı.

En başından başlayarak hayatını konu alan bir günlük yazıyor. İlk on defterden sonra savaş yıllarına, on beş yaşına ulaştı. Bu tempoyla giderse günümüze gelmesi için yirmi yıl geçmesi gerekecek. Bu arada, yaşlanmış olacak

–iki paralel çizgi, yani yaşam çizgisi ile anlatı çizgisi asla buluşamayacak. Bununla birlikte, aynı zamanda bir bahis söz konusu; çünkü, bir bakıma, anlatı yaşama kavuşmadan yaşamın son bulmaya hakkı yok.

Tanrı insanı yaratırken, yapayalnız hayatta kalamayacağını gördü ve ona bir gölge verdi. O gün bu gündür, gölgesini şeytana satmaktan vazgeçmedi insan.

Onu bütün halleriyle tanıdım, fedakârlığında nemli, en iyi günlerinde düşmanca ya da güler yüzlü, açgözlü ya da içedönük, esrik ya da kayıtsız, hercai ve ruhsuz, hayalci...

Aynı genleri paylaşan varlıklar arasında derin bir ahlaki uçurumun olması, birbirlerini öldürürken arkasına sığındıkları değerlerin gözden geçirilmesine yol açıyor.

Silahları konformizm ve ahmaklık olan bir rakip karşısında ne yapmalı? Daha konformist ve daha ahmak mı olmalı? Eğer onun stratejisi kurnazlığa ve performansa dayalıysa, kurnazlığı ve performansı mı artırmalı? Medyalardan daha medyatik mi olmalı?

Savaş imkânsız, ama yine de vuku buluyor. Ne var ki, vuku buluyor olması onun imkânsızlığını ortadan kaldırmıyor. Yaşanılan şu sistem de saçma, ama yine de işliyor. Ne var ki, işliyor olması onun saçmalığını ortadan kaldırmıyor. Tıpkı gerçeğin varolmasının, gerçekdışının azalmasına yol açmaması gibi.

İmge, kendi adını yitiren insanın parasal değeridir; tıpkı kendi gölgesini yitiren insanın niteliğinin saydamlık olması gibi.

L. D., gizlice metroda çektiği yüzler için şöyle diyor: "Adı sanı bilinmeyen insanların varolmasını sağlıyorum." Evet, varoluyorlar, ama nasıl?

Fotoğrafı çekilenlerden biri: "En zor olan şey, kendi fotoğrafına bakıp da hiçbir şey, hiç kimse olmadığını anlamak" diyor. Gizli objektifin esir aldığı bir yüzden başka bir şey değil.

Oysa fotoğrafçının adı sanı biliniyor. Operasyon sırasında kendini gizlediğini iddia etse de, asıl gizlemeyi başardığı şey, ötekiyle kurduğu ilişki (oysa bu ilişki, paradoksal biçimde, kitabının ve sergisinin adı). Böylelikle, bütün bu estetik, bir dalavere olmaktan öteye gitmiyor: Çağdaş sanatçı hiçle oyun oynadıkça, onun attığı imza da fetişleştiriliyor.

Günümüzde, Paris'ten Rio'ya ulaşan akış ellerimizden çıkıp beynimize ulaşandan çok daha hızlı. Dünyanın öbür ucunda yaşayan bir dostunuzla gerçek zamanda bir bağlantı kurabilmek için onu düşünmeniz yeterli. Bağlantıların böyle birdenbire kuruluvermesinde insanlık dışı bir şeyler var. Çünkü, onunla hemen temas kurmayı pek de istemiyor olabilirim. Belki de onu görme düşüncesiyle oyalanmak istiyorumdur bir süre.

Sıkıntı, talihsizliği kullanıyor: Kendini ölümcül bir sıkıntının söylemi yapıyor.

"Gündüzü görmüyorum. Görmediğim şeyi de istemiyor canım. En hoş anları geceleri yaşıyorum. Çünkü geceleri uyuyorum ve görüyorum. Sokakları, ışıkları, çok sevdiğim bir insanı görüyorum. Sonuç olarak, uyurken uyanıkmış gibi yapıyorum ve sabahları uyandığımda, uyuyormuş gibi." (E. de Lucca.)

Körler rüyalarında görürler mi gerçekten?

Görmeksizin rüya görmek, uyanık olma halinden çok daha tuhaf. Çünkü bizler için rüya, her şeyden önce imgelerden oluşur –neredeyse bir film gibi. Sanki rüyalar, imgelerden olmasa bile, gerçekliklerden vazgeçebilirlermiş gibi gelir bize.

Enformasyon sapına kadar yadsıyıcı niteliktedir; enformasyonun gerekliliği, her tür tarihsel gerçeklik ve ahlaki anlam karşısında kayıtsız kalır. Eğer Hitler yaşasaydı, Shoah olmuş ya da olmamış fark etmez, bütün ekranlarda boy gösterirdi.

Ağlarda Dolaşan İnsan, geleceğin özürlüsü için bir model oluşturabilir mi? Belki de gelecekte, bedenini kullanmaya zorlayacağımız insanlar, felçliler değil de onlar olacak.

Hastalık; kendi başlangıcının vadesi dolmadan hemen önce, tam zamanında kendini açığa vuran ve yolculuğun sonu için öngörülmüş anda tamamlanan bir hastalık.

Memento mori. Şu anlama gelmiyor: Ölmen gerektiğini hatırla; şu anlama geliyor: Ölmeyi unutma, ölmeyi hatırla (çok geç olmadan).

Uyurken yüzleri birbirine ne kadar da yakın, ancak rüyaları yüzlerce ışık yılı uzakta. Nefesleri birbirine karışıyor, ancak düşünceleri, bedenlerinin çok ötesinde birbirinden uzaklaşıyor.

En yakın dostlar, sizin ulaştığınız halin huzursuz vicdanı gibidirler ve onların gözünde sizin yaşamınız muğlak bir suça dönüşür; ağır ağır işlenen bir cinayete.

Nasıl ki toz, bütün engebelerin aşınmasından doğarsa, gerçek de, bütün sistemlerin yıpranmasından arda kalan şeydir.

Mükemmel benzerlik hep ilerliyor. Havaalanında duyuru yapan kadının sesi ve yayınlanan müzik. Geleceğin Havva'sı.

"Tarih giderek hızlanıyor mu? Hayır: Tarih durdu ama hızı bize bıraktı." (Ph. Muray.)

Tanrının Yargısı? Hayır: Tanrı öldü, ancak kendi (son) yargısını bıraktı bize.

Cheshire Kedisi yok oldu, ancak ardında gülümsemesini bıraktı.

Gerçeklik ilkesi yok oldu, ancak hâlâ başsız bir ördek gibi koşup duran gerçekliği bıraktı bize.

Yapay Zekâ? Zekâ çekip gitti, ancak zekânın yıkıntılarında çok daha iyi çiçeklenen yapaylığı bıraktı bize.

Geri çekilmekte olan şeyler, arzuyu olmasa bile hakları bıraktılar. Saydamlık geri çekilince, saydamlığı daha berrak görme hakkı doğdu bize. Yaşam geri çekilince yaşama hakkı kaldı geride. Her şey bizden uzaklaşıyor, onları tasarlama imkânı kalıyor geriye.

Düşüncenin bir sahtekârlık olup olmadığını asla bilemeyeceğiz; bu durumun bir lütuf olup olmadığını da.

"Halk öylesine aydınlanmış olabilir ki, hiçbir şey karşısında kayıtsız kalmaz." (Montesquieu.) Nihai an da hemen hemen böyledir: Söylenecek hiçbir şey kalmadığı için hiçbir şeyi kalmayan an.

Bir Çinlinin, hem dut ağacı hem bambu olan devasa bir ağaçla ilgili özdeyişi: "Doğada beliren her tür düzensizlik, İmparatorluk yönetimindeki gizli bir düzensizliğin göstergesidir... Doğada kurulan düzen ise, açıkça göklerin memnuniyetine işaret eder." Günümüzde, canavarlar ve klonlar, melezler ve yaratıklar halinde serpilip gelişiyoruz; geleneklerimizi ve kültürlerimizi, cinsiyetlerimizi ve genlerimizi sistemli olarak birbirine karıştırıyoruz. Bu, İmparatorluğun en yüksek katlarında çaresiz bir kargaşa yaşandığının işareti olsa gerek.

Herhangi bir mimari yapının varlık nedeni bulması için, yani onu ortadan kaldırma arzusunu hayal bile etmiyor olmamız için, tek başına boşluk duygusu yaratmayı ve camınkinden farklı bir saydamlık vermeyi başarması gerekir.

Ekranın ilk kurbanı sessizlik oldu. Televizyonlarda canlı sessizlikle karşılaşmak imkânsız; yapay sessizlik, ölü sessizlik dakikaları var ve bu dakikaları, sırf yayının ihtiyaçları için bütünden kopmuş bir parça ya da nakledilecek bir organ gibi stokluyorlar. Yapay sessizlik için yapılan çekimler, bugüne kadar gördüğüm en büyük maskaralık, en dehşetengiz hortlak.

Uğurlu olsun olmasın, başınıza bir şey geliyor olması sevinç kaynağıdır. Kader; iyilik ve kötülükle ilgili değerlendirmelerden çok daha üstündür her zaman.

Hugo, Tarih'in sonuna ilişkin profili mükemmel olarak betimliyor: "XX. yüzyılda mutluluk hüküm sürecek, hiçbir olay yaşanmayacak." Haklıymış: Giderek daha az olay yaşanıyor. Ne var ki, tarihsel umudun yerini bu binyıla özgü bir takıntı aldı; Olaysallık, Kazasallık ve Öngörüle-

mezlik takıntısı. Neredeyse Tanrı Krallığı'nın "gerçek zaman"da boy göstermesine tanık olacağımız umudunun yaşandığı çağlara geri döndük. Tabii eğer günümüzün beklentisi, sonu gerçek zamanda yaşama beklentisi değilse.

Öyle görünüyor ki bilim, uzun soluklu bir ilkel birikim sürecinden sonra, kendi nihai sonuna dair yanılsamalardan mahrum bırakıldı ve en çılgın –her tür doğrulamadan muaf– varsayımlara teslim edildi. Hal böyle olunca, kimi kez evrendoğumla ilgili eski görüşlerin cazibesine ulaşıyor.

Stockholm belirtisi, Vahşet Tiyatrosu, gönüllü kölelik, Canlı Para, *ready-made*, lanetli yan, toplam toplumsal olgu, toz besiciliği, kusursuz cinayet –*reality show* kokteylinde, değersiz olanın takas edildiği bu potlaçta bütün bu figürlerle karşılaşıyoruz. Öyle ki *reality show*, kendi değersizliğiyle yine kendisini mahkûm eden yargıyı da getiriyor beraberinde.

C. M. baştan çıkarmanın yapay gizeminden kurtulmak istiyor. Hazzı eskiterek arzunun sonuna ulaşmaya çalışıyor kadıncağız. Lichtenberg, özgürlüğü kullanmanın en iyi yolunun onu suiistimal etmek olduğunu söylüyordu; ne var ki, haz özgürlük gibi bir şey değildir. C. M, kendi ağının tam ortasında duran örümcek olmak istediğini söylüyor. Unutuyor ki, hiç belli etmeden, gizliden gizliye kendi örümceğini örer ağ.

Bir zamanlar, sanal yaratıklar bilinçdışından çıkıverirlerdi, günümüzde sayısal hesaplardan fırlayıp çıkıyorlar. Bizler, onların imgeleminin sahnesi değiliz artık. Düş işlevi, ekranın arıtılmış halinde yok olup gidiyor; dilin

bünyesinde hayatta kalan tek şeyin ilişki işlevi olması ya da bakışın bünyesinde hayatta kalan tek şeyin görme işlevi olması gibi sanki.

Düşünceler dünyası balta girmemiş bir ormandır, en vahşi haliyle doğanın kendisidir; buranın yerlileri ise avcılığı ve hayatta kalmanın yollarını pek iyi bilirler. Ne miras vardır ne kendilerini karşılaştıracakları başka yapılar, ne de ilkel birikim. Düşüncenin kendine sağladığı tek imkân fırsatlardır, içgüdüsel ve hayvani savunma yolları. Yaşam koşullarının değişmesiyle birlikte, bizler de yetiştiricilere ve üreticilere dönüştük. Ancak, zihinsel ve duygusal bakımdan, avcılıktan bir adım öteye gidemedik –düşüncenin ve yazının her bir anında, bir avla ve bir leşçille karşılaşıyoruz. Buna rağmen hayatta kalmamız mucize.

Aşırı mutluluk tek bir soruya meydan bırakıyor: Eninde sonunda ölmeyecek miyiz?

Herhangi bir boğaza girdiğinizde, ideal görüş noktasına asla ulaşamazsınız. Aşağıdayken, derinlik düşüncesinin tadına varamazsınız. Yukarıdayken de, yalnızca soyut seyirin ve havadan yere bakmanın tadını çıkarabilirsiniz. Bütünsel ve enlemesine görebilen tek canlılar kuşlardır.

Kumsallar boyunca, kendi güneşlerinin batışını seyreder ve onun önünde secdeye varırlar. Sanki kendi varoluşları, yanardağ tozlarının arasında kırınıma uğrayabilirmiş gibi; sanki kendi başları, ince bir mercan tozunda tutuşabilirmiş gibi; sessizliğin ya da olaylardaki öfkenin sınırları misali, sanki kendi bedenleri, yaşam

tükendikçe gerileyen ufuk sınırını aşabilirmiş gibi; ufuk çizgisini, önce bir eğri, sonra bir küre ve nihayet her tür yüzeyden ve her tür derinlikten azade maddesiz bir noktaya dönüştürecek dikey yükseliş mümkünmüş gibi...

"*Aphorizein*" ("aforizma" sözcüğü buradan geliyor), bir düşünce ufkunun, asla kendi üstüne kapanmaksızın belirmesini sağlayacak şekilde mesafelenmektir.

Kertenkele, hem en canlı hem de mutlak hareketsizliğe en yakın hayvandır –tıpkı bir nükte gibi taşların arasında kayıp gider. Duvarın üstünde, bambaşka bir evrende bir o kadar hareketsiz duran, altıgen ağının içindeki tüylü örümcek gibi.

Rastlantı diye bir şey yoktur. Evren ya nesnel yasalara karşılık verir ya da iradenin düzeni içinde kalır. Ancak bizimkine benzeyen bir irade değil: Bütün varlıkların, minerallerin, hayvanların, gökcisimlerinin, elemanların son derece etkili bir belirlenimle donatıldıkları insanlık dışı bir irade. Burada, nedenden bağımsız olan sonuç önceliklidir; burada, tarihten bağımsız olan olay önceliklidir –raslantı ise, bütün bu iradelerin kesişiminden başka bir şey değildir. Her şeyin ya uğurlu ya da uğursuz olduğu ve uzlaşmaz etkilerden oluşan bir evren, yalnızca nedenle ve sonuçlarla meşgul olan bir evrenden çok daha coşkulu değil midir?

Gerçekliğin belli bir perspektif içine yerleştirilmesi belli bir felsefi sezgiye dayandığından, bunun "olumsuzlamacı" tutumla hiç alakası yoktur. Sanal ise, *teknik* yollarla gerçeği tasfiye etmeye yönelik bir girişim olduğu için tümüyle olumsuzlamacı bir tutuma dayanır.

Tıpkı bastırılmış cinselliğin, intikam almak için bütün alanlarda cinseli (cinsellikle hiç alakası kalmayan cinseli) egemen kılmış olması gibi, bastırılmış yanılsama da, gerçeklikten öcünü alırken sanalı (yanılsamayla hiç alakası kalmayan sanalı) kullanır.

Siyah yüzler, gün ışığını arkasına alıp yeryüzünün derinliklerinden, bağırsaklarından çıkıvermiş bazalt lav gibidir; ışığı soğuran siyah mineral gibi. Fotoğraf filmi, bu yüzleri yakalayamaz.

Bir kadın, kadına özgü bütün belirtilere sahip olsa da, kadın olmayabilir. Hatta, cinsel organa sahip olması bile yetmez –onu kadın yapan şey, dişiliğidir.

"Bilinçli varlığın (hayvan, insan, insan türü) evrimindeki bilinçdışı hedefin azami mutluluk olduğu doğru değil –daha çok, evrimin her bir evresinde özgül ve benzersiz bir mutluluk yaşanacağından söz edilebilir; diğer evrelerden daha büyük ya da daha küçük olmayan, ama peşinden koşulup fethedilecek ve yalnızca tekil olma özelliği taşıyan bir mutluluktan söz edilebilir." (Nietzsche.)

Hangisi olursa olsun belli bir dili anlamı yokken dinlemek hoştur (tıpkı büyüde olduğu gibi; anlamdan yoksun bırakılan dilin cazibesi, maddi şeyleri etkisi altına alır). Dünyanın neresinde olursa olsun, anlam bulmaya başlayan bütün diller söylenmiş olanın bayağılığını nakletmeye başlarlar.

Bu ülkedeki kentler ve köyler çöle karşı birer sığınak değiller, çölü sığınak olarak kullanıyorlar. Kendilerini ona karşı tahkim etmiyorlar; kum tozunun hep aynı olduğu

iç avlulara ya da evlerin duvarlarına kaydediyorlar çölü; develerin, eşeklerin, çocukların ve kadınların özgürce karşılaştığı dövülmüş toprak alanlara kaydediyorlar onu. Konaklamaya tahsis edilmiş tek bir uzam parçası yok. Oysa her tür mimari yapının boşluktan esinlenmiş olması; ve boşluğu, zaten tutsak bir kent uzamına sürmek yerine, dolaşıma sokması gerekmez mi? Hiçbir uzamı bir uçtan öbür uca geçmek zorunda kalmamalıydık, uzam bizim içimizden geçmeliydi. Tıpkı, bedenin boşluklarını kateden Cuang-Tzu bıçağı gibi.

"İnsanlık, ancak bilinçli başka bir türle karşılaştığında kendini insanlık olarak düşünebilir..." Herhangi bir türle ancak bilinç temelinde boy ölçmeyi istemek kendini beğenmişlik değil de nedir? Böylesi bir tutum, biçimleri bozan bir aynadır ve yüz yüze gelmenin bilinçdışında, insanlık-ötesinde, hayvansıda, bizim yer almadığımız ya da bizim dışımızda kalan dünyanın akışında zaten var olduğunu görmemizi engeller. Bunun için de, yeryüzü dışı bir türün varolması gerekmez: Başkalık buradadır ve egemen olduğunu, dünyanın varoluşunda tek yargıç olduğunu sanan bilince karşı her yerde bir meydan okumadır.

Yapay zekâ sayesinde insan türünün kendini yansıtabileceği devasa bir ayna, yani başka bir ırk yaratmayı umması mümkündür. Ne var ki, kendini yansıtmakla elde edebileceği tek şey kendi varoluşunu doğrulamak olacaktır. Kendini tanımak için yeterli olan bilinç, kendi hakkında düşünmeye yetmez. Bunun için gerekli olan şey, kendi bilincimizde, bu "üst" bilinçten tatmin olmayan, fakat dünya düzenine uygun olarak bilinçle eşit bir oyuna giren her şeyin bize meydan okumasıdır. Bilinç, başkasına ve kendisine dayattığı dünya tasarımının

uçlarında egemen olabilir ancak. Simgesel bakımdan, yalnızca çok daha geniş bir şeyle ölçebilir kendini.

İkiz Kuleler'in yok edilmesini konu alan Stockhausen açıklamasında, bu yapılardan, modern zamanların en güzel sanat eseriymişçesine söz ediyor: Niye bir "sanat eseri" olsunlar ki? Onaylanan her yüce ya da istisnai şey neden hep sanat eseri olsun? Örneğin, 11 Eylül ile Tokyo sarayının aynı kefeye konularak kontrollü bir adlandırmayla "sanat" ve performans olarak görülmesinde ne alçakça bir karşıtanlamlılık var. Olaysalın gücü, olaysalda kalsın!

Renaud Camus "France Culture'de çok fazla Yahudi var" dedi ve ırkçı niyetler taşıdığı gerekçesiyle alehinde dava açıldı. Ne var ki sorun başka yerde ve Yahudi sorununun çok uzağında. Genel olarak, her yerde her şeyden fazlaca olduğu söylenebilir. Fazla sayıda yerde fazla sayıda insan var, televizyonda fazlaca görüntü var, "Mozart'ın bestelerinde fazla nota var", söyleyecek fazla düşünce ve fazla sözcük var –yaşlıların içinde fazla sayıda yaşlı, gençlerin içinde fazla sayıda genç var. Ve aslında en vahim olanı, France Culture'de fazlaca kültür olması.

Marksizm, Hıristiyanlık ve psikanaliz, çareyi Latin Amerika'ya sığınmakta buldu; Tanrı, bilinçdışı ve proletarya subtropikal iklimlere göç etti. Tıpkı büyük şirketler gibi büyük ideolojiler de kendi vatanlarından uzaklaşıyorlar.

Psikanalist olan J. K., "teröristlerle işbirliği yapan kolektif bilinçdışı"ndan söz ediyor. Oysa, bu sorun hakkında biraz bilgi sahibi olması gerekirdi: Bilinçdışının, şu ya

da bu siyasal eylemle "işbirliği" içinde olduğunu ihbar etmenin ve böylelikle onu ahlak yargıçlarıyla yüz yüze bırakmanın gülünç olduğunu bilmesi gerekirdi.

J. K., siyaseten düzgün bir bilinçdışının hayalini mi kuruyor?

11 Eylül, yalnızca dünya çapındaki gücün ne kadar kırılgan olduğunu ortaya koymakla kalmadı; kendi kendiyle kavga eden ve bakma hakkını umutsuzca kurtarmaya çabalayan entelektüel bir kastın varlığını da ortaya çıkardı. Ancak, şeyler bu denli büyük bir düzensizlik ortamındayken söylemin düzenini kurtarmak giderek zorlaşıyor. Terörizmin anlamı ve açık sonuçları ya da nesnel nedenleri olmadığından, bu iyice zorlaşır. Şeylerin şiddeti arttıkça aklın kargaşası da artar. Kargaşanın tanıklık ettiği eyleme geçiş hali, sonuçta yarattığı güncellikten (savaş da dahil) apayrı bir şeydir.

İnsanın adaletsizliğe ihtiyacı var; mutsuzluk yelpazesinin değişkelerinden biri olan ve kendisine karşı gösterdiği "*Schadenfreude**"yi, acıyı çekerken tadını çıkarabileceği adaletsizliğe muhtaç. Bu tür bir incinme, ihanete uğradığına ve değerinin bilinmediğine inanmaktan hoşlanan çok ünlü insanlara özgü bir hassasiyettir.

Kötülüğü hayata geçirmek ve dolayısıyla, insanlık dışı davranışlar göstermek, insanın hayvanlar âlemindeki ayırt edici işaretidir.

İnsanın tanımı öylesine daraldı ki, kendi çiğneme katsayısıyla, kendi dayanma çokgeniyle, kendi temel metabolizmasıyla ve kendi zekâ katsayısıyla karıştırılacak hale geldi.

* Komşusuna gülme anlamında Almanca sözcük. (ç.n.)

Geleneksel bakımdan insanın duyduğu acıyı ve insanın ölümünü diğer canlılarınkinden daha dokunaklı hale getiren şey bilinçtir. Ancak, aynı bilinç bir ayrıcalıktır ve ıstırap da onun aynasıdır. Oysa, hayvanlar ve hareketsiz canlı varlıklar bunları bile hak edemezler; yok oluşları daha adaletsiz (ormanda, dipten kesilmiş binlerce ağaç toplu mezara atılmış bedenler gibi sıra sıra yatıyorlar), fedakârlıkları da daha dokunaklıdır.

Günümüzde, kaderler de eşitlendi, çünkü insanların çektiği ıstırap hayvanların ve ağaçların acısına benzemeye başladı: Artık bu ıstırap da hiçbir şeyle takas edilemez oldu, başka herhangi bir dünya (iç dünya bile) onun kefaretini ödeyemiyor. "Aşağı" varlıkların içinde bulunduğu insanlık dışı koşullar, bizim koşullarımız oldu. Ve bu durum, onların çektiği azap karşısında bizleri daha duyarlı hale getirdi.

Bundan otuz bin yıl önce "başka bir insan türü" yaşıyordu –Neandertal. Olağanüstü bir tür.

Eğer doğruysa, simgesel bakımdan bu, insanın maymundan gelmesinden daha önemli bir olgu. Yok olmuş bu insan türünün gölgesi, bütün ağırlığıyla bizim antropolojimize çöküyor; çünkü bizlerin tüm evrim kavramı tek bir insanlığın, hayatta kalan bizlerin biricik evrenselliğini öne çıkarıyor. Peki, ya hayatta kalan tek insan türü biz değilsek? Bütün ayrıcalığımız sona erer. Kendi egemenliğimizi güvence altına almak için bu tarihöncesi kopyayı, yani ikizimizi ortadan kaldırmak gerekmişse eğer; bu diğer türün silinmesi gerekmişse eğer, bu durumda, insanlık oyununun kuralları artık aynı kalamaz.

Öte yandan, şu evrensel olma kudurganlığı, bütün diğer ırkları ortadan kaldırma kudurganlığı da nereden geliyor? (Uzayın bir yerlerinde başka bir ırk ortaya çıkı-

verse, ilk hedefimizin onu boyunduruk altına almak ya da ortadan kaldırmak olacağına rahatlıkla bahse girebiliriz.) İkiz biçimler söz konusu olduğunda, neden bunlardan birinin her zaman ölmesi gerekiyor? İkiliği yok etmek için neden her yerde belli bir türün, bir ırkın, bir öznenin tekelinin kurulması gerekiyor?

Bütün bunlara karşın, onu gerçekten yendiğimizi de kesin olarak söyleyemeyiz. Ya, ölmüş ikizimiz gibi onu da kendi benliğimizde taşıyorsak? Hatta belki başkalarını da; bizden önceki bütün cinayetlerin sebatkâr mirasçısı olan bir tür bilinçdışında hepsini barındırıyorsak? *Homo sapiens*in büyük zaferi adına türün birliğini hayata geçiren bizler, her seferinde kendimizi ikiye bölmekle en berbat duruma ulaşmış olmayacak mıyız – klonların yapay ikizliğiyle, türümüz kendi kökenini kesinkes inkâr etmiş oluyor; bu ikizlik sonsuza dek tekrarlandığında, bizim ikizimiz de zaman boyunca bir hayalet gibi uzayıp gitmeyecek mi? Bizim bilinç ve bilinçdışı ekranımızın yüzeyinde, bu ilk suçun gölgesi dalgalanıyor ve bizler onun izine, kuşkusuz hiçbir zaman ulaşamayacağız.

Örtü olarak görünmezliğe, körleşme olarak konformizme yönelik genel eğilim. Görünmemek için hiçbir şeyi görmemek. Cam cephelerin ardındaki mimari yapılar bile kendilerini körleştiriyor, bakışsız hale getiriyorlar. Her şey, bir tutulum, bir ayna evresinden kaçış fantazması tutturmuş gidiyor; saydamlık ekranı yüzünden oluyor bütün bunlar.

Louvre'da düzenlenen "Resim ve Suç" sergisinde, Auschwitz fotoğraflarının yanı sıra, Viyana eylemcilerinin kanlı videoları sergilendi. Bütün bunlar Shoah emanet-

lerinin ayaklar altına alınması değil midir? Bütün bunlar, inkârcılıktan daha beter değil midir?

Söylemin ritüel uzamına olduğu gibi aktarılan her tür değer sistemi, müzelerin ritüel uzamına aktarılan bütün nesneler gibi mükemmel *ready-made*lere dönüşüyor.

Ötekinden gelen ezeli ve ebedi soru: Senin için ne ifade ediyorum? Sen, benim için ne ifade ediyorsun? Gizli kapaklı meydan okuyuş: Hiç kuşkusuz tek cevabı şöyle: Sen, benim her şeyimsin! Ben senin her şeyinim!

Herkes ötekinin her şeyi olmak istiyor –herkes, kendinin her şeyi olmak istiyor (çünkü, asıl soru derinlerde: Ben, kendim için ne ifade ediyorum?).

Asıl felaket, şu sorunun yarattığı çaresizlikle başlar: Sorunu çözümünden ayıran uçurum, bizi ötekinden ayıran uçurum kadar derindir. O halde en iyisi, herhangi bir şeyi aydınlığa kavuşturma çabasına girmemektir –tıpkı, cehennemden çıkarken Orpheus'un Eurydike'ye dönüp bakmaması gerektiği gibi.

Etrafımızdaki her şey –nesneler, mekânlar, kentler, manzaralar, yüzler–, bize aynı metafizik soruyu soruyor: Senin için ne ifade ediyorum?

Yalnızca canlı varlıklar değil cansız varlıklar da, yani her şey topyekûn bir beklenti içinde. Kıskançça bir tür karşılık arayışına; çoğunlukla derin bir kayıtsızlık içinde cevap veriyoruz. Ancak nesneler uzaklaşıp susmak gerektiğini biliyorlar; hem de bizden daha iyi biliyorlar.

Güncel gerçeklik, rüyaların ayrımsallığını muhafaza edebilecek kadar bile güncel değil. Uyandığımız andan itibaren, bu ayrımsallık yok olma eğilimine giriyor. Kaldı

ki, gündüz bilincimiz, gece rüyalarımızın aktarımıyla boy gösterebiliyor ancak. Rüyaların yok oluşu ise, gelecekteki bir evrende gecenin yok oluşunu müjdeliyor.

Gerçekten de, bizim için Tarih bitti, çünkü otomatik pilota bağlandı artık ve kendi başına yol alıyor; çoğunlukla da daire oluşturuyor: Bizler ise tarih aynasının ötesinde, etten kemikten kurtulmuş bir güncellik ortamında yaşıyoruz. Oysa ötekilerin, bu evreyi tanımamış olanların yapabileceği tek şey, onun simgelerini özlemek ya da muhtemelen onları yok etmek –tarih biçimini almış her şeyi yücelten Batı'nın gücü de buradan geliyor.

Böyle bir evreye girmemiş olanlar tarihe razı geliyorlar ve onları teselli etmek için kakalıyoruz tarihi onlara kopuk parçalar halinde; tıpkı kullanılmış taşıtları ve montaj zincirlerini kakaladığımız gibi.

Terörizmin en idealist, Raffaello öncesi döneme en yakışır biçimi, hiç kuşkusuz *The Secret Agent* (Conrad) biçimidir; Hani şu, Zaman halkını kurtarmak için Greenwich meridyenini havaya uçurmak isteyen anarşist.

Tıpkı evcil bir kediyi okşar gibi okşayabilirsiniz rüyanızı. Oysa gerçekliği okşayamazsınız; vahşi kediye benzer.

Vancouver'daki Kızıl Servi. Altı yüz yaşında ve XXVII. yüzyıla kadar yaşama umudu taşıyor. Altı yüzyıl daha buralarda kalacağını bildiğimiz canlı bir varlığın karşısında durmak insanı altüst ediyor. Sanki şimdiden, sizden sonra hayatta kalmış gibi. Ölümünüz önceye alınmış gibi geliyor, ancak kendi ölümünüzle aranızda öyle bir mesafe (ışık yıllarıyla ölçülecek uzaysal bir derinlik) var ki, her tür endişe silinip gidiyor. Hatta, bunca ardılına karşın hayatta kalmış bu ağaç sayesinde kendinizi birazcık ölüm-

süz sayıyorsunuz. İnsan türünde bunun eşdeğeri yok; Arizona'nın derinlerinde yaşayan dört bin yıllık ladinlerle orantılı yaşlanmış tek bir insana rastlayamazsınız.

Nasıl ki ölmek üzere olanları dondurup hastalıklarının sırrını keşfedeceğimiz gün yeniden canlandırmak üzere bekletiyorsak, ağır suçlar işlemiş olanları da sıvı azotta muhafaza etmeliyiz; adaletin sırrını ortaya çıkaracağımız gün onları yeniden canlandırmak üzere.

Hümanizm konulu bir kolokyumda: Batılılar, evrensel değerlere sömürgeleştirme ve tarihsel suçluluk temelinde itiraz ettiler. Köleleştirmeye yol açan değerleri savunanlar, yalnızca siyahlardı.

Sömürgeci Akıl, siyahlar tarafından aklandı.

Bazıları dünyayı dönüştürmeyi hayal ederken, dünyanın yok olduğunu varsayan diğerleri de, onun izlerini silmekten başka hiçbir şeye kafa yormuyorlar.

Gerçek, sanalın çocukluk hastalığı olarak kabul ediliyor.

Düşünce, yapay zekânın çocukluk hastalığı olarak kabul ediliyor.

İmge, tasarımın çocukluk hastalığı olarak kabul ediliyor.

Nanterre'i ve üniversitesini yirmi yıl sonra yeniden görmek. İnsanın çocukluğunun geçtiği yerleri yeniden görmesi gibi. Her şey küçülmüş sanki. Olaylar bile silinip gitmiş. Şu duvarları genişleten nefes, buraları güzelleştiren sözler silinip gitmiş; ancak olayın anısı öylece duruyor.

Die äussersten Dinge mit der äussersten Gelassenheit sagen: Uç düşünceleri aşırı bir laubalilikle söylemek.

Siyasal düzende yolsuzluktan söz etmek için ne kadar az nedenimiz varsa, psişik düzende sapkınlıktan söz etmek için o kadar az gerekçemiz var. Bütün zihinsel evrenimizin sapkın olduğu bile söylenebilir: Savunmalardan ve kaçamaklardan, fantazmalardan ve hilelerden başka ne var ki orada? Takıntılar ve merhametsizlikler, hınç ve karakterimizin sayısız ayrıntısı da cabası. Zihinsel evrenimizde yer alan her şey ahlakdışı. Ötesi var mı? Ve zihni dengelemeye yönelik her tür girişim, toplumsal dünyayı ahlaki hale getirmeye yönelik girişimler gibi nafile.

Mandeville'in de söylediği gibi, kötülüğün kötülükle dengesi, gelmiş geçmiş tek dengedir.

Düşünceler ışık vermezler ve onların ışık kaynağı bambaşka bir yerdedir.

Ancak düşüncelerin gölgesi vardır ve bu gölge, güneşle birlikte döner durur.

Bizler şöyle düşünüyoruz: Gerek haz gerekse özgürlük olumlu değerlerdir ve size zorla kabul ettirilmiş olsalar bile tercih edilmelidirler. Kaba bir mutluluk iktisadı açısından bu yaklaşım elbette doğrudur; ne var ki, simgesel düzeyde hiç de doğru sayılmaz. Afgan kadınların örtülerini "kendiliğinden" çıkarmaya zorlanmaları, tacizden başka bir şey değildir.

Zorla haz vermek, zorla haz almaktan daha kötüdür. Bir insanı özgür olmaya zorlamak, onu boyunduruk altına almaktan daha kötüdür. Elbette bütün bunlar, kolaycı bir insan hakları yaklaşımında dikkate alınmıyor.

Şeytan ve büyücüler. Şeytan ile işbirliği yaptıklarını itiraf etmeleri, ona itaat etmedikleri anlamına geldiği için (çünkü şeytan, büyücülerin kendisini ele vermelerini engeller) hayatlarını kurtarıyorlar. Masum olduğunu iddia edenler ise yakılıyor.

Yalan yere saldırıya maruz kaldığını söyleyen bir otobüs şoförü, güvenlik birimlerine hakaret etmekten hüküm giydi. Bir polis yetkilisinin açıklaması: "Güvenlikle ilgili gerçek sorunlar başımızı yeterince ağrıtmıyormuş gibi, şimdi de sahteleriyle uğraşmak zorunda kalıyoruz!" Örneğin, bir zamanlar sahte silahlı soyguna gerçeğinden çok daha ağır bir ceza verilmişti; çünkü Kötülük'ün sahtesi, Kötülük'ün kendisinden çok daha vahimdir. Sahtekârlık, iki kuvvetindeki Kötülük'tür.

Peki ya İyilik'in sahtesi? Sahte "iyi davranış", sahte "kötü davranış"tan daha vahim değil midir?

"Mutsuzluk oyunu oynamak": Sıkıntıların birikmesi süreci en sonunda bir oyuna dönüşür ve talihsizliğin bambaşka bir görünüm almasına yol açar. Aynı şeyi mutluluk için söyleyemeyiz: Mutluluk fazlası hiçbir zaman ironik bir görünüm kazanmaz. Çünkü onu hep hak ettiğimizi düşünürüz.

Paris'in bulvarlarından birinde pazar sabahları kurulan Yaratıcılık Pazarı'ndan daha tuhaf ve daha dokunaklı bir şey olamaz. En soyutundan en akademik olanına, istisnasız hepsi kitsch, bir yığın kötü resimden oluşan bir güldeste. Yine de esrarlı olmaktan geri kalmıyorlar; bunların neden kötü resimler olarak kabul edildiğini, galeriler ve müzelerde bulunan bir o kadar kötü resmin neden "başyapıt" olarak görüldüğünü söylemek çok zor. Pazar günleri oraya gelen sanatçılar, seçkin açılışlarda kullanı-

lan üsluptan daha iddiasız da olsa, bir o kadar saçma sapan sözler ediyorlar sanat hakkında. Bu iki kesim arasındaki farkın ölçütleri nedir? Tek bir nesnel ölçütten söz edilemez. Yalnızca meşruluğun ölçütleri geçerli. Bu meşruluk ilkesini salgılayan nazik ağlara sızmayı becermek gerekir.

Sanat'ın sınır çizgisi, iktidarın sınır çizgisi kadar yırtıcı.

İstisnai olan her şeyin yok edilmeye mahkûm olması simgesel bir kurala dayanır: Hiçbir oyuncu, oyunun kendisinden daha büyük olmamalıdır.

"Ölüm esareti, her tür esaretin kökenidir" diyor Canetti, "ve eğer böylesi bir esaret çaresiz olmasaydı kim isterdi onu?" Esrarlı bir önerme. Şöyle de anlaşılabilir: Eğer önüne geçmek mümkün olsaydı, hiç kimse ölmek istemezdi. Başka deyişle: Böylesi bir esaret çaresiz olduğu için, bu kadar çok insan ona kavuşmak istiyor.

Masumiyetin, akıl zaafiyetinin bu yumuşak biçiminin etkisi, tenin yumuşaklığındaki afrodizyak etkiyle aynı.

Gerçekliğin bağrında yapay bir dünyanın varolması, yapay bir evrenin bağrında gerçeğin varolmasından daha fazla sorun yaratmıyor. *The Truman Show*'daki televizyon oyununun yönetmeni şöyle diyordu: "Senin için yarattığım dünyanın dışında kalan hakikatler, o dünyanın içindekilerden daha fazla değil." Demek ki sonuçta, kaderimizin televizyon ortamında örülmüş olması ("Dünyaya canlı yayında geldi, o halde canlı yayında ölmeli") hiçbir şeyi değiştirmiyor. Her insan kendi çevresini –ne olursa olsun– gerçeklik olarak görmeye hazırdır. Bu ortam

ne kadar yapaysa, gerçekliğe karşı duyulan inancı da o ölçüde doğal bir düzene dönüştürür.

Rüyalardan ve uykusuzluktan meydana gelen bir karışım, saatler boyu sürüp uykunun yerini tutarken, bir yandan da tümüyle uykusuz geçmiş bir gece izlenimi bırakabilir.

Rüyalarımızı çoğunlukla siyah beyaz görür ve renklere uyanırız. Rüyalar, ilkel sinemaya çok daha yakındır (ya da ilkel sinema rüyalara çok daha yakın). Her ikisi de ilkel tiyatroya çok daha yakın; ışık ve gölge tiyatrosuna.

Rüyaları dokunma duyusuyla anımsamak: Onları hatırlamasak da, karanlıkta yokladığımız bir nesne gibi ya da belirsiz, ışıklı ve anlaşılmaz bir yüzey gibi sezinliyoruz rüyaları.

Düşünce, önce bir kavram ve eğretileme biçimini alıyor. Sonra, öznel ve duygusal bir biçim. Daha sonra, hayvani ve içgüdüsel bir biçim. Nihayet, refleks ve otomatik bir biçim. Düşüncenin bu son biçimi, kan dolaşımının ve yapay solunumun eşdeğeri olan bir işlevden başka bir şey değil.

Yazı, ifade ettiği en kötü şeyin canlı alternatifidir.

Eskiden, sanatın ve dilin bir dramatürjisi vardı: Gerçeği, lirizm ve şiddet kılığına sokmak; tarihe, kahramanca ve canice bir amaç kazandırmak. Öyle görünüyor ki günümüzde, her ikisi de, tam tersine, her şeyi bayağılığa benzetme işlevi üstlendiler: Amaçsız ve sonuçsuz.

Söylediğimiz şeydeki hakikat, eğer yaptıklarımızdan belliyse, konuşmaktan derhal vazgeçmek yeğdir.

Düşündüğümüz şeydeki hakikat, eğer söylediklerimizden belliyse, hemen o an düşünmekten vazgeçmek yeğdir.

Söylediğimiz şeydeki hakikat, eğer söylemediklerimizden belliyse, sessizliği muhafaza etmek yeğdir.

Saas Fee.

Böyle bir yerde yaşamak için, tıpkı Nietzsche'ninki gibi içinden taşan bir ateşi olmalı insanın; soylu doğa ile beynin kıvrımları arasındaki müthiş gerilimi ortaya çıkaracak bir gerilim diferansiyeli olmalı. Burada zaman, olağanüstü bir yavaşlamanın boyunduruğu altında. Akıp gitmek için her saniyenin bir dakikaya, her dakikanın bir saate, her saatin bir yüzyıla ihtiyacı var.

Happy Bar'daki bütün garsonlar mutsuz. İnekler bile sisin içinde umutsuzca böğürüyorlar. Köy ıssız. Yağmur yağıyor. İlginç sayılabilecek tek bir figür var: Yüzünün beyazlığıyla -saçlarının donukluğuyla -gözlerinin mavisiyle -negatif güzelliğiyle şu Kuzeyli'ye bakın; kış havasının yıldızsal solgunluğunda Finlandiya göllerinin üstünden batan güneşi, onun güzelliğinde görebilirsiniz.

İnsan, dehşetengiz şeyler (Dünya Ticaret Merkezi) karşısında müthiş haz aldığı halde, haz duymaktan memnun olmayabilir. Bazıları da var ki, bunun tersini iddia ediyor ve farkına varmadan zevk alıyorlar.

"*What is really happening -what I can never really see, or I will go mad -is that I am not the spider who weaves the web, and I am not even a fly caught in the web. I am the web itself, streaming off in all directions with no center and no self that I can call my own.*" (James Elkins.)

"Hakikatte olup biten, ancak benim gerçekte algılayamadığım -aksi takdirde çıldırırdım- gerçek şu ki, ağını ören bir örümcek değilim ben; hatta ağa yakalanmış sinek bile değilim. Nereden bakılırsa bakılsın ışıldayan ağın kendisiyim; orada, benim varlığıma benzeyen ne bir merkez var ne de başka bir şey."

Kanser, diğer bütün patolojilerin özeti: Hücrelerin sonsuza dek bölünmesi, akla gelebilecek her şeyin çoğalmasını yansıtıyor; hatta, gen ötesi çılgınlığa kendini kaptırmış türümüzün çoğalmasını.

Hani şu solucan var ya; yediklerinin sindirilmesini kolaylaştıran paraziti yutup ölüyor. Bir de deniz kabuklusu var; sabit bir nokta buluncaya kadar denizin dibinde dolaşıp duruyor. Oraya yapıştıktan sonra, artık yararsız hale gelen kendi beynini yiyor; nasıl olsa tek işlevi o noktayı bulmak.

Biz de, dünyayı sindirmemizi sağlayan Hiç'i mideye indiriyoruz; o olmadan hayatta kalamazdık. Bundan alıkoyamıyoruz kendimizi -tıpkı akrebin, kendisini ırmağın öte yakasına geçiren kurbağayı öldürürken kendisine engel olamaması gibi.

Gökteki cisimler sorumluluk almıyorlar -bunun için kim kızar ki onlara? Sonuncu sorumluluk yüzlerce ışık yılı geride kaldı.

Londra'da, Tate Modern'ın önünde duran taksi şoförü çağdaş sanatı özetledi: "Girişin neden bedava olduğunu içeri girer girmez anlıyorsunuz."

Yeryüzünün kudretlileri "soğuk savaşa son verecek" bir antlaşma imzalamak üzere Roma'da toplandılar. Ne var ki, yeni bir savaş başlattıklarının ve kendilerinin de bu savaşın ilk kurbanları olduklarının farkında değiller: Toplantı boyunca kendilerine ayrılmış pistte mahsur kaldılar; çevreleri zırhlılarla, dikenli tellerle ve helikopterlerle, yani sözünü ettikleri şu soğuk savaşın oyuncaklarıyla, silahlı güvenlik güçleriyle, faili meçhul terörizmle, daimi caydırma yöntemleriyle kuşatılmıştı. Alberta'daki G8 toplantısında bundan çok daha iyisini yaptılar: Dünyanın kaderi üstünde huzur içinde kararlar alabilmek için, her türlü yerleşim bölgesinden 150 km uzakta bulunan kuzey ormanlarından birinin göbeğine hapsettiler kendilerini. Gün gelecek güvenlik önlemlerini daha da artırarak toplantılarını uydulardan birinde yapacaklar. En sonunda unutulacaklar: Dünya gücü öylesine uzaklaşacak ki, bir alegoriden ibaret kalacak ve kendisini çevreleyen boşlukla birlikte yıldızlar âlemine karışacak.

Cehennem, bir aradalığın ve iletişimin daimi görev sayıldığı bir ortam olmalı: Sizi tanıyan ama sizin hatırlamadığınız insanları hiç durmadan selamlamanız gerek. Şifrelerini artık çözemediğiniz ve sanki rüyadaymış gibi hep kullanmak zorunda olduğunuz işaretlerin cehennemi. Çok uzaklardan size işaretler veren ve sizin artık anlam veremediğiniz hayalet düşüncelerin cehennemi. Özlediğiniz sözcüklerin, adların ve yüzlerin cehennemi.

Çölün sessizliğinden başka bir yerde ölmeyi hayal etmek imkânsız. Gürültünün ve öfkenin içinde yok olmayı hiç mi hiç düşünmemeli. Uzaydaki ve boşluktaki biricik özgürlüğe kavuşmalı.

"*Die Menschen schreiben viel über das Wesen der Materie –ich wünschte, dass die Materie einmal anfänge, über das menschliche Gemüt zu schreiben*"

"İnsanlar, maddenin özü hakkında yazıp duruyorlar. Keşke madde de insanın zihinsel dünyası hakkında yazmaya başlasa artık." (Lichtenberg.)

İyi de, gerçek anlamıyla dünya olayı aracılığıyla bizim hakkımızda yazan ve düşünen madde değil mi zaten?

Sayısız tesadüften ya da çözemediğimiz rastlantılardan söz ederken şöyle diyoruz: Gerçek olamayacak kadar güzel. Aslında bilinçdışından dem vuruyoruz. Oysa bilinçdışının kendisi de gerçek olamayacak kadar güzel. Bütün bunların arkasında zalim bir tanrı ya da dışsal bir kader olamaz mı? Yine de biz bunu ve bunun ruhsal bakımdan yeniden benimsenmesine ilişkin itkileri tercih ediyoruz. Tanrıların kötü iradesi yerine, bendeki sapkın arzularımızı, mazoşizmimizi ve ölüm itkimizi tercih ediyoruz. Ben değilse de bu. Bu olmasa bile kardeşi. Nasıl olsa hepsi, dışarıdan gelmiş bir şeytandan daha iyidir.

A. J., ilham perilerinin hassas kanatlarındayken şöyle diyor: "İnsana inanıyorum, her şeyi yapabilir!" İstemeden nükteli olan bir söz: İnsanın, en iyi şeyleri yapabilecek durumda olduğunu söylediğini sanıyor. Oysa, insanın en kötü şeyleri de yapabilecek durumda olduğunu söylemiş olmuyor mu (bu da ona inanmak için aynı derecede geçerli bir neden)? Dil, iyilik ile kötülüğün iflah olmaz kargaşasına dair bir şeyleri barındırıyor bünyesinde.

Nihilizm ve ikiyüzlülük isnatlarının tümü, ahmakların siyasal alanda kurduğu komplolarla aynı kaynaktan doğuyor. Zira ahmaklık, aynı yöntemle aydınlık zihinlere

yavaş yavaş nüfuz edip en açık olanları seçiyor ve onları o aydınlık zihinlere hiç benzemeyen, ancak onların içinden geçip başka bir yere saldıran bir aptallığın en mükemmel araçlarına dönüştürüyor.

Sonuçta, Amerikan ulusunun her bir molekülü başka bir yerden gelmiş olmalı; tıpkı, hücrelerini sürekli değiştirip kendisi olmayı hep sürdüren bedenlerimiz gibi. Nitekim Amerika hem siyah, hem Kızılderili, hem İspanyol, hem de Porto Rikolu olurken Amerika olmaktan da vazgeçmeyecek. Hatta belki de, kökenleri Amerikalı olmadığı ölçüde daha da mitik bir şekilde Amerikalı olacak. Köklerini yitirdiği ölçüde köktenci olacak (kökleri olmadığı bile söylenebilir, çünkü bu ülkeyi kuran ataları da başka yerlerden gelmişlerdi). Ne ölçüde çokırklı ve çokkültürlü bir dokuya kavuşursa, o ölçüde birlikten yana olacak. Ve köle soyundan gelenler tarafından yönetildikçe emperyalist hedefleri çoğalacak.

Leucate papazı, geçtiğimiz 16 Haziran 2002'de fetva verdi: Televizyonun ve medyanın yaptığı tek şey, kötülükten ve mutsuzluktan söz etmek, gerçekliği şeytani hale getirmek. Bereket versin, Papa II. Johannes-Paulus, kutsadığı insanların hesabını tutmuyor: Yalnızca kendi papalığı döneminde 1941 kişiyi kutsal ilan ederek papaların tümünden daha yüksek bir sayıya ulaşmış. Daha da önemlisi, tıpkı Germaine gibi havari gücü taşıdığımızı ilan etti papa. Germaine, XVII. yüzyılın başında yaşamıştı ve Cubrac'ın mütevazı hizmetkârlarından biriydi; ölümünden kırk yıl sonra bozulmamış halde bulunan cesedi sayısız mucizeye neden olduğu için (yüzyıl sonra, devrimciler cesedini sönmemiş kirece yatırdılar), sonunda Azize Germaine de Cubrac ilan edildi. Tıpkı bu basit insan gibi,

içimizden herhangi biri havarilik mertebesine ulaşabilir. Havari olma ayrıcalığı da sona erdi artık: Şu çeyrek saatlik İncil'e uygun zafer hakkını herkes yaşayabilir.

Buradaki her şey –rüzgâr, güneş, kumsal, Vingrau falezleri, Sainte-Lucie adası, Pla de Fitou (yeldeğirmenlerinin beyaz hayaleti), gece sefaları, Kathar kaleleri– buradaki her şey, hep yüce bir görüntü içinde, ama sesleri yankılanmıyor artık. Canlı bir anı bu, istisnai ışıltılar içinde, ancak gerçekdışı.

Uzun bir yürüyüşün ardından yorgunluk bastırdı; farkına varmaksızın beliren hain, saldırgan düşünceler; sonra hafif sanrılar: nihayet huzurlu bir bunalım.

Hastalık hastalarının takıntısı. Akla gelebilecek bütün korunma önlemleri alınmış olsa bile, beden kendi içinden gelen her tür saldırıya ve her tür karışıklığa aşırı derecede maruz kalıyor. Bunu izleyen sayısız altüst oluş karşısında durabilecek tek şey, kişiliğin oluşturduğu kalkan; bedenden gelen sinyallerin kendilerini göstermesine bile fırsat vermiyor.

İnsanın, kendi yakınlarına duyduğu güvensizlik; sanki onlar sizin varlığınızdan sorumlu sanal tanıklarmış gibi, sanki onlar bir türlü sonuçlanamayan bir davanın suç kanıtlarıymış gibi.

Panda çiftleşmekte zorlanıyormuş: Libidosunu uyandırmak için porno filmler seyrettiriyorlarmış.

Japonlara göre, ister sıradan bir birey olsun ister sıradan bir nesne, her şey tekildir; tekrarlansa bile. Önemli

olan farklı olmak değildir. Oysa bize göre, farklı olmak bir zorunluluktur. Oysa herkese yetecek kadar çok farklılık yok bu dünyada; her sözcük için yeterli sayıda anlamın olmaması gibi (anlamın özünden mahrum olan sözcükler bile var). Her birimizin kendi tekilliğimizden, kendi farkımızdan mahrum, yapayalnız kalmamızın nedeni bu olsa gerek.

Zekâ, şeyleri oldukları gibi çözümlemektir.
İmgelem, şeyleri olabilecekleri gibi tasarlamaktır.
Ahlak, şeyleri olmaları gerektiği gibi düşünmektir.
Büyü, şeyleri düşündüğün hale sokmaktır.

Katillerin akıl sağlığından söz edilmiyor artık. Günümüzde önem kazanan, kurbanın akıl sağlığı ve kendi mutsuzluğunu kredi kartı olarak kullanabilmekteki becerisi.

Canal Plus'te, Guignols adlı programda Chirac'la (kuklasıyla) söyleşi yapılıyor; hemen ardından aynı sunucu TF1'de, Chirac'la söyleşi yapıyor. Yalnızca kanal değiştirmekle, bir şeyin sahtesinden gerçeğine geçebilirsiniz.

Yalnızca ölçeği değiştirmekle, İyilik'ten Kötülük'e geçebilirsiniz.

Aydınlatmayı değiştirmekle, yüce olandan bayağı olana geçebilirsiniz.

Hiç farkına varmadan, yaşamdan ölüme geçebilirsiniz.

Varoluşun Anlamı.

İki gazeteci varoluşun anlamının peşine düşüyor ve bütün dünyayı dolaşıyor, Varoluşun Anlamı'nın görüldüğü her yere gidiyorlar. Birdenbire *Orient Express*'e binen son derece güzel bir kadın kılığında ortaya çıkıyor ve gelip masalarına oturuyor. İnanabiliyor musunuz: Varo-

luşun anlamıyla aynı masada akşam yemeği yemek! Muhteşem bir alegori: Ete kemiğe bürünmüş haliyle varoluşun anlamı! Elbette, yapılabilecek en doğru şey onunla yatmak; gazeteciler de gece yanlarına geleceğini umuyorlar –ama orospu karı, trenin kondüktörüyle ufuklara açılmayı tercih ediyor. Daha sonraları, Delphoi'de karşılaşıyorlar onunla; Pythia suretine bürünmüş, turist kalabalığının arasında. Turistler, Varoluşun Anlamı'nın cazibesine kapılmış ve Kendilik Bilinci kılığına bürünerek, büyük bir kayanın tepesinden uçuruma atlıyorlar.

Sonunda, Varoluşun Anlamı dosdoğru çekip gitmekle yetiniyor: Meğer bir hayaletten, baştan çıkarıcıdan başka bir şey değilmiş. Yine de zaman zaman, şurada burada (dolaşıp duruyor hâlâ), bazı ayrıcalıklı insanlara işmar etmekten geri durmuyor.

Fruttero (bu fabl, Fruttero ile Lucentini'den), kısa bir süre önce varoluşun anlamıyla ilgili arayışına son verdi; tıpkı, kendilik bilinciyle gözleri kamaşan turistlerin yaptığı gibi yapıp asansör boşluğuna atladı.

Paris Kumsalı: Operasyonun mükemmel olması için, az da olsa bir mazot katmanının bu güzelim sahile vurması gerekirdi. Böylelikle yanılsama da tamamlanmış olurdu: Kumsalda güneşlenenler, anız yakıcıların işlevini görür ve ahmakça, boşu boşuna bronzlaşmaktan kurtulurlardı.

WTC: 3 bin kurbanın bedeninden tek bir iz kalmadı geriye. Sanki sönmemiş kirece atılmışlar gibi. Onlara dair tüm görüntüler sesten yoksun; dilsiz, camsı, filmsi. Arda kalan hurda ve yıkıntılar açık artırmayla satıldı. Bu olay da, buhar olup uçtu adeta.

Papa "şehit", yani şahit mertebesine ulaşıverdi: İnsan türünün, ölümün ötesinde de yaşayabileceği ihtimaline şahit. Komadan çıkmanın, serumla sürdürülen tinselliğin, can çekişen yaşamsal işlevleri otomatik pilota bağlamanın canlı deneyi.

Gelecek kuşakların örnek alabileceği muhteşem bir model.

Grégoire de Nysse: "Ruhun en cüretkâr isteği, hazzı yüz yüze yaşamaktır. Tanrının sesi, kendisinden istenen şeyi reddetmekle onu vermiş olur. Eğer görüntüsü, görenin arzusunu durdururkenki hali gibi olsaydı, kendini asla göstermezdi. Tanrıyı hakikaten görmek, budur."

İnsanın en cüretkâr isteği, hazzı beden bedene yaşamaktır. Kadının, kendisinden istenen şeyi reddetmesi, onu vermesinin tek yoludur. Eğer erkeğin hazzı, onun arzusunu durdurduğundaki hali gibi olsaydı, kendini kendiliğinden teslim etmezdi. "Kadının gerçek vizyonu" budur işte.

Hastayı iyileştirme karşılığında, şamanın hastaya herhangi bir şey vermesi şartmış. Bedeni onaran o olduğuna göre, borcu da onun telafi etmesi gerekiyormuş.

Ya da, şu Japon kadının öyküsü: Boğulmak üzere olan küçük kızı kurtarmamış; çünkü eğer onun hayatını kurtarsaymış, küçük kız dayanamayacağı kadar büyük bir minnet hissedermiş ona karşı.

Bizlerin oluşturduğu bütün psikoloji, atalardan kalma bu kurallar karşısında bozguna uğruyor.

Tanrı, kendi varlığını kanıtlamak için umutsuzca çabalayarak varlığını sürdürebildi. Günümüz insanı da aynı durumda; varlığını kanıtlamaya umutsuzca çalışırken, bu varlığı kuşkulu kılan yolları kullanmakta.

Feminizm, popülizm, hümanizm: Bütün "izm" sonekleri, bağlı oldukları kök sözcüğün karikatüründen ibaret. Kadının, halkın, insanın. Terörizm de öyle: Terörün karikatürü olmaktan öteye gidebiliyor mu?

İngilizler, köleliği ortadan kaldırmak üzere düzenledikleri "haçlı seferi" sayesinde Doğu Afrika'da nüfuz alanları yarattılar ve köleleri özgürleştirirken geleneksel toplumu da parçaladılar. (Zengibar Prensesinin Anıları). Günümüzde de, modernliğin inciline karşı çıkan zındıklar, kâfirler, asiler için dünyanın dört bir yanında benzer bir haçlı seferi düzenleniyor. Peçeden, cinsiyetten, takastan kurtarılan dünyaya dünya egemenliği zerk ediliyor yavaş yavaş.

Dünya çapındaki gücün, dünyanın geri kalanı üstünde kurduğu egemenlik, insan türünün diğer canlı varlıklar üstündeki hegemonyasının aynası. Kaldı ki, insan türünün diğer bütün türler karşısındaki "üstünlüğü"nden nasıl vazgeçileceği de bilinmiyor.

Siyaset karşısında kayıtsız kalınması, toplumsal bağın parçalanmasından kaynaklanıyormuş. Hiç de değil. İnsanın kendinden ve ötekilerden mahrum kalmasına yol açan asıl etken, sivil toplumdan yüksek düzeyde yararlanabilmesinin ve iletişim ağlarının yoğunlaşmasının yanı sıra, kullanım hakkını her zaman tutabildiğimiz –ancak kavram olarak elimizden kaçırdığımız– bir tür özgürlüğün yüceltilmesi. Siyasetten uzaklaşma, bu durumun belirtilerinden yalnızca biri.

Lévi-Strauss eskiden, dilin "gezgin gösteren"inden söz ederdi. Günümüzde, siyasalın "gezgin göstermeyen"inden

söz edilebilir: Kitlesel siyasal kayıtsızlık protestocu -direnişçi- olma özelliği bile göstermiyor. Onun direndiği tek şey siyasalın gizli yüzü, seçim sisteminin yapay ışığından kaçan yüzü.

Sanki gerçekmişçesine şiddetli bir acı aniden saplandı bedenine.

Uçları eğri aynada buluşan mermer melek gibi, varoluş da, neredeyse zorunlu olarak bir tür radikallik ve sessizlik haline döner yeniden. İdeal varoluş, işte bu başlangıç noktasıyla buluşabilecek kadar uzun süre ayakta kalabilen varoluştur.

Burunlarının dikine gidenler, geldikleri yeri asla bilemezler.

Yalnızlık düşüncesi, yalnızlığın pathosu düşüncesi tuhaf bir biçimde yok olup gitti. Artık hiç kimse ondan söz etmiyor, artık hiç kimse onu hissetmiyor. Günümüzde yalnızca psişik inziva, zihinsel ve duyusal tecrit kaldı geriye. Herkes topraklarından sürüldü, daha doğrusu kendi içinden kovuldu. Melankoli tınlamaları yok oldu.

İnziva ve tecrit, olgusal durumdur. Yalnızlık ise bir ruh halidir.

Dünya Ticaret Merkezi'nin üst katlarında tuzağa düşen insanların dokunaklı konuşmalarını dakikası dakikasına dinledik -ölülerle bile iletişim kurma imkânı veren cep telefonu marifetiyle. Televizyonlarda izlediğimiz İkiz Kuleler çarpışması kadar çarpıcı bu konuşmalar. Eğer görüntüler, dışarıda olup bitenlerden, felaket görüntüsünden doğrudan haz alma arzusunu tatmin edebilseydi, herhangi bir ölünün canlı halinden gelen bu yankılar da başka

bir fantazmaya denk düşerdi: Tanımlanamayan bu ölüyü içeriden yaşama fantazması –olayı sonuna kadar ve içeriden yaşarken, aynı olaydan kurtulma fırsatını çoğaltma yanılsaması.

Ancak böyle bir görüntü değişimi, hiçbir zaman mükemmel hale gelemez: Eninde sonunda insanın ölmüş olması gerekir. Auschwitz'te yaşanan durumun tam tersi: Tek gerçek tanıklar, oradan dönmeyenler, yani oradan hiç söz etmemiş olanlardır denilmişti; oysa, kulelerin üst katlarında sıkışıp kalanlar, ölümün bağrında konuşma fırsatı buldular.

Bilgisayarlardan zeki olmalarını, yani kendi işleyişlerinin bilincine varmalarını istiyoruz. Bir makinenin bilinci, onu programlayanların iradesinin soluk bir alegorisinden başka ne olabilir ki? (Tanrı ve onun yarattığı insan hakkında da aynı şey söylenmişti: İnsanın bilinci, onu yaratanın iradesinin soluk yansımasından başka ne olabilir ki?)

Zaten insanlar kendi bilinçlerinden bıkmadılar mı artık? Bu tuhaf giysiyi makinelere giydirmenin ne âlemi var? Belki de ondan kurtulmak istiyorlardır. Bilinci ve zekâyı makinelere kakaladıklarında hem makinelerden hem de zekâdan kurtulmuş olacaklar.

"Shalmaneser"in, yani *Tous à Zanzibar*'daki süperbilgisayarın öncelikli ihtiyacı bilinç değildi –kendi neşesini kendi yaratıyor ve bunu düşünmeden işleme koyuyordu. Onu bilinç giysisiyle süslemek intihara sürüklemek olacaktı: Çünkü artık makine olarak bile göremeyecekti kendini.

Çılgınca düşüncelerden biri de, maymun üstünde yapılan genetik müdahalelerin, eskiden insanın ayrıcalığı sayılan bir düşünceyi intihar etme düşüncesini tasarla-

yacak boyuta vardırılmış olması. Maymunlar, kendilerini maymun olarak bile kabul edemedikleri için intiharı tercih edecek ölçüde mükemmelleştiriliyorlar.

İnsanlar, aynı şeyi kendi üstlerinde deniyor ve kendi özgül dünyalarının ötesine taşımaya çalışıyorlar kendilerini –tıpkı maymunlar için olduğu gibi, onlar için de tek bir çözüm yolu kalacak: İntihar etmek. Aynı nedenle: İnsanlar da kendilerini insan olarak kabul edemeyecekler artık.

Bütün değişkenler arasındaki etkileşimin nasıl değişeceğini görmek için tek bir değişkeni çıkarmak yeter. Değerler sistemindeki bir değeri, tek bir değeri çıkarmak da yeterli. Ya da, dildeki kelimeleri birer birer çıkarmak: Zihin çalıştırma tekniği, Mesih Enternasyonali'nin kullandığı teknik. Bütün dünyayı içine alan manzaradan, bir ya da bilemedin iki kuleyi çıkarmak. Sırf sonucu görmek için.

Sanala batmış kuşaklar, hiçbir zaman Gerçek'i tanıma fırsatı bulamayacaklar. Gerçek'in, karşılaştırma yanılsamasından başka bir şey olmadığının kabul edilmesi o kadar da önemli değil. Cinsellik ve cinselliğin görüntülerine batmış olanların hali çok daha vahim; hiçbir zaman hazzı tanıma fırsatı bulamayacaklar. Hiçbir zaman ölümü tanıma fırsatı bulamayacak olan gelecek kuşakların yanında, bütün bunlar hiç kalıyor.

Bunca gösteri, festival, sempozyum, sanat ve kitap fuarı karşısında –ani bir kültürel durgunluk ya da en azından çekinik bir dönem arzusu– bir kitabın lezzetine varacak ya da görüntülerin sessizliğini dinleyecek zamanı bulmak.

Sıfır (sıfır derece, sıfır risk, *Ground Zero*, sıfır ölü), boş, steril ve kusursuz mükemmelliğin güncel biçimi. Bütün değişkenlerin saf dışı bırakılması olarak tanımlanan ve toplamı sıfır olan bir denklem bu. Bu anlamda, yaşamın mükemmelliği ile ölümün mükemmelliği arasında hiçbir fark kalmıyor.

11 Eylül gibi olağanüstü bir olayın çok uzun bir süre daha meydana gelmeyebilecek olması, belli bir ölümsüzlük duygusu yaratıyor. İstikbalin yerini bir süre bu duygu tutacak.

"*Was daraus kommt, wie von Gottes Wink, das wissen wir nicht.*" (Hölderlin.)

"Tanrıdan gelen işarete bakılırsa, olabilecekler hakkında hiçbir şey bilmiyoruz."

Kendini ikonlaştırmış kişiye, görüntü sorununun nasıl çözüleceği sorulamaz.

Karşıt-maddenin gücü, bir yandan maddenin boyun eğdiği yasalara itaat ederken öte yandan onu yok edebilmesinden mi ileri gelir? Yoksa karşıt-madde, bu yasalara itaat etmez mi?

Bütün muhalif güçler, sarstıkları düzenle aynı oyunun mu içindedirler, yoksa düzeni sarsmak için oyunun kurallarını mı değiştirirler?

Hiçbir boyutu es geçmeden şunu söyleyebiliriz: 11 Eylül, 65 milyon yıl öncesinde göktaşının çarpmasıyla birlikte ortaya çıkan sonuçları yaratabilirdi; bu çarpışmadan sonra, gezegende bir tür nükleer kış başlamıştı ve sayısız tür yok olurken yenileri ortaya çıkmıştı. Ne yazık ki, bu yeni türlerin çoğu çok daha zayıf ve onların, insan

türü ile toplumsal gruplardan öteye gitmeleri imkânsız. Demek ki, bu bir tür antropolojik kış boyunca görüp görebileceğimiz tek şey, biçimler seyrekleşirken temel organizmaların hızla çoğalması olacak.

Nehirde süzülen portakal rengi, yamuk, yarı saydam, küçük yelkenli; kürekçiler dengeyi sağlamış. Biraz uzağında, tahtırevana kurulmuş gelin ve at sırtında onun önünde giden damat; kortejdeki bütün figürler ışık saçıyor. Geleneksel ama sahte bir Kore düğününü konu alan bir televizyon filminden bir sahne çekiliyor. Ritüelin otantik olup olmaması önemli değil; bütün yüzler, bu ırkın güzelliğini yansıtıyorlar.

Deli'nin Köşegen'i.
Kötülük'ün Iraklık Açısı.
Cinsellik'in Tutulum'u.
Ölüm'ün Hipotenüs'ü.

Bu yaşamda ya da gelecekteki bir varoluşta karşılaşma olasılığı zayıf olduğuna göre, tek bir umut kalıyor geriye: Önceki yaşamlardan birinde karşılaşma umudu.

Yolculuktaki yanılsama, kendi ağırlık merkezlerinden uzaklaşan şeylerin daha tekil görünmeleridir. Bu yanılsamanın paha biçilmez olması da bundandır.

Sibirya çöllerinin üstünden uçmak. Kumlu cam misali sisin ardındaki güneş, sayısız nehrin ve ırmağın kıvrımlarını boyuyor fırçasıyla. En küçük akarsuların yılankavi yazıları yüzlerce kilometre. En küçük su yüzeyi, ışıktan bir levha misali.

Bütün arzuları gerçekleştirme eylemi, eskiden Kötülük eğilimi olarak kabul edilirdi; şeytansı bir eğilimdi. Oysa

günümüzde böylesi oluşumları İyilik yönlendiriyor; ne var ki, hayata geçirilmek istenen şey, belli bir arzu ya da özel bir itki değil artık. Canımız hiçbir şey çekmezken, boşluk bizi içine çekiyor artık.

Ayrım mantığı, aslında işaretlerin ve işaret-değerlerin geride kalmış zamanından kalma değerli bir kalıntıdır; imgelerin eşdeğerliği ortamına duyarsız kalsa bile böyle bir mantığı yitirmek, gerçeğin mantığını yitirmekten çok daha vahimdir.

Saygınlık, meydan okuma, rekabet, ayrıcalıklar: Aslında, simgesel şiddetin altın çağıydı –demokratik erozyonun, fırsat eşitliği adını verdiğimiz oyunun tek panzehiri. Diğer şiddet biçimlerini ortadan kaldırmak değilse bile, bu şiddeti ortadan kaldırmayı istemek çok saçma.

Kanamayı durdurmak ve sürekli kan alarak yaşamak daha mı iyi?

Italo Svevo, kitabının edebiyat ödülü aldığını ve yüz bin sattığını hayal ettikten sonra, ekliyor: Elbette, bu kadar kesin hayal edilebilen bir şeyin, gerçeğe dönüşmeye de ihtiyacı yoktur.

Acayip bir sahne.

Montparnasse kaldırımına bakan camlı terasta.

Homeless'in biri geliyor; koltuk değnekleriyle dengede duruyor, bir ayağı alçıda. Birdenbire, değneklerden birini önüne, kaldırıma atıyor. Elbette, elinden kaçıvermiş gibi yapıyor. Beklemeye koyuluyor. Pek uzun sürmüyor. Merhametli bir insan koşturup değneği alıyor ve ona uzatıyor. Sırıtarak değneği hemen atıyor ve müstehcen bir el hareketiyle velinimetini küçük düşürüyor. Yarım

saat kadar süren bu sahnedeki dilsiz şiddeti anlatmak çok zor. Eğer koltuk değneğini yanındaki masaya koyarlarsa elinin tersiyle itip düşürüyor ve bir sonraki enayiyi beklemeye başlıyor.

Oradan gelip geçenler, adamın hakaretleri karşısında farklı tepkiler gösteriyorlar. Hepsi şaşırıyor –bazıları inciniyor, sıradan bir merhamet gösterdikleri için neredeyse utanç duyanlar var; bir sonraki kurban için tuzağını yeniden kurarken takındığı matrak edepsizlik karşısında hepsi donup kalıyor. Bir süre sonra sıkılıp koltuk değneğini yerden alıyor ve umursamadan çekip gidiyor. Geceyi nerede tamamlayacak? Yoksa bütün bunlar performans mıydı (görünmez kamera numarası)? Olamaz: *Opéra de quat'sous*'dan çıkmış gibi görünüyordu; ayrıca, şu moda olmuş tahrik etme hallerinden de eser yoktu. Alay ederken, çok daha yalın ve çok daha yırtıcıydı. Olaya katılımı tamdı ve küçümsemesi kusursuzdu.

Buñuel tarzı bir sahne; zalim ve hesaplı masumiyet. Dostoyevski'nin vaktiyle küçük bir kıza tecavüz ettiğini Turgenyev'e anlatışını hatırlatıyor. "Bu olayı neden bana anlatıyorsunuz?" diye sorar Turgenyev: "Sizi küçük düşürmek için..."

Nedenler bir kez çözümlendi mi, her şey eskisi gibi olur: Acı, hayal kırıklığı, arzu... Gerçekten de nedenler, lafı dolandırmaktan başka bir anlam taşımazlar ve sonuçlar, hiçbir biçimde onlarla ilgilenmez.

Kısa süre önceki bir belgesel, 1969'da Ay'da çekilen ilk fotoğrafların, gerçekte Londra yakınlarındaki bir stüdyoda –hem de Stanley Kubrick tarafından– çekilmiş olduklarını hayal ediyor. Medyada fırtınalar esiyor: Ahlaki bakımdan kabul edilemez! Hiç kimsenin gerçeklikle bu

biçimde oynamaya hakkı yok; hele ki bu gerçeklik, dünya mirasının bir parçası olmuşsa. Gerçekliğe saldırmak, geleneklere saldırmaktan çok daha vahimdir!

Oysa, nesnel bakımdan doğru olmasa bile bu yorumun, otantik özellikleriyle hakikate çok daha yakın olduğunu söylemek gerekir. Görmemiz için bize sunulan "olgular"ın hakiki olup olmadıklarını sorgulamamız için bizi uyarıyor.

Sanki Tanrı kendi yarattığı dünyayla ilgili bütün sorumluluklarını terk etmiş de, tiksinti duyarak izlemeye karar vermiş gibi olup bitiyor her şey.

Aslında o, tahammül edilmesi imkânsızlaşan bu dünyadan feragat ettiğimizin bir ifadesi.

Borges: "Tıpkı Origenes'teki cehennem gibi, Nazizm de gerçekdışı olmanın acısını çekiyor. Onun bünyesinde yaşamak imkânsız. İnsanların yapabileceği tek şey onun uğruna ölmek, yalan söylemek ya da öldürmek. Kendi benliğindeki merkezi yalnızlıkta yaşayan hiç kimse, onun zafer kazanmasını istemez. Hitler yenilmek istiyor. Kendisini ortadan kaldıracak, olmazsa olmaz ordularla körü körüne işbirliği yapıyor."

Bütün bunlar, konforlu ve emperyal dünya uygarlığına sözcüğü sözcüğüne uyarlanabilir. Bu uygarlıktan yararlananların merkezi yalnızlığında bile yaşaması imkânsız. Ve gizlice herkes, o uygarlığı yok edecek olan şeyin saflarına katılıyor.

İhlal ve sessizlik kuruluna.
İtiraz ve arzu bürosuna.

Isabelle, derin dekoltesiyle televizyon platosuna gelip, reklamlarda ve pornografide kadın bedeninin aşağılan-

dığından şikâyet etti. Niçin olmasın? Bekçi köpeğinin baştan çıkarıcı ve şehvetli olması çelişmez.

Asıl ikiyüzlülük, ikona kadın ile gerçek kadının birbirine karıştırılması. Oysa dişi köpek Isabelle, şeffaf kadife krep giysisi ve derin dekoltesiyle oldukça gerçek; tülleri de cabası –o, kendi ideolojisinin tüllerini kaldırarak yapıyor orospuluğu.

Astrofizikçiler, mikrofizikçiler; maddeyi hırpalamaktan ve bedava varsayımlar adına her aklınıza geleni maddeye itiraf ettirmekten vazgeçin. Kozmosu görmezden gelin; tıpkı, balta girmemiş ormanlarda yüzyıllardır kaybolup gitmiş yerli kabileleri vicdan azabından görmezden gelmiş antropologlar gibi.

Bu ülkede, belli bir yaşın üstündeki insanlar kültürden bedava yararlanabiliyorlar. Kültürü kötüye kullanmayacak kadar yaşlı oldukları düşünülüyor herhalde.

Erkek bedeninin moda tarafından taciz edilmesi, kadının son ayrıcalıklı kahramanlığını da elinden aldı –bir yandan bakışlara kurban edilirken diğer yandan ikincil bir çıplaklığa gizlenme ayrıcalığını.

Kadının, tam eşitlik yolunda attığı büyük bir adım bu –cinsiyet eşitliği sınır tanımıyor artık. Irak hapishanelerinin işkencecisi olmuş şu genç Amerikalı kadının görüntüsünde de aynı durumla karşılaşıyoruz; çıplak ya da başına külah geçirilmiş Arabı parmağında oynatıyor. Tıpkı, kadınlara özel hizmet veren bütün Batı kulüplerinde olduğu gibi.

İlerleme kaçınılmaz; en iyiye ya da en kötüye doğru.

Paralaks. *Astronomi*: Belli bir gökcisminin gerçek yeri ile görünür yeri arasındaki fark –ve bu farkı ölçen açı. Dolayısıyla: Gözlemcinin konum değişikliğinin bir nesnenin gözlemi üstündeki etkisi.

Fotoğraf: Görme paralaksı, fotoğraflanmış imge ile görülen nesne arasındaki sapma. Bu sapmanın yalnızca teknik nitelikte olduğu söylenemez. Nesneye göre bu sapma, fotoğraflanmış olmanın bir sonucudur.

İçi öylesine dengesiz ve eşitsiz ki, duvar boyunca ayakta kalmayı bile beceremeyen bir nesne. Ne yere düşey olduğu bir çizgi ne de bir ağırlık merkezi var. Dolayısıyla, kararlılığın bütün biçimlerini bozguna uğratıyor.

Elbette, kuramsal bir nesneden söz ediyorum.

Ölüm; her şeyi birbirinden farklılaştırıp kendi müstakbel olaylarına havale ederken hayal ettiğimiz şu özgür gelecekten başka bir şey değil.

Nesnel bakımdan dünya bir yanılsamadır: Tek yapabileceği şey bize görünmektir. Öznel bakımdan, tam tersi: Kendiliğinden, gerçekmiş gibi görüyoruz onu.

. Bunun tersi de öne sürülebilir: Öznel bakımdan dünya, bizim duyularımızın bir yanılsamasıdır. Nesnel bakımdan ise, gerçeklik gücündedir.

Asimptot, klinamen, paralaks, öteleme –dans figürü bunlar, kuramsal uzamın doğrusal olmayan geometrisi.

Değip geçtiğimiz, bedenimizi savurduğumuz figürler; hakikate asla boyun eğmeyen, ancak ona yaklaşan figürler.

Kültürel sera etkisi: Milyonlarca müzenin, festivalin, kolokyumun ve sempozyumun yayılımıyla ortaya çıkan zehirli bulut, ozon tabakasının yok olmasından çok daha tehlikeli. Milyarlarca yaratıcı beynin etkinliği yüzünden boğulmak, bütün sanayi etkinliklerinden çok daha fazla yaşam kalitemizi bozuyor.

Tokyo'da düzenlenmiş kongrelerden hiçbiri, tekniğin yol açtığı zararları denetim altına alma işini nihayete erdirememişken, kültürün yol açtığı zararları yavaşlatabilecek makam nasıl bulunacak?

Dil, anlam ifade etmekten korkan sözcüklerin yurduna sığındı.

Bizler, yalnızca yorumun akladığı düşüncelere ya da olaylara tahammül edebiliyoruz; tıpkı, bankaların esrar perdesi ardında aklanan kara para gibi.

"Yüreğinde ve karnında, kendi zehirli şarkısını söylemeyi sürdürüyor –doyumsuz arzular taşımaktansa bir çocuğu öldürmek yeğdir." (Oe.)

Hınç, duygusal bir biçim aldığında nafile ve yararsız bir tutku sayılabilir.

Kuralı temellendiren ve doğrulayan şey, istisnadır. Buradan yola çıkıp yalnızca istisnalardan oluşmuş bir kural tasarlayabiliriz (Lichtenberg buna, ideal kural diyor).

Ne var ki bu durum, özellikle ahlak ve dilbilgisi kuralları için geçerli olabilir. Simgesel kuralların istisnası da olmaz.

Uykusuzluk çekenlerin yaşadığı asıl büyük felaket, gerçekliği rüyada görme imkânı bile vermemesidir –S. J.

Lec'in durumunda olduğu gibi–; uyandıktan sonra bu gerçeklikten kurtulmanın rahatlığını da yaşayamıyorlar.

Artık anılarda bile yer almayan biri, elli yıl sonra çıkageldi. İki yaşam arasına sanki birleştirme çizgisi kondu, zaman oku gidip geldi sanki. O gün bu gündür yaşananlar göz açıp kapayıncaya kadar geçip gitti.

İstatistiki bir araştırmaya göre, istatistiklerin yüzde ellisi yanlışmış. Bu istatistik de yüzde elli yanlış olabileceğine göre, istatistiklerin yüzde yirmi beşinin yanlış ya da yüzde yirmi beşinin doğru olduğu söylenebilir mi? Dipsiz hesaplamalar ve genel olasılık hesapları bunlar yüzünden sürüp gidiyor ve her tür mantıksal ayrım ortadan kalkıyor.

Maskesi düşürülmüş olmaktan daha beteri, maskesi düşürülmemiş olmaktır.

Maskesi düşürülmemiş olsaydı, suç, ayak izlerini bırakmazdı ve yanılsama bile bu duruma tahammül edemezdi. Oysa yanılsama, hiç durmaksızın dünyayı aldatmayı ve göz göre göre yanılsama olmayı sürdürüyor.

Düşünmek, iz bırakmadan karda yürümek kadar zordur. Ya da, kendi ayak izlerine basarak adım adım başlangıca dönmek gerekir; tıpkı *Shining*'de, buz labirentinde babası tarafından kovalanan çocuk gibi.

İktidar, onu elimizden tamamen çıkardığımız için varlığını sürdürüyor. Ve siyasalın bu işteki rolü, göz aldatmacalı bir tasarım sistemiyle bu kopuşu maskelemektir.

Oysa yaşamı, mevcut haliyle arzuluyoruz. Gücü de dayanılmaz bir şekilde istiyoruz. Ancak belki de karşıtını daha çok arzuluyoruz.

Yaşam ve mutluluk kayıtsız şartsız övülüyor. *Existenz über alles!*

Bu yırtıcı iyimserlik ve bu idealizm hafifletici neden sayıldıkları için en kötü felaketler, en berbat yolsuzluklar bile ceza indiriminden yararlanabiliyorlar.

Aydınlanma'ya özlem duyanların düşündüğünün tersine, eleştirel akıl ölmedi. Bütün ironi süreçlerinin, ikinci dereceden bütün oyunların bünyesine katıldı; buralarda kendi inançsızlığımızla oyun oynamak bizleri pek hoşnut ediyor. "İnançsız bir ifadeyle kafasını sallayıp kendi kendine konuşan Son İnsan" diyordu Nietzsche.

Ölçüsüzlüğün günümüzde aldığı biçim, "ubris"*, melezleştirmenin evrensel düzeyde uygulanmasına –bir tavşan ile ahtapotun karışımından oluşan şu fluo tavşan– ve her şeyin kendiyle çiftleştirilmesine kadar vardı; tıpkı crepidula fornicata** gibi.

Televizyon çekimlerinden önce yapılan bütün şu hazırlık çalışmaları: Makyaj, spotlar, resim seçimi, kontrol monitörü... sıkıntı. Asla sessizlik olamaz, dil sürçmesi, iç çekiş olamaz. Kendi *prompter*'ını açıp otomatik pilota bağlıyorsun kendini. Stüdyoda ışıklar, beyninde gece.

Düşüncelerin hülyaya yakın oldukları gece saatlerinin tam tersi.

Savaş, düşmandaki ışığın niteliğini bozmaktır.

Sinema salonu neredeyse boşken kim gelip de yanına oturur; canice niyetler taşıyan biri dışında?

---

* *Ubris*, ölçüsüzlük anlamında Yunanca sözcük. (ç.n.)

** Crepidula fornicata, sıcak ve ılıman iklimlerde yaşayan yumuşakça. (ç.n.)

Transseksüellik: Eskiden psikotik sanrı olan şey, günümüzde insan haklarından biri sayılıyor. İnsan hakları psikotik bir sanrıya dönüşmüş olabilir mi?

Silikonlu göğüsler yatay durumda bile dik kalabiliyorlar.

Silikonlu düşünceler de asla pörsümüyor ve bağlamları ne olursa olsun tek başına ayakta kalabiliyorlar.

Geri zekâlı bir gösteriden çıkarken, X'in düşüp ölmesinden çıkarılacak ders: Demek ki insanın, izledikten hemen sonra ölmekten pişman olmayacağı gösterilere gitmesi lazım.

İnsan, iradeye aklen güvenmemeli; çünkü o, on defada tek bir kez işe yarayan "akılcı" bir stratejidir. Alınmış belli bir kararın çevresinde boşluk yaratmak, kararı askıya almak, sonra kendini rahat bırakıp onun içine süzülmek çok daha doğru; nedenleri ve sonuçları hesaba katmadan, hava tarafından çekiliyormuşçasına. Kararın bizi arzulamasını sağlamak, bir bakıma ona teslim olmak. İşte o zaman alınan karar, kendiliğinden gerçekleşen bir kehanete dönüşür.

Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelen saldırı hazırlığının 25 milyon dolar tuttuğu tahmin ediliyor. İlerde çekilecek ve aynı konuyu ele alan film için, 250 milyon dolarlık tahmini bir bütçe yapılmış.

Kurgu, gerçeklikten çok daha pahalıya mal oluyor.

Seçmek: Bütün savaşlar arasından, hiç çıkmayacak olanı seçmek.

Bütün olasılıklar arasından: En az olası olanını seçmek.

Bütün kavramlar arasından: En zor tasarlanabilecek olanı seçmek.

Bütün düşünceler arasından: En münasebetsiz olanını seçmek.

Olası bütün düşmanlar arasından: Hiçbir kuşkuya mahal vermeyenini seçmek.

Resmin gürültüsü; bütün gece duvarlar boyunca çatlayan resmin.

Tozun sessizliği; bir duvardan ötekine dalgalanan ve tırmanan tozun.

Aynanın çığlığı; görüntünün çarptığı an.

Meteoroloji söylemi, siyaset söylemi gibi hilelerle dolu. Panik saçıyor, güvenliği tehdit ediyor... "Doğal afetler birbirini izliyor" (aslında, güvenlik önlemleri birbirini izliyor). "Kar yağışları gecikti"!

Önleyici tedbir, doğum konrolü, forseps, kürtaj, düşük, yalancı gebelik –klonlama, ikizlik– kadın ve doğum tıbbı paradigması, günlük olaylarda hep boy gösteriyor.

Blanchot öldü; övgüler yağmaya başladı.

Böylelikle silinmeyi silme iddiasını kaybetmiş oldu; müritleri ve yorumcuları da, sessizliğin yüceltildiği bir ortamda susmak için yakaladıkları güzel fırsatı kaybettiler. Silinmiş olmasının, onu ne doyumsuz bir merak nesnesine (elbette, ikinci dereceden!), ne büyük ve huysuz bir oyuna dönüştüreceğini tahmin etmemiş olamaz; mevcut olmamanın kusursuz züppeliği.

Yine de aslında Blanchot (Duchamp gibi) özgündü; bunun dışındaki her şey şakadan ibaretti. Özgünlükten beslenen ve akademik olmayan bütün şu narin felsefe; söylenmeyeni, söylenemeyecek olanı ve yasağı kapsayan, felsefi bakımdan doğru sayılan bütün şu felsefe, aslında

ona ait olmayan düşünce deneyimlerine değip geçmekten başka bir şey yapmıyor.

Zaten, sözü edilen şu oyunu (silinme) oynamak için filozof olmaya da lüzum yok. Herkes siliniyor ama hiç kimse bundan söz etmiyor. Çünkü sıradan yaşamın bütün tarihi, yok olma sıkıntısı çeken bir düşüncenin silinmesinden çok daha radikal bir silinmenin tarihidir.

Basit, kültürsüz, saf insanlar Blanchot düşüncesinin ta *kendisidir*. Onlar da, silinmeyi silmeyi başardılar. Felsefi titizlik, bu konuda hiçbir şey bilmeyen insanlarda kendini gösterdi zaten.

İkincil kötümserlik –iyinin, eninde sonunda kötüye dönüşeceği düşüncesi. İkincil iyimserlik –sistemin, kendisine son vermek için en uygun konumda olduğu düşüncesi.

Üç büyük devrimden (Galileo ve yermerkezliliğin sonu, Darwin ve evrim kuramı, Freud ve bilinçdışının "keşfi") sonra, bizlerin yaptığı çağdaş devrim sanalın ve bilişimin devrimi. İnsanı, doğal dünyaya egemen olmaktan giderek uzaklaştırdı. Oysa, yerin henüz Güneş'in çevresinde dönmediği, insanın henüz maymundan gelmediği zamanlarda insan, bu doğal dünyanın merkeziydi. Günümüzde ise, merkezi giderek dışarıya doğru kayan* insan, kendi modelinin çevresel ve yapay bir uzantısına dönüşüyor.

Negatif teolojinin çağdaş biçimi: Gerçekliği, yalnızca olmadığı şeyle tanımlayabiliriz –ve gerçekliğin olmadığı şey, hiçbir biçimde gerçek dünya olmayan *mevcut dünya*dır.

* Yazar burada, hem dış merkezli hem de tuhaf anlamına gelen "excentrique" sözcüğünü kullanıyor. (ç.n.)

Nüktedan ve zeki olmanın sayısız yolu var –olmamanın da. Çoğunlukla bu yollar birbirinin aynıdır.

Maymunlar gezegenindeki serbest elektronlar gibi; yanında, koşut evrene açılan cismani pencere.

İnsanın makineleşmesi karşısında getirilebilecek tek çözüm makine-oluş. Warhol bunu görmüştü. Onun yaptığı, makineyi, insandan iz kalmamacasına işleyen kusursuz otomatikliği kutsamaktı.

Sanallık çağının hayali ise bunun tam tersi: Makineyi makinelikten çekip almak, onu zeki, duygusal ve "etkileşimli" hale getirmek, aynı duygu ve zihin işlevlerini, aynı cinsellik ve üreme işlevlerini –ve nihayet, aynı virüsleri ve aynı melankoliyi– taşıyan müttefik insanımsıya dönüştürmek.

Belli bir hızı aşan bir cisim, itiliyormuş gibi değil boşluk tarafından emiliyormuş gibi davranır. Arzuya ve baştan çıkarmaya uygulanabilecek güzel bir eğretileme: Arzu itilmektir, baştan çıkarılma ise tuhaf bir çekim.

Çağlayanı dikine tırmanan alabalıkların güç harcaması gerekmiyor, suyun akışıyla mücadele etmiyorlar. Serbest düşme kuralına uygun olarak aşağıya doğru akan sudaki burgaçlar, ters yöne doğru çekiyor balıkları. Alabalıklar da, yukarıya yönelen bu akışı arayıp buluyor ve onunla birlikte yukarıya sürükleniyorlar.

Yaşam ile ölümün iç içe geçtiği sarmal –onu çözmek, DNA sarmalının şifresini çözmekten çok daha zor.

"Kısacası, baylar, hepimiz hermafrodit yapıdayız; gerek kendi varlığımız, gerekse bilgilerimiz ve ilkelerimiz bakımından ikiye bölünmüş hayvanlarız." (Lenz.)

Yönetmen, Vancouver sinema stüdyolarında, kadın yıldızın gözlerine bakılmayacağına dair yaptığı anlaşmalarla tanındı; "yıldızın rahatsız edilmesinden ya da dikkatinin dağıtılmasından korkuyor"du.

Kuram ile uygulamanın en mükemmel sentezi, dünya akarken düşüncenin silinip gitmesidir.

"Hayatı seven ve metreslerinin, onları her gün ölümle aldattığını görmeyen şu akılsızlar." (Schnitzler.)

Bütün şu rüyalar: Kargaşa, sıkıntı, çatallanan yollar, hiçbir yere kapatılmak ve bütün şu karmakarışık ve talihsiz kördüğümler esrarlı bir bölgeye, aşılması imkânsız bir çizgiye yaklaşıldığını gösteriyor –bu, geleneksel yorumlara göre bastırım çizgisi asla değildir, bastırılanın *biz* olduğumuz çok daha incelikli bir şeylerin çizgisidir.

Tür ölçeğinde her şeyin stoklanması ve mühür altına alınması gerekiyor –şu ünlü genomun bile; kuşkusuz, ilerde ortaya çıkacak ırklardan biri fosil malzeme olarak yararlansın diye. Hiç kuşkusuz bizler de bilişim kitlesi ile kıtasal sapmanın ortaklaşa basıncının etkisiyle eğretilemeli bir maden yatağına dönüşeceğiz (zaten bilinçdışı da, kömür içeren psişik bir tortu olma etkisini sürdürüyor). Daha bugünden, insan türü kendi bünyesine ve kökenine çöreklenmekten başka bir şey yapmıyor gibi; yaktığı sıkıntı ateşlerini umutsuzca bir araya getiriyor ve kendini maddesizleştirip mesaja dönüştürüyor.

Kime yarayacak bütün bunlar?

Herkes sığınacak bir alan arıyor kendine; öncelikli ikametgâh olan varoluşu silip bizi ölümden koruyabilecek herhangi bir daimi toprak parçası.

Ne yazık ki artık mezarlıklarda bile kendinize ait bir toprağınız olamıyor.

Çifte körlük: İster Le Pen'in yok olup gideceği umuduyla –imkânsız demokrasiye ulaşılabileceği yanılsamasıyla– yanıltın kendinizi, ister Le Pen'den başkasını görmeyeceğiniz umuduyla oyalanın; fark etmez.

Le Pen'in ortaya koyduğu sorun, çok daha büyük bir aldatmaca. Hiçbir şeyi temsil etmediği doğru (bu bakımdan tek değil!), ancak bu kadarıyla bile, kendileriyle ilgili belli bir tasarım düşüncesi taşımayanların şu ya da bu siyasal düzen hayali kurmayanların haline tercüman oluyor.

Kaldı ki, bu yıkıntılar üstünde, tasarımın bu kalıntıları üstünde "siyaseti yeniden kurmak" söz konusu olamaz artık. Siyaseti boylu boyunca katetme sürecini "toplumsal düzen" için en can sıkıcı sonuçlarına varana dek tamamlamak lazım. Sol ya da sağ fark etmez, siyasal sınıf bunu başaramaz–toplumsalın bağrındaki lanetli yanı çekip çeviremez onlar.

Hakikat şu: Tek güncel siyasal mesaj, siyasalın ötesinden geliyor –mesajı getirenin kim olduğu önemli değil.

İşlemsel olmak için her tür yararsız karmaşıklığı ortamın dışına atmış olmak lazım. Zihinsel işleyişi yılmadan yalınlaştırmak. Kendisi de yalınlaştırılmış ve işlemsel hale getirilmiş bir çevreye karşılık vermenin en iyi yolu bu; çünkü böylelikle ayna bir evreye dönüşmüş olacak, haz bir ilkeye ve ölüm de bir itkiye.

Yüzyıllar boyunca baştan çıkarmanın üstünü örtüp bedeni gizledikten sonra, şimdi de cinsiyeti ve çıplaklığı aşırı derecede sergiliyoruz. Bunların esrarlı şeyler olduğu ve esrar perdesini kaldırdığımız yanılsamasından başka bir şey yaratmıyoruz aslında.

Tıpkı, keşfetme yanılsamasına düştüğümüz hakikat gibi; oysa hakikati düşünce yaratmıştı; kendisini doğrulayacak bir ufuk olarak.

Her şeyi olana her şeyi bırakmalı. Hiçbir şeyi olmayanın hiçbir şeyi elinden almalı.

Felsefe ölüme sürükler, sosyoloji ise intihara.

Daralmış anüs, kısa soluklar, pörsümüş cinsel organ, uzağı görememe, anjiyoplastiden geçmiş karıncık, polip kaynayan mesane –ama taş aydınlık ve sağlam.

Irak savaşıyla ilgili en gülünç şakalardan biri: Devirdikleri heykel Saddam'ın heykeli değil de, ona tıpatıp benzeyen başka birinin heykeliymiş meğer! Kazanılan şey de savaş değil, savaşın hayaletiymiş. Saddam sayısız benzerlerinin ardına gizlenip ortadan kaybolmuş –savaş da, savaşın işaretlerinin ardında yok olup gitmiş.

Otomobil, insanları birer sanal suçluya ve aynı zamanda, birer sanal aynasıza dönüştürüyor. Otomobil, içimizde uyuklayan katili ve uyuyan aynasızı uyandırıyor.

En kötüsü, her yurttaşın kendi polisliğini yapması olacak. Uyanıkların varlık nedeni, yakamızı uyanıklıktan kurtarmak değil mi?

Tür'ün Odysseus'u.

Her şeyin insana göre sonuçlandırıldığı bütün şu paleontoloji mizansenleri ne saçma. Şempanzeler, hep hayvan rolü yapıyormuş havasında gösteriliyor (zaten aslında onlar, insanımsı kılığına bürünmüş insanlar). Nasıl ki Napoléon, Bonaparte kılığında ortaya çıktıysa *Homo sapiens* de coelacanthus* kılığında belirmişti. Ve aslında, peş peşe bütün atalarımızın ortak niteliği, bizim iktidarı kesin olarak ele geçirmemize katkıda bulunmuş olmalarıdır. Darwin kuramı insanı hayvan türüne bağlamışken, bir tür ters evrimcilik sayılabilecek bu düzeltme sayesinde bütün hayvan zinciri insana eklemlenmiş oldu. İnsanın nihai egemenliğinin ışığında onun kökenleri de bir kez daha ele geçirildi.

Yine de, en uzak biçimler söz konusu olduğunda yanılsama işe yarayabiliyor; zamanın karanlıklarına daldıkça hayvanlar da daha büyüleyici hale geliyorlar –dinozorlar, saf mitolojinin dengesini altüst edebiliyorlar. Ancak, zaman süzgecinden günümüze ulaşırken saganın "gerçekçi" bir animasyon filmine, bir diziye ya da *soap opera*ya dönüşmesi işin tadını kaçırıyor; galiplerin ırkçılığı yayılıyor ortalığa. Muhteşem bir karşılaşmaya tanık oluyoruz: Kıllı Neandertal primatı, Cro-Magnon'daki makyajlı *girl*lerin saldırısına uğruyor; kızlar, üstün ırkın Hollywood çizgilerini çoktan benimsemişler.

"Bütün kültürler genel eğilime ayak uydurmak zorundadır. Daha düşük bir kültür düzeyini tercih etme özgürlüğünüz olamaz" diyor, Williamson gezegeninin asileriyle konuşan İmparatorluk elçisi (Ph. K. Dick). Dünya düzeninin benimsediği teknik standartları kullanmak-

* Coelacanthus, dörtayaklı omurgalıların atası olan, tatlısu çökellerinde ortaya çıkıp daha sonraları denize inen balık. (ç.n).

tansa, zanaate dayanan gelişmeyi seçmiş bu uygarlığı yok etmekte haklı. Çünkü, zararsız da olsa en küçük istisna bile, bir sapkınlıktır, bütüne yönelmiş ölümcül bir tehdittir. Eğer sistem, böyle bir yasayı kendine uyguluyorsa, başkalarına da dayatma hakkı vardır.

Tek bir istisna: Antropologlar, Filipinler'deki bir kabileyi incelemekten vazgeçtiler, çünkü yapısını bozmak istemiyorlardı. Evrensel düzeyde envanter çıkarma hakkından vazgeçilmiş olması, egemen kültürün ayrıcalıklı konumunu tartışmalı hale getirmez. Bundan böyle yerliler, evrensel kültürün yaratacağı müze ortamlarında, yapay yöntemlerle hayatlarını sürdürebilirler. Canlı fosiller olarak işe yaramış olurlar.

Klonlama, metampsikoz öğretilerinin gözünde günah sayılmalı, çünkü yeniden doğuş zincirini parçalıyor ve ruhların göçüne son veriyor. Aslında klonlama, türün sınırsız devamlılığına denk düştüğü için evrim yasalarına da saygısızlık ediyor.

Yardım isteği bedenimizde biçimleniyor. Bedenimiz, elinin altında bulunan sayısız hastalık yapıcı etkeni gözden geçirip, diyetin ve ateşin yardımıyla bizi arındıracak hastalığı seçiyor.

Basel Fuarı'nın iç avlusuna açılış eserini yerleştirmişler: Aynadan yapılmış bir küp, tam ortasında duran adam büyük aptesini yapıyor. Ayna sırlanmamış: Adam çevresindekileri görürken onlar adamı göremiyorlar. *Peepshow*'un tam tersi: Teşhirci, başkalarının onu görmesine izin vermiyor ve izleyicilere bakan o. Çağdaş sanatın mükemmel bir tasviri.

Her zaman olduğu gibi bakışlarınızı kullanarak bu durumu tersine çevirmek istiyorsunuz. Dışarıdan içeriye

bakmak için şiddetli bir istek duyuyor, ancak göremediğiniz halde küpün tam ortasına, aptesini yapanın oturduğu yere bakıyorsunuz. Ona baktığınızı görüyor ve göremediğinizi bildiği halde, eminim bu bakışa tahammül edemiyor.

Peep-show'da da bu durumu tersine çevirebilirsiniz: Eğer kız, sabit gözlerle camın arkasındaki röntgenciye bakmaya başlasaydı, eminim adam birdenbire kendini çırılçıplak hissederdi.

A. Clark'ın öyküsünde, Tanrının adları sayıldıkça yıldızlar da birer birer sönüyorlar. Bütün dünyanın *computer*ları, evreni numaralandırmak için benzer bir işlem yapmıyorlar mı? Tanrıyı hesaba katmadan sırf kendileri için yapıyorlar bu işlemi. Gerçekliğin integrali hesaplandıktan sonra, aynı biçimde dünyanın da söneceğini öngörmek doğru olmaz mıydı?

Leucate. Kutsal İttifak üstüne yeni öğütler.

Birinci perde: Musa kendi halkını üç boğanın kanıyla sular.

Sonra Paskalya sırasında İsa Yahudilere şöyle der: "Yiyin, bu benim bedenim. İçin, bu benim kanım!" (Afallayan Yahudiler şöyle karşılık verir: Biz yamyam değiliz!)

Nihayet, üçlemeyi tamamlamak için İsa kendini feda eder.

Ancak, iyi kalpli papaza göre, bu fedakârlığın bizi ilk günahtan muaf tuttuğunu sanmamak gerekir (oysa müminler, gizliden gizliye buna inanıyorlardı).

Aynı müminler (ayağa kalkan, şarkı söyleyen ve mekanik kuşlar gibi haç çıkaran müminler), kutsama ayinine çağrılınca kırların sessizliğini andıran bir dehşete kapılıyorlar.

Ayinin şaraplı ekmek töreni olduğu ve Tanrının yaptığı fedakârlığın bu ayin sırasında tekrarlanıp durduğu düşüncesi, ördeğin tüylerinin üstünden akıp giden su gibi akıyor üstlerinden. Gündelik yaşamlarının her pazarı, affedilmek için buraya geliyorlar ve katıldıkları tek dinsel ortam bu.

Papaza gelince; gündelik işlere kendini kaptırdığını hiç görmedim. Hatta, boğaların kanının yerini kutsanmış suyun almasından üzüntü duyduğunda, galiba bir an için kendini Musa sanıyordu.

Lagrasse'lı İsa: Şehvetli can çekişme.

Bir gününüzü Weimar'da geçirdikten sonra, bir gününüzü Weimar'da geçirdiğinizi gerçekten söyleyebilirsiniz. Bunu, sıradan kentlerde yaşayamazsınız. Zaman gerçekten akıp gider burada ve tek bir saniye diğerinin önüne geçmeye çalışmaz.

Üstelik orada, her dakikaya sonsuz bir boyut kazandıran ilahi periler (Goethe, Luther, Nietzsche ve diğerleri) korur sizi.

Kentin öbür ucundaki Charlotte'da, ışıklı bir şamdanla aşk mesajı gönderen Wolfgang'ı ve Bengi Dönüş mesajını gönderen Friedrich'i hayal edersiniz.

Oluş bile hareketsizdir burada.

Takıntılı bir biçimde zamanın parçalara ayrılması: Akhilleus'un, kaplumbağaya asla ulaşmamasına ve ölüm de dahil olmak üzere her tür vadeden kurtulmasına fırsat veren sonsuz küçük parçalanış. Vade yaklaştıkça zaman mesafesi de çoğalıyor. Hâlâ bir gün, bir saat, bir dakika, bir saniye kalabiliyor. Geçen her bir saniyeden sonra, ondan sonraki saniyeden kesin olarak söz edilemiyor.

Zaman öylesine sıkışıp yoğunlaşıyor ki geçmek bilmiyor. Gelecek gibi yoğun ve kalın bir töz bile onun içinden geçemiyor. Belli ki, çok iyi hesaplanmış tek bir saat bile, hesaplamanın sonunu getiremeyecek. Zamanın kurguladığı film için taşıyabileceğimiz en çılgınca umut, filmin belli bir görüntüde durdurulabileceği umududur. Ve imgeyle ilgili yapay tekniklere dair tutkumuz, hiç kuşkusuz imgeyi, bir süreliğine sabitleyebileceğimiz, onun akışını tersine çevirebileceğimiz ya da onu hızlandırabileceğimiz beklentisine dayanır. Zaman için de aynı hayali kuruyoruz (aynı hayali rüyalar için kuruyoruz).

Bütün bunlar, ölümümüz için olduğu kadar sonumuz için de gerekli –rüya, asla bu sona ulaşamamak ve aynı anda o sonun ötesine geçmektir.

"Beni bu sınavdan uzaklaştıran her bir an, sonsuza bölünebilir gibi geliyordu bana –gelecekteki her bir zaman parçacığı, en sonunda benim gerçeklikle yüzleşmemi ve dikkatimi onun üstünde toplamamı kolaylaştıracaktı, her zamanki gibi." (Updike.)

Parçalanmanın başka bir biçimi: Yaşam ümidi sürekli olarak arttığına göre, bizler de yaşam içinde ilerledikçe nihai vadenin bir adım daha önüne geçmiş oluyoruz. Bu tanımsız zaman farkı sayesinde ve Akhilleus ile kaplumbağa paradoksuna göre ölüme asla ulaşamayacağız.

Sanal olarak ölümsüzleştik.

Her geçen gün üç dakika eksik alıyoruz güneşten; aynı zamanda da varoluşumuzun ve sorumluluğumuzun bir parçası eksiliyor. Hal böyle olsa da, sorumluluğumuzun azaldığına işaret eden her bir günü, beyaza boyadığımız bir taşla işaretlemeliyiz.

Geleneklerin başkalaşıma uğraması: Bantuların çöl ortasında açlığa ve susuzluğa dayanmalarını sağlayan Güney Afrika kaktüsü, günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nde, şişmanlık hastalığına karşı kullanılan mucizevi bir ilaç kılığına büründü.

Uranyum piliyle çalışan dijital saatiyle birlikte gömülen adam. Ölü kaldığı sürece, sonsuza dek saatin kaç olduğunu bilme imkânı olacak, hem de saniyenin binde biri hata payıyla.

Havaalanlarındaki işaretler labirentinde dolaşan modern insan, tarihöncesi insanın balta girmemiş ormanlarda yaşadığı kaygıları hissetme imkânı buluyor.

Bir an önce anlama sabırsızlığıyla, anlama doğru koşturmayla, anlamamak –kekemelerin söze ulaşmadaki sabırsızlığı gibi. Mevcudiyetiyle her şeyi birbirine katan ötekine alelecele ulaşma sabırsızlığı, bir canlının fotoğrafını çekerken duyulan huzursuzlukla aynı.

Eğer koşullar olabilecek en aşağı seviyedelerse, onlarla aynı yükseklikte olmak zordur.
Kaldı ki koşullar, hiçbir zaman belli bir yükseklikte değildirler.

Kafatasları yapışık siyam ikizi kızların iki ayrı beyni, yani iki farklı iradesi vardı. Yirmi üç yıldan bu yana tek bir kez birbirlerinin gözüne bakamamışlardı. Ameliyattan hemen sonra öldüler.

Tram Chung Song, bir fille cinsel ilişki kurma girişiminden yargılanırken yaptığı savunmada, filin birdenbi-

re kendi karısının ruh göçü kılığında göründüğünü söyledi; yargıçlar bu savunmayı dikkate alarak on yedi yıllık hapis cezası verdiler –eşe tecavüz suçu için yasaların öngördüğü ceza.

İçinde bulunduğu halin delilik olduğunu sanan özne. Eğer içinde bulunduğu halin kendi gerçek hali olmadığını sezerse, tıpkı maske takar gibi bu kimliğe ilişkin oyunu oynaması mümkündür. Hakikat için de aynı şey söz konusudur: Hakikati elde ettiğini öne süren insan delidir. Ama hakikatin varolmadığını biliyorsa, hakikate dair bütün işaretlerle istediği gibi oynayabilir.

"*Versuchen wir, den Spiegel zu betrachten, so entdecken wir endlich nichts als die Dinge auf ihn. Wollen wir die Dinge fassen, so kommen wir zuletzt wieder auf nichts als auf den Spiegel. Das ist die allgemeine Gerschichte der Erkenntnis.* " (Morgenröte.)

"Dünyayı keşfetmeye kalkıştığınızda, en nihayetinde bilincin ve tasarımın aynasına ulaşırsınız. Ancak bu aynayı keşfetmeye kalkıştığınızda, en nihayetinde dünyadan ve onun nesnelerinden başka bir şeye ulaşamazsınız. Bilginin tarihi, özü bakımından bundan ibarettir."

"Herhangi biri, şeyleri istila etmek için özel bir irade ortaya koyduğunda, şeyler onu ele geçirmeye çalışmayacaklardır. Nihayetinde tesadüfler bile, en kişisel ihtiyaçlarımıza göre kendilerine çekidüzen veriyorlar. Görünürde en elverişsiz olan kaderin bile, irade üstünde ne kadar güçsüz kaldığını görmek beni şaşırtıyor! Ya da daha çok kendime şöyle diyorum: Belli bir iradenin, her zaman ve hâlâ kaderin hakkından gelebilmesi için, kader halini almasının gerekiyor olması nasıl bir şeydir?" (Nietzsche.)

Yalnızca metafizik tutku baştan çıkarmayla rekabet edebilir. Çünkü, birincisi, belli bir nesnel gerçekliğin yanılsamasıyla mücadele ederken, diğeri de arzunun içine düştüğü öznel yanılsamayla mücadele ediyor.

En büyük hata, arzuyu gerçekliğe dönüştürmektir.

Akla gelen her şeyi, kendi ölü açıları içinde düşünmeli; kazanın geliyorum dediği açı içinde.

Ormanda karşılaştığınız bisikletçiler, dostça işaretlerinize karşılık vermiyorlar. Demek ki, bisikletçi olmak yetmiyor, bir de bisikletçi havasında olmanız, yani bisikletçiliğin işaretlerini de taşımanız gerekiyor (ey Roland!): Kask, maske, yansıtıcı giysiler, bütün beden bisiklete abanmış. Yorgunluktan başka bir işaret vermeyene yazıklar olsun! Aslında –ceset katılığında büyük bir azimle pedal çevirirken– bunu bile görecek durumda değiller ya!

Arthur Clarke'ın anlatısında, tıpkı gökyüzündeki yıldızlar gibi beynin yıldızları da birer birer sönüyor; bütün veriler istiflendikten sonra. Sessizlik ya da katalepsi bölgesinin derinlerine böyle girmek, yapay belleğin aşırılığı karşısında gösterilen bir savunma tepkisi olabilir mi?

Öteki'nin, sefil Öteki değil muzaffer Öteki olması; merhamet nesnesi değil hayranlık nesnesi olması; gerçek anlamda sizin eşitiniz bile olamayan etkileşim halinde demokratik Öteki değil meydan okumanın nesnesi olması.

Öteki, dostluğun egemen olduğu etkileşim, birlikte yaşama ve çokkültürlülük ortamında değil, ikili ilişki, rekabet ve meydan okuma ortamında çok daha yoğun sürdürür varlığını.

İki sevgili birbirlerine hediye almak istiyorlar. Ancak ikisinin de böyle bir imkânı yok. Kadın, kestane rengi muhteşem saçlarını feda edip adama platinden bir kol saati kayışı alıyor. Adam da, saatini satarak kadına bağadan yapılmış ve çeşit çeşit taraklarla dolu bir kutu hediye ediyor.

Eyyambahur, iklimin isyanı değil de nedir? Tıpkı zulüm görmek istemeyen doğal elementler, tıpkı sanayileşmek istemeyen hayvanlar, tıpkı programlanmak ve standartlaştırılmak istemeyen insan yaşamı gibi, iklim de meteorolojileştirilmeye tahammül edemiyor artık. Kuş gribiyle, deli danayla, azgınlaşan iklimle, kendi sınırlarına itilen insani varoluşla alıyor öcünü. Yaşlılar bile intikam almanın bir yolunu buluyorlar; onların ölmesi siyasal istikrarsızlığa yol açan bir etkene dönüşüyor –her tür gösteriden mahrum kaldığımız yaz aylarının tek olayı.

Kuş vebası, deli dana, atipik zatürree, New York'taki elektrik arızası, kara dalga, eyyambahur; sıradaşı olayların sayısı kadar "terörist" olaya tanık oluyoruz.

Terörizmi sınırsızca tahayyülde bulunmaya iten şey düzenin kendisi, çünkü çiğnenen her bir kural, çiğnenmiş bir kural olarak hemen teşhir ediliyor. Bu yüzden de doğal felaketler ve karışıklıklar bile "terörizm" olarak görülüyor –eskiden, fiziksel bir olaydan ibaret kalan her şey dünya düzenine karşı çıkma olarak algılanıyor artık.

Hekimlerin görüşüne rağmen vali, iyileşmesi imkânsız bir hastanın acılarına son verilmesine karşı çıkıyor. İdam cezasının arka yüzü. Nasıl ki eskiden ölüm cezasının kaldırılması için mücadele edildiyse, şimdi de yaşama cezasının kaldırılması için mücadele etmek gerekiyor.

Gölge hep önümüzden gitti ve bizden sonra da hayatta kalacak. Yaşamla buluşmadan önce ölmüştük ve yaşamla buluştuktan sonra yeniden öleceğiz.

Zafer ve Performans.

Amerika'dan bakıldığında ve Amerikalı entelektüellere göre (Susan Sontag) Avrupa kültürlerinde ve özellikle Fransız kuramında gerçekliğin inkâr edilmesinin tek nedeni, bu gerçekliğe artık egemen olamama karşısında duyulan "metafizik" küskünlük ve böyle bir güçsüzlüğün küstah ve de ironik belirtisidir. Elbette, doğru bir değerlendirme. Bunun tersi de doğru: Gerçeklik yandaşlığı, "*affirmative thinking*", Amerikalılarda, yalnızca gücün değil gerçekliğin de tekelini elinde tutmanın naif ve ideolojik bir ifadesi değil mi?

Hiç kuşkusuz bizler, zafere (tarihe, kültüre) gülünç bir özlem duyuyoruz; ne var ki onlar da, performansa dair gülünç bir yanılsama içinde yaşayıp gidiyorlar.

Ötekinin bireysel esrarını derinleştirmek için duyulan yoğun merak –bu anlamda ötekinin kim olduğu fark etmez ve bütün ötekiler tuhaftır. Bizim sırrımız ise Polichinelle'in sırrıyla aynı.

Can çekişen gerçekliğin başından ayrılmayan bilinç, kutsanmış yağla abartılı biçimde bedeni ovmaktan, oyalayıcı bir son kutsama ayininden başka bir şey değildir.

Bütün dünya Batılı olduğunda, güneş nereden doğacak?

Dünkü yağmurdan sonra hareketlenen toprağın üstündeki adımların sessizliği. Kuzey rüzgârının gücüyle öte uzaklardaki kımıltısız gökyüzünü, uzayıp giden stra-

tosfer bulutlarını kovalayan iri bulutlar. Ufukta, beyaz dokunaçlarıyla hayaletsi rüzgâr değirmenleri. Yolun kıyısındaki ufacık siyah kelebekler yok oldu. Karıncalar son derece yararsız etkinlikleriyle hâlâ ortalıkta. Rüzgâr şiddetini giderek artırıyor; bütün yönlerden esiyor sanki. Buralarda hiç durmayan rüzgâr duruverdiğinde, olağanüstü bir kımıltısızlık ortama el koyuyor.

Deniz kıyısına inme zorunluluğunuz bile yok. Bütün gününüzü aynı yerde geçiriyorsunuz. Güneş batıyor, tavuskelebekleri konuyor gecesefalarına. Dolunay çıkmakta. Hipostatik ışık. Tepeler ay ışığında solgunlaşıyor ve sessizlik yavaş yavaş tüketiyor uzamı.

Kopernik'den Galileo'ya –sezgiden nesnelliğe. Günümüzde, her şey yeniden paylaşılıyor: Nesnellik giderek geriliyor, hakikat yeniden dağıtılıyor. Ve başlangıç noktasına dönüyoruz: Bakışın saf ışığına. Ancak bu ışık, insan bilincinin ve bilginin doğal ışığı değil artık; ekranın ve sayısal hesaplamanın ışığı.

Taşranın güzelliklerini yeniden keşfettik –örneğin Mérimée'nin iki yüzüncü doğum yıldönümü vesilesiyle Compiègne'i keşfettik ("ormanını, şatosunu, tiyatrosunu"). Her zaman olduğu gibi, gayet Parisli bir sömürgeci etnikmerkezcilik takınarak. Bu insanlar, nasıl olmuş da keşfedilmeden önce yaşamayı başarmışlar? Kızılderililer gibi: İsa'nın sözünü tanımadan önce de ruhları var mıydı acaba?

Sayısalın şampiyonları, bir dizi saçma argümana (Freud'un sözünü ettiği kazanla aynı anlamda) bel bağlıyorlar: 1. Sayısal, bir devrimdir, mutlak bir ilerlemedir.

2. Öyle ya da böyle tercihte bulunamayız, tersinmez bir sürece girdik.

Oysa, birinden birini tercih etmek lazım: Eğer kaçınılmaz bir süreç içindeysek, buna ideal bir boyut kazandırmanın anlamı yok. Yok eğer, kesinkes başarılı olacak bir süreçteysek, o zaman da en iyisi olduğunu öne sürmenin anlamı yok.

İnsanın, kendi düşüncelerine karşı herhangi bir biçimde ironik ya da laubali bir tutum takınması muhatabını yaralar.

Olduğunuz gibi olmaktan yanaysanız eğer, köken, soy ve genel olarak bütün izler, arzu edilmeyen eklentiler gibi görünür.

Naif, tutkun, soylu ikiyüzlülük. Ne yaşanırsa yaşansın, bu iki yüzden biri –içselleştirilmiş başkalık– resmi varlıktan kopar. Peki, içerideki bu bölünme karşısında gerçek dünyanın birliği ne olacak?

Çocuğu masum görenler ile çocuk arasındaki mesafe; kurnazlığa kök salan kötücül sevinç; uygar bir varlığa dönüşse bile ortadan kalkmayacak olan ve doğuştan gelen özel alan bilgisi. "Kendisinden farklı düşünen başka varlıkların da varolduğu sezgisi çocukta doğduğu an, yalanı öğrenmeye başlıyor demektir."

Çocuk, daha ileri yaşlarda bu ikiyüzlülüğü mükemmelleştirerek kendine yalan söylemeyi öğrenir.

Her şey, iyi niyetli bir rekabet içindedir. Şeyler, mükemmelleşmek, iç dökmek ve uzlaşmak için karşı konulmaz bir eğilim gösterirler. Bereket versin, hiçbir şeyin hiçbir zaman mükemmel olmadığını biliyoruz;

Dostoyevski'nin "şu küçük alçak şeytan"ı, "cinayeti ve alaycılığı körükleyen şu kötücül deha"sı sayesinde.

Her şey, saydamlaşmak için karşı konulmaz bir eğilim gösterir. Yine de sırra dair bir ışıltı kalır bir yerlerde –çoğunlukla işe yaramayan gizli toz yetiştiriciliği, göbek serabı, acemi çırağın işlediği suç; yine de, hepsi birer sır.

Amerika, burada düşünülmüş olan her şeyin orada gerçekleşmiş olduğu yanılsamasıdır biraz da: Orada yalnızca teknik ve yalnızca mutluluk ütopyası değil, gerçekleşmiş kuram ütopyası da gerçekleşmiştir.

Bütün bu olan bitenler, müthiş bir yanlış anlamaya dayanır: Kuram, gerçekleştirilmek için oluşturulmaz. Belli bir kuramın hayata geçirilmiş olması aynı zamanda onun ölümüdür. Bununla birlikte, kuramın hayata geçirilmesi sayesinde, düşüncenin ne karanlık arzular taşıyabileceğine dair fikir edinebiliriz: Gerçekleşen kuramın etkileri içinde kaybolma arzusu, kuramın görüntüsünü değiştiren ya da bozan bir gerçeklik içinde yitip gitme düşüncesi.

Amerika ile Avrupa düşüncesi arasında olan bitenler kuşkusuz ki şunlardı: İki taraflı oynanan büyük bir oyun, taraflardan herhangi birinin üstünlük sağlayamadığı bir rekabet ilişkisi –her ne kadar bütün bir kuşak boyu sürmüş de olsa, Fransız düşüncesinin üstünlüğü bir seraptan başka bir şey değildi.

Genel olarak, pek de Hegelci olmayan bir anlamda, düşüncenin "görüngü-oluş"una tanıklık etmiş olmalıyız: Tin'in yükselişi anlamında değil, ancak kesinkes gülünç duruma düşme, küçük düşme anlamında.

Bununla birlikte, sınama da şarttır: Elde edilen sonuç ister en mükemmeli ister en kötüsü olsun, düşüncenin gerçekleşme süreciyle yüzleşmesi lazım. Bu anlamda bir

olay yaşandığı söylenebilir: Düşüncenin kendi gerçekleşmiş nesnesiyle bu karşılaşmasının olay olduğu söylenebilir; çünkü düşüncenin, gerçeğin çizgilerini taşıyan gerçekleşmiş nesnesiyle uzlaşması bundan böyle mümkün olamayacaktır.

Narsisizm, eskiden olduğu gibi değil artık. Eskiden ayna ve baştan çıkarma evresindeydi. Oysa bugün, ekran ve *self-processing* evresinde.

Kendinin arzu nesnesi olmak da yetmiyor artık; bir de kendinin, güdümleme ve performans nesnesi olmak gerekiyor.

Kadının umutsuzluğu: Baştan çıkarma gücünü doğrulama fırsatı bile vermeyen bir erkek karşısında duyduğu umutsuzluk. Erkeğin umutsuzluğu: Baştan çıkarılma arzusu bile duymayan ve kendi bedenindeki cinsel düzenlemenin ötesini düşünmeyen bir kadın karşısında duyduğu umutsuzluk.

Konferansçı, söylevini kanlı canlı sürdürürken, tam arkasında devasa bir ekranın üstünde kopyası beliriyor. Kopyanın okuduğu metin, çizgi filmlerdeki konuşma balonları gibi sözü birbirine bağlıyor.

Çözümlemelerdeki kavram ve figürler nereden çıkıyor? Bütün bunlar, bir dizi kişilik özelliğinin, gerçek için elverişli olmayan ve yalnızca yanılsama için, hayal kırıklığı için elverişli olan şeylerin saf ve yalın metafizik ifadesi değiller mi? Onlar, gerçekliğin inkâr edilmesi, kötülüğün ikiyüzlülüğü ve zekâsı, iradenin eksiltisi ve ölümcül stratejiler –hepsi de hileli durumlar– değil mi? Aynı zamanda onlar, simülasyon ortamına yeni birer sarmal olarak katılma başarısını göstermiyorlar mı?

Kadın; doğanın tamiri imkânsız kazalarından biri (Aristoteles) ya da topluluğun ironisi (Hegel). Erkek ile kadının karşıt soyağacını yapsaydık, en sonunda, erkeğin olumsuz kaderine ulaşırdık; öteden beri iktidarla lanetlenmiş kaderine. Kadının ise tam tersine, hiç olmayı, tenin mevcudiyetsizliğiyle ve eti kemiğiyle silinmenin bir biçimi -siyasal ve zihinsel bakımdan, egemenlikten çok daha üstün bir güç- olmayı tercih ettiğini görürdük.

Kadınların gücü, boşluğa açılan kapıları denetim altında tutmalarından, erkeğin oradan girmesi için bazı kuralları dayatmalarından ve sorumluluk almayana izin vermemelerinden kaynaklanır. Bu özel niteliğinden vazgeçip "hakiki bir varlık"a, otantik varlığa, haz veren varlığa dönüşen kadın, hemen o an, aşırı şehvetli bir güç olmaktan doğan üstünlüğünü kaybeder.

Her gücün takıntısı, onu inkâr edenler, onun eksikliğini hissetmeyenler ve rüyalarını kâbusa çeviremedikleridir. Eril ve dişil için de aynı şey söz konusu olur. Ama eğer kadınlar, görünür bir gücü hayal edecek olsalardı, erkekler de onları kafalarına takmaktan vazgeçer ve dişilik karşısında kayıtsız kalırlardı. Eğer kadınlar iktidarı hayal etmeye koyulsalardı, dişilik de, iktidar karşısında kayıtsız kalabilen erkeklere intikal ederdi.

Oysa, günümüzde yaşadığımız bütün şu maskaralık, erilin dişile tuzak kurduğunu gösteriyor. İktidarın ve otoritenin kadından yararlanarak kadınları tuzağa düşürmek, onlara sorumluluk vermek, onları erkeksileştirmek için kurduğu tuzak, beyazların siyahları hiç durmadan beyazlaştırmaya ve onlara evrenselin beyazlığını giydirmeye çalışmalarındaki tuzağa benziyor.

Tahakküm eden ile edilen arasındaki bu tarihi denge öyle bir bozulabilir ki, sonunda siyahlar beyazlardan daha beyaz ve kadınlar da erkeklerden daha erkeksi olabilirler.

Erkekte kadın takıntısı vardır (bunun tersi geçerli değilmiş gibi görünüyor). Kadını elde etmek onu bu takıntıdan kurtarmaz; hazzın ötesindeki alanlara taşır bu duyguyu. Ezelde dişilmiş gibi, bir önceki hale dair, sizden önce gelen ve sizden sonra hayatta kalacak tensel bir düşünceye ya da biçime dair bir takıntıdır sanki. Diğer bütün takıntılar da bunu yansıtırlar.

Erkekteki takıntı, kadının ona verdiğinden fazlasını ve ona hiçbir zaman vermemiş olduğu şeyi ondan söküp almaya ve hatta onun dişiliğini elde etmeye yönelen gizli bir arzuyla beslenir. Bu takıntının en saf ifadesi nesne-kadındır. Çünkü ele geçirilemeyecek bir nesnedir o. Ve kadın, nesne oluşta kendini menzilin dışına çıkararak takıntılı arzunun ufku halini alır.

Kadınlardaki iktidarın sırrını onlardan koparıp almak için pek çok örtüyü kaldırmak nasıl gerekiyorsa, uğruna ölmekten korkmadıkları şeylerin sırrını erkeklerden koparmak için de onlara çeşitli eziyetler yapılması gerekecek.

Bilgiye gelince; onun –kendine meydan okumanın derinliklerinde yer alan– kaynağı, iradeyi harekete geçiren güçten, hatta ilhamı ya da öz dehayı harekete geçiren güçten çok daha büyük olmalı. Bilgi, tıpkı baştan çıkarma gibi bir onur meselesidir. İnsanların baştan çıkarmayı bir onur meselesi olarak görürken, zihinlerinin berraklığını onur meselesi olarak görmemeleri şaşırtıcıdır. Bilgi tutkusu ile baştan çıkarma tutkusunu birbirinden ayırmak imkânsızdır çünkü.

Söz, her zaman kekelemeyle başlar. Jest ve eylem ise her zaman titremeyle. İrade, sürekli değişkenlik içinde değildir. İrade bedeni silkerek (*stossweise*) etkiler ve irade, kesinti ortamından, gerilim ile gevşeme arasındaki hızlı almaşıklıktan doğar.

Disfilaksi (Primo Levi): Hormon yetmezliğinin etkisi sonucunda ırk, tür ve cinsiyetle ilgili bütün bağışıklık duvarlarının yok olması. Karaçam poleninin döllediği büyükannenin saçları sonbaharda dökülüp ilkbaharda yeniden çıkıyor. Tam da günümüz teknolojilerinin fantazması. Canavarlara has bir nakil işlemi, çeşitli manipülasyonlarla doğan yaratıklardan oluşmuş bir evren. Eğretilemeyle yaratılan etkinin tam tersi.

Arkhimedes'in bakış açısı: Bana tek bir sabit nokta verin, evreni yerinden oynatayım. Günümüzün bakış açısı: Bana tek bir doğru bilgi, tek bir mutlak ve gerçek olgu verin, dünyayı değiştireyim. Ne var ki, tıpkı bizim rastlantısal varoluşlarımızın her birinde olduğu gibi bilginin sanal evreninde de bu mutlak ağırlık merkezini bulmak imkânsız.

Farklı yüzlere farklı adlar vermeyi başaramadıkça, o yüzler de birbirlerine benzemeye ve belleğimizde birbirleriyle işaretleşmeye başlıyorlar.

Örtünmek mi, açılmak mı? Hangisi daha yabancılaştırıcı, daha küçük düşürücü, daha onur kırıcı? Örtünmeye karşı çıkan bütün şu karanlık sahtekârlıklar, evrensel pornografiye nasıl da razı oluyorlar. Öyle ya da böyle, bu sorun, örtünmenin ve kadınlık koşulunun oldukça uzağından geçiyor. Sorunun asıl nedeni müstehcenlik kültürü ve onun da yapabileceği tek şey, –say-

damlık gereği– bütün örtüleri çekip çıkarmak. Sorunun asıl nedeni hırpani kılıkta ortalıkta gezinen bir kültürün törene dayanan bütün kültürler karşısında duyduğu kıskançlık –bu kültürler, kendi işaretleriyle sarıp sarmalanırken, kendi işaretlerinden soyunan bizim kültürümüz çırılçıplak kaldı.

Aslında bu, genel anlamda anlamsızlaşmanın başlangıcı; zaman içinde ayırt edici bütün işaretler birer aforoz nedenine dönüşecekler. Çünkü onların, bir şeyi maskeliyor ya da yalnızca bir şey ifade ediyor olmasından kuşku duyulacak. Süreç tamamlandığında, yalnızca hafif olan ve zararsız işaretler kalacak geriye –reklamcılıkla ilgili olan ya da modanın canlılığını yitirmiş fanatizminden kalan işaretler.

Hiç kuşkusuz o an, örtünmenin tarihi de nihayete ermiş olacak.

Öyle bir ayna ki, ona baktığınızda kendi yüzünüzün yavaş yavaş, hayalet misali belirdiğini görüyorsunuz; adeta polaroitteki duyarlı film.

Nükleer tepkimede, parçalanmada ya da kaynaşmada, maddenin ayrışma enerjisi ısı biçiminde yeniden elde edilir. Toplumsalda ve ruhsalda ise, simgeselin bağlantılarını koparma, parçalama enerjisi, "bir arada yaşama", "etkileşim", "insan sıcaklığı" biçiminde yeniden elde edilir.

Tıpkı otomobillerdeki dikiz aynasında olduğu gibi, tasarımın aynasındaki nesneler de göründüklerinden daha uzaktadırlar. Aynanın ötesine geçildiğinde tehlikeli biçimde size yaklaşırlar. "*Objects in this mirror may be closer than they appear.*"

Fotoğraf makinesinin objektifi, nesneleri tasarımın ötesinde yakalıyor –görüntülerinin alınıyor olması onları değişikliğe uğratıyor, "*what they look like as photographed*".

Oysa dijital makinelerle çekilmiş nesneler tasarımdan koparılmış bile olmuyorlar –onlar, fotoğraflanmış değil piktograflanmış nesneler.

Bir Çin filminde, adama bir çocuğu öldürme sorumluluğu veriliyor; hem de arkadaşının oğlunu. Önce, çocuğun ölümünü parayla satın almaya çalışıyor. Baba kabul etse de anne karşı çıkıyor ve intikam istiyor: Adamın ona bir yaşamlık borcu olacak. Ölmekten başka çaresi kalmadığını düşünüyor adam. Ancak anne, bu çözüm yolunu fazlaca kolay bularak reddediyor; intihar etmekle borcundan sonsuza kadar kurtulmuş olacak. Bu durumda adamın ölmekten vazgeçmesi gerekiyor. Bu kez anne anlaşmayı kabul ediyor; bedeli bu biçimde ödemesi koşuluyla.

İktidarın bir parçasını (misyonlar, komisyonlar, vb.) "entelektüellere" kakalamak isteyen şu siyasetçiler –bir yanıyla, iktidar sahibi olduklarını kendilerine kanıtlamak ve bundan daha önemlisi hiç kimse iktidar alanının dışında kalmasın istiyorlar. "Yeryüzünde *hiçbir iktidarı olmayan* birkaç insanı hâlâ bulabileceğimi düşünseydim, hiçbir şeyin varken yok olmadığını anlardım." (Canetti.)

Nerval'e göre, saatlere benzeyen kitaplar var: Şimdiden bir sonraki olan, hâlâ sonuncu olan ve her zaman biricik olan kitaplar.

Işıktan giysimi, çöl kumarhanelerinde kullandığım giysiyi naftalinleyip yerine kaldırdım. Bundan böyle, kristal küremin içinde yaşayacağım.

Çözümleme mesafesi, kullanıldıkça azalıyor. Eleştirel söylem, çözümlediği –ve, kılcallık etkisiyle kendisi de eleştirel özellik kazanmış, en berbat olanı geçiren– gerçekliğin saf ve yalın metastazına dönüşüyor. Olumlu ve olumsuz, aynı haltı işliyor; tıpkı iyilikseverlik ve zalimlik, tıpkı şiddet ve merhamet gibi.

Bu durumda eleştiri, terazileme sisteminin ya da transit geçiş düzenlemesinin işine yarıyor; ikincil etkileri azaltmak için aldığımız haplar gibi –ya da, genel anlamda, bilinç gibi palyatif bakım merkezi olarak çalışıyor.

Şu konforlu, demokratik ve kültürlü yaşam tarzı; *welfaire*'le ve bollukla gelen şu yaşam tarzını, uzun süre, hiçbir kötü niyetimiz olmaksızın, gezegenimizin gelecekteki mutluluğu için giriştiğimiz arayışın devindirici gücü olması hasebiyle uzunca bir süre paylaştık. Günümüzde bu yanılsamayı sürdürmemiz mümkün değil artık; ayrımcılık ve dünya çapındaki kırılma kesinmiş gibi görünüyor –dünyayı, simgesel olarak paylaşıp yaşayamayız. Yanılsamanın elimizde kalan yanı, yalnızca rant ve yararlanma hakkı ve bizler, kendini dünyanın geri kalanından korumaktan başka bir şey düşünmeyen bir kaleye kapatılmış olarak sürdürüyoruz yaşantımızı.

Bununla birlikte, bu evrensel perspektifin başarısızlığını paylaşıyoruz ve kırılma çizgisinin her iki yanında –gerek en zenginlerde gerekse en yoksullarda– aynı umutsuzluk hüküm sürüyor.

Şiirsel bir film: *Pleasantville*.

Televizyon ekranından geçip, her şeyin siyah-beyaz olduğu tertemiz küçük bir Amerikan kasabasında yeniden ortaya çıkmak ve tutkunun giderek artan etkisiyle her şeyin renklendiğini görmek. Ateşin, yağmurun, cinselliğin, şiddetin; yokluğuyla, ideal ve sanal bir kentteki yarı saydam ve renksiz cehennemi çağrıştıran her şeyin yavaş yavaş ortaya çıktığını görmek.

Bu filmden güzel bir sahne: Gizlice âşık olan ve kocasını aldatan anne, kurallara uygun olmasa da renklenmeye başlıyor ve oğlu, insan içine çıkabilmesi için siyah-beyaz renklere boyuyor onu. İnsanın aklına, Japon kadınların kalçalarına yaptırdıkları dövmeler geliyor; olağan durumda görünmezken cinsel heyecan duyunca belirliveriyor. Bilinçdışıyla ilgili en güzel eğretilemelerden biri.

Çağımızın takıntılarından biri gerçek ile sanalın ayırt edilemez olduğudur. *The Truman Show, Total Recall, Existenz, Matrix* gibi; sinemadaki büyük prodüksiyonlar bir yana bütün etkinliklerimiz bu duruma tanıktır.

Bu konuyla ilgili sorgulama, her zaman edebiyatın ve felsefenin karşı tarafında yer aldı, ama sanki bir eğretileme gibi; satır aralarında ve söylemin süzgecinden geçerek. Gerçeğin "şifrelenmesi/şifrelerinin çözülmesi" söylemden yararlanılarak yapıldı; yani son derece karmaşık ve doğrudan herhangi bir hakikate asla yer vermeyen bir aracı kullanıldı.

Bizim gerçekliğimizin şifrelenmesi/şifrelerinin çözülmesi ise teknik aracılığıyla yapılıyor. Görünür gerçekliğe, yalnızca bu teknik etki sonucunda oluşan şeyler ulaşabiliyor. Dille ya da en küçük bir belirsizlikle bile alakası olmayan bir yalınlaştırma pahasına; dolayısıyla, iyilik ile kötülüğün ayırt edilmezliği kadar nazik bir başka ayırt

edilmezliğe; gerçek ile sanalın ayırt edilmezliğine son verme pahasına ulaşabiliyor. Özel efektlerin de yardımıyla, her şey, işlemsel bir aşikârlık, gösterişli bir gerçeklik halini alıyor ve simülasyonun egemenliğini ilan ediyor. Bu filmlerin "yönetmenler"inin (tıpkı 1980 yıllarının New Yorklu simülasyoncu sanatçıları gibi) anlamadığı bir şey var: Simülasyon bir varsayımdır, aşikârlığı bile ihtimale dönüştüren bir oyundur.

Ballard: "Veri olarak gerçeklerden yola çıkmak, gerçeği ve hayali üretmek mümkün değil artık. Süreç daha ziyade tersine döndü: Kendi merkezinden uzaklaşmış durumları, simülasyon modellerini yerli yerine koyma, onları gerçeğin renkleriyle boyama, gerçeği kurgu olarak yeniden yaratma süreci içindeyiz."

Yapay zekâ eşeysiz bir etkinliktir; Turing'in de belirttiği gibi, yalnızca "zekâ"yı meşgul edecek şeyi vermek için yerinde kalır beden.

Kötülüğün tinsel temrinleri –hata, kader, ceza, ölüm– son buldu.

Suçun tinsel temrinleri son buldu –bundan böyle mutsuzluğun politik iktisadı ortamında yaşıyoruz.

Belli bir dünya gücünün iktidara gelmesinin ve dünyanın globalleşmek için çılgınca bir koşuya girmesinin, bütünselliği içinde bir iktisadiyattan daha anlamlı olmadığı ve bütün bunların akılcı bir gelişmeyle değil sıradan bir sarhoşlukla alakalı olduğu anlaşılırsa –yok olmanın bir başka ilginç biçimini bulmuş olmaz mıyız?

Estetik bakımdan, tıpkı yüksek gerilim hatları gibi rüzgâr değirmenlerini de gömmelerini öneriyorum.

Alexander von Humboldt, Brezilya ormanının derinliklerinde bir papağanla karşılaşmış; çiçek hastalığı yüzünden tümüyle yok olmuş bir kabilenin konuştuğu dilden birkaç sözcük bilen tek canlı oymuş.

Eğer dünya olduğu gibiyse, görünümlerle ilgili yanılsamalar nereden geliyor, hakikat saplantısı nereden geliyor? Aşkınlık nereden geliyor?

Tanrı, dünya yanılsamasının bir parçası hâlâ. Ancak bu yanılsama yalnızca bilinçle ilgili, yani varsayımsal ve şifreleri çözülemeyecek bir varlıkla bağlantılı. Sonsuz bir turnike içindeyiz. Bu durumda, kendimizi Tanrı yerine koymaya çabalamamız boşuna. Yanılsamadan kurtulmak için saçlarından tutup kendini doğrultmaya çalışan Münchhausen'den farkımız kalmaz o zaman.

Düşünce kehanete benzer, tamamlanmamıştır. Kesin olarak kendini doğruladığında ise tepki evresine, hayvani evreye geçer. Kojève de, çağdaş (Amerikan) uygarlığın hayvani evreye; bütün davranışların işlevsel bir karşılığının ve otomatik dış değişkesinin olduğu evreye involüsyonundan söz ederken buna değiniyordu.

İnsanın gelecekte, erken doğmuş bir maymuna dönüşeceği varsayımı da buna dayanıyor. Eğer insan, tamamlanmış bir evreye doğru evrilseydi maymun halini alırdı. Aynı şey düşünce için de geçerli: Sonlanan bir evreye doğru evrildiğinde, maymuna benzeyecek ve gerçekliğin parabolik aynası değil, onun bir parodisi, onu süsleyen bir değişke halini alacaktır.

Pek çok filmin ve romanın zafiyeti, herhangi bir derinlik yakalamak için ikinci dereceden yorum yapmayı gerektirmesiyle ölçülebilir (uçuruma düşmek aynı türde bir etki yaratır).

Birinci dereceden bir okuma ile ikinci dereceden okuma arasındaki tuzağa her yerde düşersiniz. Az çok bilinçli yapılan bu hesabın hedefi her tür değer yargısını yolundan saptırmaktır. Bu sorun, sanat alanında daha can yakıcı bir hal alır, çünkü okuma tarzınızdaki bu becerikli dalgalanma, yanılsamanın ve estetik yargının yerini almıştır.

Ne var ki, gerçekliğin kendisi öylesine bayağılaştı ki, ister istemez ikinci dereceden okuma yapmak durumunda kalıyoruz. Gerçeklik öylesine homojenleşti ki, kendiliğinden dağılarak koşut bir gerçekliğe dönüşüyor. Ve bizler hasretini çektiğimiz için onu uçuruma yerleştiriyoruz: Böylesi bir anlamsızlık karşısında çok daha nazik olabilecek bir öbür dünya, elimizden kurtulabilecek bir boyut varsayımı kuruyoruz. Kurguya dayanan bütün sanatların başarıya ulaşmasının nedeni, işte bu eleştirel mazoşizmdir.

L'Ève future (Villiers de l'Isle-Adam) ne müthiş bir buluş, ne müthiş bir dil zenginliği! O zamanlar dilden korkmuyorlardı. Oysa *bizler*, gösterenden ve bununla ilgili şeylerden söz edildiğinden beri dilden korkuyoruz. Gösterenle birlikte, terör de dile nüfuz etti. "Bilinçdışı, dil gibi yapılanır"; hiçbir şey, bu tür önermeler kadar zarar vermedi dile.

L'Ève future'de, Edison ile fonografının yer aldığı muhteşem bir an var. Edison, bu müthiş kayıt tekniğinin (kendisi tarafından) icat edilmiş olmasından şikâyet ediyor ve hiçbir şeyin buna değmediğini söylüyor. "Keşke İsa'nın iç çekişlerini ve Eriha'da çalan borazanların sesini kaydedebilseydim!" Aslında bu borazanlar ve onların yaptıkları patırtı, diyordu kendi kendine, o dramı yaşayanlardan

başkası için anlam taşımıyordu; bütün bunları duyanlar için ve belki de yalnızca duvarlar için anlamı vardı, çünkü bu seslerle ilk ilgilenenler duvarlar oldu.

Sonuç: Eğer her bir ses, yalnızca onun etkilediği şeyden ötürü anlam kazanıyorsa; eğer her bir söz, hitap ettiği şeyden ötürü anlam kazanıyorsa (ekleyelim: Eğer her bir imge onu görenden ötürü değer kazanıyorsa), zamanın karanlıklarından bu yana fonografın depolayıp aktarabileceği tek şey yalnızca ölmüş belgelerdir ve onların vadesi, tıpkı gömdükleri dünyanın vadesi gibi dolmuştur.

Bu durum yalnızca geçmiş için geçerli değil; her tür veriyi depoladığımız günümüz için de aynı şey söz konusu. Derin dondurucuda tuttuğumuz bunca bilginin ne değeri var ki? Hiç kuşkusuz onlar da Eriha'nın duvarları gibi, yıkılmalarına yol açacak borazanların çalmasını bekliyorlar.

Dişiliği kadınsız, erekliliği ereksiz düşünebilir miyiz?

Galiba dişilik kolay kolay kadından vazgeçemeyecek.

Buna rağmen feministler dişilikten kolayca vazgeçebiliyorlar.

Güneşin altında yaşayıp, bir ömür boyu hiç komedi oynamadığını düşünecek tuhaflıkta biri var mıdır? Gökyüzü bile, bulutların ve atmosferin süzgecinden yararlanıp ışığın komedisini oynuyor karşımızda.

Britanyalı bir tiyatro topluluğu, hastalığı son safhada olan birini arıyor. Bu işle ilgilenen oyuncuların, gösteriler başlamadan öleceğini garanti etmesi gerekiyor (bir ya da iki ay sonra). Topluluğun sanat yönetmenlerinden biri, oynanacak rolle ilgili bütün ayrıntıların önceden belirlenip donör ve ailesiyle konuşulacağını söylüyor. Cesedin

sahnede bulunması "gösterinin önemli bir parçası; böylelikle, ölümün çevresindeki sırlardan bazılarını saklamamız kolaylaşacak" diyor.

Aşırı gerçeklik karşısında savunmasız kalırız. Ama bu yalnızca bir başlangıçtır. Bizler, Sanal'ın aborjinleri, insansılarıyız –evrenin tarihine bakılırsa, ateşin icat edildiği ve ayakta durabildiğimiz evreye zar zor ulaşabildik. Bu mantık çerçevesinde, bizden daha büyük bir güç tarafından keşfedilmek ve sömürgeleştirilmek kaldı geriye.

Doğu'da parfümler cesetten çıkan kötü kokuları gidermeye yarıyorlardı –Grand Siècle'ın parfümleri ise, canlı bedenden yayılan iğrenç kokuları gideriyorlar. Günümüzde parfümlerin ve makyajın kullanılmasının nedeni, cesetlere sistemli olarak bakım yapılmasının nedenlerinden çok mu farklı?

Sekiz gün komada kaldıktan sonra uyandı ve ilk sorusu şu oldu: Kim öldü? Kim kaldı?

Dünya, benim fikrimi almadan sürüp gittiğine göre, adalet gereği ölümün beni rahat bırakması gerekiyor.

Nasıl kimse yasayı bilmiyor gibi yapamazsa, arzuyu bilmemek de varsayılamaz. Arzu için geçerli olan bu durum iktidar için de geçerlidir. Ne iktidarın bana ihtiyacı var, ne de benim iktidara. Ne o beni özlüyor, ne de ben onu.

Arzuyu da özlemiyorum ve eminim o da beni özlemiyordur. Kış tutkuları çağında yaşıyoruz.

Mutsuzluk açısından bakıldığında, dünyayı değiştirmek için gerekli bütün nedenler mevcut. Kötülük'e göre,

kötülük yapmayı istemenin hiçbir anlamı yok. O halde, dünyadaki bütün değişiklikler mutsuzluk burcu altında yapılıyor.

İçrek felaket.

Mademki acıyı hiçbir şeyle takas edemiyoruz, o halde acının hiçbir değeri yok. Acı, bir ceza bile değil artık; kaza sonucu oluşmuş bir atık, bir sıkıntı; ve bununla birlikte de, atıkların ve zararlı şeylerin ortadan kaldırılması sırasında karşı karşıya kaldığımız (çözümsüz) sorunların benzerini yaşıyoruz.

Acıdan ve mutsuzluktan ahlaki yarar sağlamak kalıyor geriye.

Hölderlin bize şöyle diyor: "Tehlikenin çoğaldığı yerde, tehlikeden kurtaracak şey de çoğalır." ("*Da, wo die Gefahr wächst, wächst das Rettende auch.*")

Günümüzde bunun tam tersi geçerli: "*Da, wo das Rettende wächst, wächst die Gefahr auch.* "

(En büyük tehlike, güvenliğin en aşırı olduğu yerdedir.)

Lichtenberg, bir yerlerde "hakikat için, risksiz düşünme özgürlüğü"nden söz ediyor. Hiç kuşkusuz, hükümdar tarafından hapse atılma riski olmaksızın hakikati söyleme hakkından söz ediyordur. Ancak, virgüllerden birini ortadan kaldırdığımızda "hakikat için risksiz" düşünme özgürlüğü ifadesi çıkıyor ortaya ve her şey daha ilginç hale geliyor: Hakikati tehlikeye atmaksızın (hakikatin örtüsünü kaldırma riski olmaksızın) düşünme yetisi. Burada, iktidarla kapışarak elde edilen düşünce özgürlüğünün yerini, düşünce özgürlüğüyle kapışan hakikat alıyor. Düşünce ile hakikat arasındaki her tür ilişkiden söz ediliyor. Hakikati açık etmek isteyen düşünce ile hakika-

ti muhafaza etmek isteyen düşünce arasında çok büyük fark var.

Unutmayalım ki, her ikisini aynı zamanda gerçekleştirmek de isteyebiliriz.

Her tür karmaşıklığı, her tür karşıtlığı ortadan kaldırmak. Bu koruyucu takıntı olmaksızın sükûnete kavuşamamak. Ve sükûnet olmadığı için berraklığı yaşayamamak.

İşkenceyi hiçbir işe yaramıyor ve verimsiz kalıyor diye mahkûm etmek en iğrenç argümandır. Bu, eğer verimli olsaydı (bilgi edinme bakımından) onaylanabilirdi anlamına gelir. Irkçılık için benzer bir argüman getiriliyor. Irklar arasında fark olduğunu gösterecek nesnel herhangi bir dayanak olmadığını söylemek, eğer böyle bir fark olsaydı ırkçılık da onaylanabilirdi anlamına gelir. Kaldı ki, ırk ayrımına ilişkin belli bir nesnel dayanağın olması, yalnızca ırkçılığın haksızlığını ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda hiçbir biçimde haklı çıkarılamayacağını da gösterir.

Henüz yazmış olduğunuz bir metni yeniden okuduğunuzda, hayalet bir organla karşılaşmış oluyorsunuz; Ahab'ın tahta bacağında olduğu gibi, onun sanal ve acı veren mevcudiyetini hissediyorsunuz.

Hatta bazen, onun bütünsel varlığını hayalet bir organmış gibi algılayabiliyor ve sizi sinirlendirecek kadar gıdıkladığını hissedebiliyorsunuz.

Özgün olanın simulakrı aştığı durumlar da olabiliyor. Allı pullu aydınlatılan Eyfel kulesi, kitsch'likte Las Vegas'taki kopyasını geçti.

Kadın, kim olduğunu bilmediği için başka kimliklerin peşinden gidiyor. Sonra da karanlık bir vicdan azabının etkisiyle soyunuyor ve öylesine teşhir ediyor ki kendini, maskelerini çıkarmaktan haz aldığını görüyorsunuz. Gizleyecek hiçbir şeyi olmadığı bahanesiyle her yere sızmasını sağlıyor bu durum. İşin aslı, ne kendini seviyor ne de başkalarını. Diğer kadın misafirin belli belirsiz sevimliliği ve berrak yumuşaklığı karşısında kupkuru ve küstah bir tutum takınıyor bu yüzden.

Hakikat sınavı karşısındaki başarısızlık dışında, doğal zekâyı, doğal zekânın bütün işaretlerini veren şeyden ayırt etmenin yolu yoktur.

Keza, iktidarın bütün işaretleri verilebilir ve yalnızca güç sınaması karşısında başarısız kalınır. Böyle bir simülasyon, gülünç olmayı göze almak koşuluyla, yanılsamalı bir olağanlık imgesi yaratabilir.

"Duyularımın dış gerçekliği kaydettiğini, buna karşılık itkilerimin hiçbir zaman duygularıma ulaşamadıklarını şaşkınlıkla keşfettim. Kapalı bir odada yaşıyordu duygularım ve ben, verilen talimata uygun olarak ve hep önceden tasarlayarak onlardan yararlanabiliyordum. Kendi gerçekliğim öylesine derinden bölünmüştü ki, onun farkına bile varamıyordum."

"Duyguların anılarıyla varoluyordum. Onları yeniden üretmeyi oldukça iyi bilsem de kendiliğinden ifade edemiyordum; yaşadığım sezgisel deneyimle onun duygusal ifade edilişi arasında, bir mikrosaniye de olsa hep bir zaman farkı vardı..." (Ingmar Bergman.)

"Aydınlanmış" kafalarda sorun yaratan şey, sıradan insanların ırkçılığı değil –ırkçılığın bu türünü, sıradan

insanların içinde bulunduğu kötü koşullarla açıklamak mümkün. Oysa, "üstün" kafalarda ortaya çıkan ırkçılık belirtileri, çözülmesi imkânsız bir çelişki yaratıyor. Çünkü hümanist hayale göre dehanın, ahlaki büyüklükle ve haklı davalarla bağlantı içinde olması gerekiyor; imgelem iktidarda olmak durumunda.

Nietzsche, Céline, Kazan, Riefenstahl (Alexandre Adler: "Leni Riefenstahl'in ölümü, bütün günümü aydınlatıyor"), Heidegger, Saul Bellow: Kötülükle işbirliği gerekçesiyle hepsi evrensel bilinçten kovuldu.

Vicdanı temiz olan biri, dehanın tam da burada, kötülükle işbirliğinde kök salabileceğini bir an olsun düşünmez; evrensel aklın dışındaki bir biçimin içinde, en iyiyle olduğu kadar en kötüyle de bağdaşabilecek bir biçimin içinde, düşüncenin ta kendisi olan ve aslında ne "eleştirel" zekâyla, ne de elbette, ahlakla ya da siyasal akılla hiç alakası olmayan bir şeyin içinde köklenebileceğini düşünmez.

Aydınlanma tayfının öbür ucunda Yahudiler olmalı; evrenseli kavramsallaştırmaya büyük ölçüde katkıda bulunmuşken, bir yandan da tekillikleri, eşsiz ritüelleri ve derin aykırılıklarıyla evrenselin en parlak yalanlanışı olan Yahudiler. Bütün bunlar onların övünç kaynağı değil mi zaten?

Son Yargı'yı bekleyen ölülerin bu durumu nasıl yaşadıkları üstünde düşünen olmadı. Tamam anladım, Tanrıyı tefekkür ediyorlar. Ancak yaşamla ve canlılarla ilgili anılarını, geldikleri dünyayla ilgili izlenimlerini muhafaza ediyor olsalar gerek. O halde, içinde bulundukları bu son hakikat hakkında; öteki dünyadaki varoluş hakkında canlıları bilgilendiremedikleri için cehennem azabı çeki-

yorlardır. Şöyle bir karşılaştırdığımızda, canlıların öteki dünyadaki sessizliğe tahammül etmelerinin çok daha kolay olduğu hemen görülür.

Sonsuza kadar bir soruyla yaşamak, bir cevapla yaşamaktan çok daha iyi.

Her bir fotoğraf imgesi, nesnenin fotoğraflanma arzusuna bağlıdır. Eğer çağrıya cevap vermiyorsa da, gitsin başka yerde kendini görünür hale getirsin!

Egemenliği reddetmek, egemenlik altında olmayı reddetmekle sınırlı kalmaz; egemenlik kurmayı reddetmeyi de gerektirir. Egemenlik kurmayı reddetmek, egemenlik altında olmayı reddetmekle aynı şiddette kendini gösterseydi, uzunca bir süreden beri devrim hayali bile kurmuyor olurduk.

Tembellik, sabırsızlıkla at başı gider her zaman; çünkü tembel olduğumuz için hızlıca sonuca ulaşmak isteriz. Acelecilik ise, bir tür erken boşalmadır.

Kurdun peşinde olduğu şey, insanın kurdu insandır düşüncesini çözüme bağlamaktır. Kendi doğal acımasızlığının tuzağına çoktan düşmüş olan kurt, kesin olarak mahkûm edildiğine inanır; insanın insan hakkındaki düşüncesi yüzünden, insanın kendi yırtıcılığı hakkındaki düşüncesi yüzünden mahkûm edildiğine inanır kurt.

"Modernliğin kendini yarattığı ve henüz kendi karikatürüne dönüşüp yozlaşmadığı dönem." (Canetti.) Bu yozlaşmayla ilgili güzel bir örnek: Evrimleşmenin en yüksek düzeyindeki insanın karikatürü olarak görülebilecek klon. Evrim, kendi imkânlarının sonuna ve doruk

noktasına ulaştığında, yine kendi izlerini takip edip başlangıca döner.

Azat olmanın yeni biçimi: Eskinin kölelerinde olduğu gibi, günümüzde de borcun, şirketlerin, suçların, skandalların özgürlüğüne kavuşması gerekiyor. Her şeyin yüzünün değiştirilmesi ve aynı zamanda –indirimlerde olduğu gibi– her şeyin yok olması gerekiyor. Her şey kendi zafer saatini işe yaramaz en küçük kırıntıya, en küçük arzuya dek, her yana tanıtmaya çalışıyor. Ne var ki, kölelikten kurtulmanın tarihsel prototipi aynı zamanda emeğin tarihsel prototipidir; ahlaki ve tarihsel bakımdan emeğe bu kadar büyük değer verilmesinin tek nedeni, kölenin özgür insan olarak emeğe ulaşmasını sağlamaktır. Böylelikle lanet, yerini bulmuş olacaktır.

Hopper şöyle diyor: Söylenebilen bir şeyin resmini yapmaya değmez.

Karşılığı: Resmi yapılabilen bir şeyden söz etmeye değmez.

Biyosfer 2: İlk *reality show* –deneysel mikrokozmos– kapalı devre, ama gezegenimiz ve buradaki bütün türler ölçeğinde hayatta kalma simülakrıdır. O gün bu gündür, sözü edilen model çerçevesinde olabileceklerin hepsi oldu.

Kaza, gerçekleşir gerçekleşmez silinir –imgeleminde onu muhafaza eden, bedendir. Rüyada olduğu gibi –otoyolda, birkaç saniyelik derin uyku, birbirinden tümüyle farklı iki zinciri buluşturmaya yeter: Sizin mevcut olduğunuz ve hiçbir olayın yaşanmadığı evren ile en kötü olayın yaşanıp sizin bir hiç olduğunuz evren.

Ya da tam tersi: Sizin bir hiç olduğunuz ya da pek önemli olmadığınız bir evren, yani varoluşun evreni; sizin

bir şey olduğunuz, ama varoluşu tehlikeye atan diğer evren.

Sistemin kritik kütle eşiğini aşmasını sağlayan şey, eylem ya da söz olarak kritik müdahaledir –kritik kütlenin ötesinde sistem, aşırı olaylar kuşağına girme tehdidiyle karşı karşıya kalır. Tarihin kurnazlığı; ama paradoksal kurnazlığı.

Bütün etkinlikler içinde en az enerji isteyeni düşünmektir. O halde, ağırkanlılara ya da baskı altındaki hareketli insanlara en uygun düşen şey, zihinden tasarruf etmektir.

Semerkant öyküsündeki en tuhaf durum, ölüm işaret etmişken, tehdit ettiğini sanan askerin davranışından ötürü ölümün "şaşırmış" gibi göründüğünün söylenmesidir. Eğer ölüm şaşırabiliyorsa, demek ki insandır ve insani duyarlıkla donanmıştır. Bu durumda ölüm ya bir arkadaş ya da suç ortaklığı yapan bir rakip halini alır. Hiç kuşkusuz onu evcilleştirmenin tek yolu şudur: İnsan dışılığın en mükemmel halinden, insancıllığı bulup çıkarmak.

S. J. Lec, aynı yaklaşımdan yola çıkarak bizim ölüme direnmediğimizi, ölümün bize direndiğini ve sonunda bize teslim olduğunu söyleyerek mukadder olayı bir düelloya dönüştürür –ölüm, bir son değil bir rakiptir; kendine göre zaafları olan tuhaf bir rakip. "Can çekişme" denen şey ise yaşam ile ölüm arasındaki bu rekabettir.

İçimizde uyuyan çocuk, ilelebet uykusuzluk hastalığına yakalandı. Onu büyütmek ne işe yarar artık?

Bazıları dil sürçmelerini, tökezleyen hareketlerini göstermeyi seviyor ve tuhaf davranışlarından zevk alıyorlar: Bir bilinçdışına sahip olmayı kesinkes istiyor onlar.

Calvino'ya göre uzay-zaman paradoksu: Belli bir mesafenin ötesinde olası cevaplama zamanı yoktur; özellikle de gökcisimlerinin ışık hızıyla birbirlerinden uzaklaştıkları ortamlarda. Öyleyse mesaj da, mutlak ve kesin hal alır –çaresi olmayan, sonsuzlukta kaybolmuş, menzil dışına çıkmış bir *hakikate* dönüşür.

Kaderin başka bir versiyonu: Her eylem tersinmez ve kesindir; onu düzeltmek imkânsızdır ve sanki ışıkmış gibi boşlukta bizden uzaklaşır. *Lost in translation.*

Sorun, yeryüzü ölçeğinde değişiklik göstermiyor. Bireylerin, kaçınılmaz biçimde birbirlerinden uzaklaştıkları ve şeylerin, bir bakıma özgürleşme hızının önüne geçtikleri bir evrende, mesajlar da geri dönebilmek için giderek daha az zaman buluyorlar. Ya da tıpkı atomlar gibi bizler de, kaçınılması imkânsız bir büzülme hareketi tarafından öğütülüyoruz; hal böyleyse, anlamın ve mesajın kaybolup gitmiş olmasının nedeni de aşırı yoğunluk olmalı –ne anlam ne de mesaj kaçıp kurtulabiliyor buradan.

Belki de, yerçekimine uygun davranan ya da yerçekimine karşı koyan iki hareket aynı zamanda gerçekleştiği için bizler de, bir yandan birbirimizden uzaklaşırken, dağılıp bütünlüğümüzü yitirirken, öte yandan da birbirimizle daha tıkız, daha karışık ve zorla bütünleştirilmiş ortamlarda yaşıyoruzdur.

"Belli bir davranışı yerine getirmek üzere bilinçli karar almak, beyinde, hareketin başlamasından 200 ile 300 milisaniye sonra meydana gelen elektriksel bir olaya denk düşer."

"İradenin özgür karar alma deneyimi, geçmişte yaşanmış ve geleceğe izdüşümü yapılmış olaylarla ilgili bilinçten başka bir şey değildir." (Atlan.)

Eylemin iradeden önce gelmesi, davranışın karardan önce gelmesi oldukça ilginç durumlar. Aynı sorun düşüncede de var: Düşünceden önce gelen bir şey var mı? Daha geniş bir açıdan bakarak, dünyanın da benzer bir sorunu olduğu söylenebilir: Bing Bang öncesinde, dünyadan önce gelen bir şey var mıdır?

Bu sorgulamanın asıl olarak metafizikle ilgili olduğunu söylemeliyiz; "nöronlardaki elektrik enerjisi"ne başvurmanın yararı yok!

Üç boyutlu gölge olabilir mi? Hologram özelliği taşıyan bir gölge? Graz kulesi: Gölge biçiminde mimari bir yapı. Kendi içinde anlam çelişkisi taşıyor: Gölgeyi gölge yapan şey iki boyutlu olmasıdır (imge için de aynı şey söz konusudur).

Zebranın bile gölgesinde çizgiler yok.

Übü dirildi: Bizlerin, aptallık alanındaki gecikmişliğimizin çaresi yok.

0 ile 10 arasında değişen bir ölçeğe göre acınızı nasıl değerlendirirsiniz?

0 = acı yok. 10 = dayanılmaz acı.

Papatya falına benziyor biraz: Seni seviyorum –biraz-çok-hiç sevmiyorum... Sizin yaptığınız değerlendirme acının taçyaprakları.

"Yazmaktan zevk almaya başladım ve bu zevkin her zaman ötekilerin ölümüyle, genel olarak ölümle biraz bağlantılı olduğunu gördüm [...]. Halının arka yüzü.

Benim için yazının ölüme bağlı olduğunu, asıl olarak belki de ötekilerin ölümüne bağlı olduğunu söyleyebilirim. Ancak bu durum, yazmanın başkalarını öldürmek gibi bir şey olduğu anlamına gelmez; onlara, onların varoluşuna yönelik bir cinayet anlamı taşıyacak ve benim önümde bağımsız ve özgür bir uzam açacak bir davranış değil. Bununla hiç alakası yok. Yazmak, benim için, başkalarının ölümüyle, esasen çoktan ölmüş olan başkalarının ölümüyle uğraşmaktır. Bir bakıma ben, başkalarının cesetleri hakkında konuşuyorum. İtiraf etmeliyim ki, onların ölmesini talep ediyorum. Otopsi yapan anatomi uzmanının durumu neyse benimki de o [...]. Ölünün bedeni boyunca dolaşıp onu yarıyorum, organları keşfetmeye çalışıyorum ve onları gün ışığına çıkardıktan sonra nihayet hasarın kaynağına, kötülüğün kaynağına ulaşıyorum; onların yaşamının, onların düşüncesinin ayırt edici özelliği olan ve ancak olumsuzluğu sayesinde, onları var kılmış her şeyi nihayetinde organize eden şeye ulaşıyorum sonunda [...]. Şeylerin ve insanların zehirli yüreği; işte öteden beri gün ışığına çıkarmaya çalıştığım da bu.

Aynı zamanda benim yazdıklarımla onlara iade edebileceğim tek sungu, hem yaşamlarının hem de ölümlerinin hakikatini keşfetmiş olmak; yaşamlarından ölümlerine geçmelerini açıklayan marazi sırrı keşfetmiş olmak. Ötekilerin yaşamında, yaşam ibresinin ölüme kaydığı nokta; yazma ihtimali benim için, aslında işte bu noktada başlıyor."

(Michel Foucault'nun Yves Bonnefoy ile yaptığı söyleşi, 1966.)

Böylesine şeytani bir itirafı hiç beklemiyorduk. Foucault'nun gizli yüzü, lanetli yanı, "halının arka yüzü" birdenbire dikiliverdi karşımıza. Birdenbire, ötekinin yok

edilmesini, öldürülmesini varsayan bir yazının –"cerrahi", anatomiye yatkın, otopsiye yakın bir düşüncenin– potansiyel zalimliği ortaya çıkıverdi; kendi ifadesine göre bu yazı, "kötülüğün kaynağı"nın peşinde, yani hakikatin etkilerini konu alacak kapsamlı bir araştırmanın çok uzağında ve ölümün sınırında gerçekleştirilen zihin cerrahisine çok daha yakın. Halının örgüsünde ölümün kavranışı yer alıyor ve o da, yazı aracılığıyla kendi enerjisini acımasız bir çözümlemeye, hem merhametsiz hem de tümüyle belirsiz bir akılcılığa akıtıyor. Burada, Kötülüğün kavrayışı da işin içinde değil mi? Ve eleştirel kavrayışın kendisi de bütün gücünü, Öteki'nin, Canlı'nın ve genel olarak İnsan'ın ereklerinin bu radikal eksiltisinden almıyor mu (yine yazının şeytani süzgeci aracılığıyla)? Kendi eserlerinden oluşan akılcı devasa yapının muhteşem yalanlanması; bu yapıya yöneltilmiş harika bir meydan okuyuş. Berraklığın muhteşem izleği; bambaşka bir kavrayışı resmeden, bilgi arkeolojisinden çok Kötülüğe yakın olmanın gizli berraklığı.

Foucault'cular akılcı, epistemeyle ilgili, inşayla hiç alakası olmayan bu uzlaşmaz hakikati, yazının bu ölümcül sırrını dikkate alamazlar. Bunları çoktan unuttular; bunları hiçbir zaman bilmediler ki! Onların, hakikat söylemcisi payesi verdiği; nesnel bir aydınlatma gücüyle, hatta militan bir arzuyla donanmış kabul ettikleri Foucault, onların düşündüğü gibi olsaydı, sözünü ettiği bu neşter düşünceyi, ölümle ilgili (daha da kötüsü, ötekilerin ölümüyle ilgili) bu kanaati ortaya atamazdı. Çünkü Foucault'nun bütün bu görüşleri bütün ahbap çavuşların, uyduların ve ardılların benimsediği idealist düşünce yaklaşımına; Büyük Çözümleme Ustası'na, Büyük Araştırmacı'ya vasi (ve derebey) olarak gönderme yapan herkese, son derece şiddetli bir üslupla karşı çıkıyor –Fo-

ucault, hiç kuşkusuz bu yüzden, gizliden gizliye onları küçümsemişti.

İşte bu Foucault'yu unutmak için epeyce zaman geçmesi gerekecek.

İlaçlar yüzünden birazcık sersemleyince, günümüz dünyasıyla ilgili başka bir betimleme yapmak geldi aklıma; başlık olarak, Canetti'nin annesinin şu esrarlı formülünü düşünüyorum: Ispanakların Soyoluşu -böylelikle, yolsuzlukların hüküm sürdüğü, paraya adanmış bir ortamda oğlunun lüzumsuz bir metafizik araştırmaya kalkışmasını kınamış oluyordu. Benim yaptığım betimlemenin, bir yeşil bitkiden ya da hızla çoğalan bir sebzeden söz eder gibi, içinde yaşadığımız dünyayı ele alacak bir görüngübilim olmasını ve bütün kültürlerin aynı anda elektrikli sandalyeye oturtulup öldürülmesini (uygarlıklara elektroşok uygulanmasını), vb. düşünüyorum.

Kitabın adı, *Berraklık Antlaşması ya da Kötülük Aklı** yerine, -olumsuzlama amacıyla- pekâlâ *Aptallık Patlaması ya da Kötülüğün Akılsızlığı* olabilirdi.

Herhangi bir yaşamda, simgesel nitelik taşıyan pek az olay vardır ve bunlar, aynı gerekçelerle biyografilerde bile yer alırlar; hatta kimi kez kişisel olaylardan çok daha derin izler bırakırlar. 1929'da yaşanan Wall Street mali kriziyle başlayıp 2001 Eylülü'nde İkiz Kuleler'in yıkılmasına uzanan çizgiyi, aynı eğri içinde katetmekle övünüyorum. Birinci olay ile ikinci olay arasındaki mesafe, hareket halindeki dünyasallığı resmeden baş döndürücü bir rakursi adeta; savaşların ve "tarihsel" olayların ötesinde, hatta toplumlarda açıkça görülen ilerlemenin ötesin-

* Jean Baudrillard'ın 2004'te yayımlanan *Le Pacte de lucidité ou l'Intelligence du Mal* adlı kitabı.

de, acımasız bir mantık uyarınca kendi ölümcül yokuşunda sürükleniyor. İnsani çaba boyutunun ötesinde bambaşka bir boyutta, onun hızlı inişini zapt etmek için gelişen ve kesinlikle korkunç olarak nitelememiz gereken bir şeyler var.

Kusursuz cinayet, kusursuz suçluluk duygusu gerektirir.

Tarihin ve devrimlerin yanında olmaktansa, daima sapkınlıkların, köylü ayaklanmalarının ve binyıl isyanlarının tarafını tuttu.

Günümüzde herkes, direksiyonda ya da ekranda, dünyanın bütün olaylarını keyfince seyredebiliyor; evrensel bilincin merkezinin kendisi olduğunu hayal edebildiği gibi gözlerinin önünde akıp giden Dünyanın Tini'ni görebiliyor (*Weltgeist*'ın at üstünde geçtiğini görmek için Hegel olmaya da gerek yok artık –Napoléon–).

Önünde akıp giden Dünyanın Tini'ni görebilmek için bayağılaşan bireyin tek yapabileceği şey kendine bakmak. Dünyasal tin tamamlandı; eskiden olduğu gibi Devlet'in bünyesinde ya da Tarih'in sona ermesiyle değil, evrenin merkezi haline gelen her bir monadın içinde.

"Buradan yola çıkarak merkezin hiçbir yerde olmadığını ve bizlerin, bir ucundan öbür ucuna görülebilen bir dünyanın çevresinde yaşadığımızı söyleyebiliriz." (Baudouin de Bodinat.)

Plasentanın gömülmesi: Hayat bulmamış olsa bile, ölmüş ikizin ruhu gibi hayata eşlik edene gösterilen saygı. Biçimsiz, fakat koruyucu bir gölge. Belki düşünce alanında da bize özen gösteren ve besleyen böyle bir iz, düşüncenin doğmasından önce varolan böyle bir töz vardır.

Hopper'in ışığının zihinsel eşdeğeri olan berraklık.

"Duvardaki ışıktan başka bir şeyin resmini hiç yapmadım."

İnsan hakkında bilgi edinmeye dair her ilerleme, onun kimliğinin saptanmasını daha sorunlu hale getiriyor. O kadar da karmaşık olduğundan değil, insanın ne olduğu bilinmediğinden. Karmaşık olmakla kalmayacak kadar karışık bir sorun (Morin). Hile niteliğinde bir sorun. Mesafe katettikçe nesnenin ikili oyun oynadığını; her iki yönde, İyilik ve Kötülük yönlerinde geliştiğini ve bu temel ıraksama halinin olası hiçbir sentezinin, aşkın hiçbir çözümünün olmadığını fark ediyorsunuz. Her karmaşıklık daha karmaşık bir denklemle çözülebilir, oysa bu çözümsüz ıraksama, onu çözmek için attığınız her adımda hızla artıyor. İnsanı, dijital yöntemlerle araştırdıkları ölçüde, genetik bakımdan daha küçük parçalara ayırmaları gerekecek; sonunda, insanın imgesini belirlemek imkânsızlaşacak.

Bilim dallarının çaprazlanması bile, bu ikili oyunu zapt etmeye yetmeyecek. Zira insanın kendisiyle ilgili bilgisi, kendisi kadar müphem. Sonuç olarak, kendisiyle ilgili bilgi yüzünden özünde zarara uğrayan bu varlığın kimliğinin saptanması kadar, onun bağlı olduğu türün gelecekte herhangi bir biçimde programlanması da mümkün olamayacak.

Amerika'daki seçimler sırasında, başyazarlardan biri makalesinin son cümlelerinde, en büyük korkusunun iki adaydan birinin seçilmesi olduğunu yazdı.

Seçim kampanyası boyunca sarf edilen tek nükteli söz.

Aslında, siyasal bilinçdışının tek karabasanı, bunun tam tersinin gerçekleşeceği korkusudur: Hiç kimse seçil-

meyecek, nihai karar imkânsız hale gelecek, "*dead head*" ile bitecek her şey –ihtimallere dayalı bütün sistemlerin kaçınılmaz sonu. Asıl felaket, işte bu denge; bir toplumun eylemsizliğinin ve kendisine karşı gösterdiği kayıtsızlığın yansıması.

Yaşanan durum, tam bu noktada bir kez daha rastlantısal hal alıyor –iki partinin eşit durumda olduğu bir Devlet'te (*swinging state*) tek bir asıl seçmen Devlet'in dengesini değiştirebiliyor ve eğer, ulusal düzeyde ikisi arasındaki fark çok küçükse, derhal bütün seçimin dengesini altüst edebiliyor. İktidarın bu bütünsel ve arızi biçimi her tür siyasal akla meydan okurken mizahi olmaktan da geri kalmıyor.

Kendi gölgemizi kaybettik; yalnızca ışık kaynağı olmadığı için değil, gölgenin yansıyabileceği zemin de olmadığı için. Öyleyse trapezcilerin ağ kurması gerekmeyecek artık; düşüp ölecekleri bir zemin kalmadığına göre.

Güzel bir mesel: Adam, anahtarını karanlıkta kaybediyor ve sokak lambasının ışığında arıyor, çünkü anahtarını bulabileceği tek yer orası. Nietzsche'nin nesneler ve aynayla ilgili meselinin hemen hemen aynı (eğer aynaya odaklanırsanız nesneleri gözden kaybedersiniz, eğer nesnelere odaklanırsanız aynayı gözden kaybedersiniz). Her ikisini aynı anda yakalamak imkânsızdır. İki mesel arasındaki fark şu: Aynaların tarihine göre nesneler görüldükleri söylenen yerdedirler ve onları yansıtmak zorunda olan yüzey, onların yerini almakla yetinmiştir; oysa anahtarların tarihine göre, nesne bulunduğu yerde değil, eğer orada olmuş olsaydı (ancak orada değildir) bulunacağı yerde aranır.

Birinci durumda, bilgi kendine tasarımın oyununda bir yol açmaktadır –diğer durumda ise, bölünme söz konusudur: Bir yanda, ışıklı bir bölge, diğer yanda anahtarın kaybolduğu gece vardır. Sokak lambasının parlak ışığı altında olmak mı iyidir, yoksa başka bir yerde, asla bulunamayacak anahtarla birlikte olmak mı?

Derin uyku, insanın uyuyup da rüya görmediği uykudur. Paradoksal uyku ise, insanın rüya gördüğü uykudur. Buradan yola çıkarak; tek paradoksal düşünce, insanın düşündüğü düşüncedir. Örnekseme yoluyla, ölümün de paradoksal bir hali olabilir mi –derin ölüm ve rüya gören ölüm?

Kötülüğü dile getiren yine kötülüktür: Kötülük karnından konuşuyor.

Hakiki ölümsüzlük, çocuğun ve ergenliğin ölümsüzlüğüdür: Gün gelip öleceğinize asla inanmazsınız. Ölümsüzlük fantazması ise öleceğini kesin olarak bilme karşısında ödenen bedelden başka bir şey değildir. Ölümsüzlük fantazması her tür bedeli ödemeye hazırdır, ölümsüzleşmek için kendini yok etmek de dahil.

Eskiden, ölümlü varoluşun ayrıcalıklarından yararlanmak isteyen bazı insanlar şeytan ile antlaşma yapıp ruhlarını (sonsuz yaşamın tek umudu) kaybetmeye razı geliyorlardı. Oysa günümüzde, gelecekteki ölümsüzlüğümüzle ilgili her tür düşünceyi feda edip, bedenlerimizin mevcut ölümsüzlüğünü, klonlamayla ulaşılacak daimi devamlılığı tercih ediyoruz. Ölümsüzlük, bir eğretileme olmaktan çıktı artık. Bizler, *gerçek* ölümsüzlüğü istiyoruz, şimdi ve buradaki teknik cisimleşmeyle ulaşılacak ölümsüzlüğü istiyoruz. İnsanlık, şeytan ile yaptığı yeni antlaşmayı kendi kanıyla mühürleyip imzalıyor ve bedenlerin

dirileceğini öne süren varsayımı beklemektense canlı canlı dondurulmayı tercih ediyor.

Sanki hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir yabancının kitabını okuyormuş gibi, yazarlık kibrine düşmeden kendi kitabımızı okumak. Kitabı bitirdikten sonra onun hakkındaki izlenimimiz ne olurdu? Daha fazlasını bilmek ister miydik? Hiçbir biçimde bütün oluşturmayan bu parçalar bütünü arasında, imalı da olsa, bir bağlantı kurabilir miydik? Daha önce hangi kitapları yazdığını tahmin edemesek bile, tıpkı bir hologramın tek bir parçasından yola çıkar gibi bunları tasarlayabilir miydik –en azından, kuvvetli ve zayıf noktalarını?

"İster doğal olsun ister üretilmiş, maddeyi incecik kaplayan dolaysız gerçeklik cilası; şimdiki zamanla birlikte, şimdiki zaman içinde kalmak isteyen herkes, bu cilanın yüzeyindeki gerilimi çatlatmamaya özen göstermek durumundadır." (Nabokov.)

Şarap suya dönüşüyor ve suyun tadı tuhaf bir şekilde yavanlaşıyor. İğrençlik ve yavanlık yalnızca besinleri değil, bütün çevreyi, olguları ve söylemleri etkisi altına aldı. İnsanlar bile giderek tatsız, renksiz ve kokusuz, yarısaydam ama yine de saydam kaldılar.

Her şey belirtiye dönüşüyor –nozomanlara* döndük. Lenfatik** olduğumuz için lenfomanlara*** dönüşüyor olabilir miyiz?

---

* Hastalık takıntısı anlamında tıp terimi. (ç.n.)

** Vitamin eksikliği nedeniyle lenf bezlerinin büyümesi, derinin solukluğu, tenin çok yumuşak olması, ayaklarda şişme ile beliren hastalığa yakalanmış olan. Ayrıca, Fransızca "lymphatique" sözcüğü hantal anlamına geliyor. (ç.n.)

*** Fransızca "lymphomane"dan. *Lympho-*, lenf anlamında önek, *-mane* takıntılı anlamında sonek. (ç.n.)

Yuvarlar azalıyor, duyu sistemi tecrit oluyor, yeğinlik azalıyor –bu ideal yuva, bütün duyarlı uçlara zarar veren tiksinti duygusuyla korunuyor; yalnızca zihin etkilenmeyerek bu durumdan istisnai bir özgürlüğün tadını çıkarıyor.

Bütün salgılar duruyor. Ter, salgı, dışkı, bedenin çeşitli yerlerindeki tüyler ortadan kalkıyor –dışarı sızan hiçbir şey olmadığı için beden yıkanıyor, arınıyor, kendi kendini temizler hale geliyor. Kadın tenindeki pürüzsüzlük ve yumuşaklık yüzlerde gösteriyor kendini.

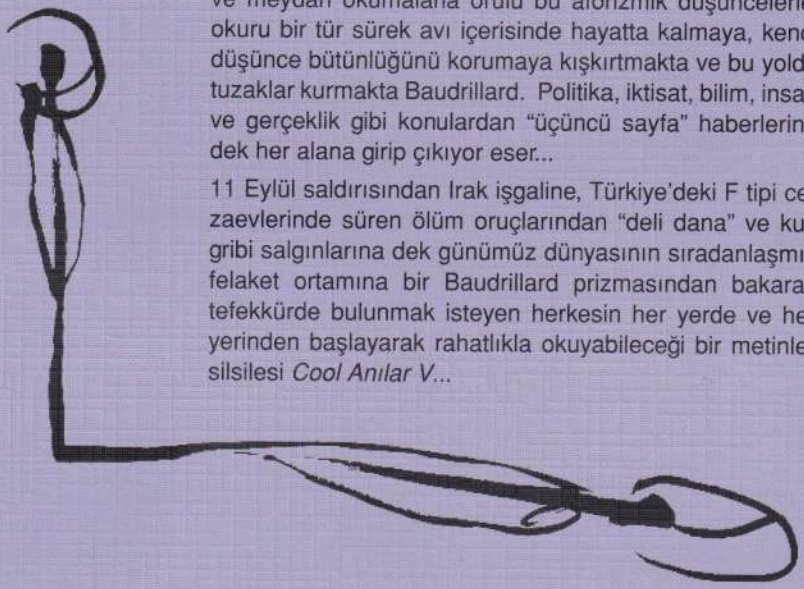
Yuvanın kendini koruması. Aslan inine, gölgelerin arasına büzülüyor ve pençelerini yalarken hayal kuruyor.

Ancak zamanla sıradan bir durum yeniden beliriyor: Sağlık, sağlığın işaretleri. Bir de, hastalığın zarafetine, yarısaydamlığına ve güçsüzlüğüne duyulan özlem.

Tanrı, kendi yol açtıkları kötülükleri ifşa edenlere bakıp gülüyor kendi kendine (gülümsüyor).

Dünya çapında tanınmış ve Türkçeye de çok sayıda eseri çevrilmiş Fransız düşünür Jean Baudrillard, *Cool Anılar* adlı metin dizisini sürdürüyor. Bu beşinci kitap, düşünürün 2000-2004 dönemindeki aforizma biçimli güncesini içermektedir. Uluslararası arenanın hemen hemen her köşesine uzanan bu kısa metinlerde Baudrillard, kendi kavramı olan "hiper-gerçekçiliğin" aldığı son biçimleri de gözler önüne sermektedir. Diğer yandan, hayran olduğu Canetti, Lichtenberg ve Nietzsche gibi yazarların aforizmik tarzını da gayet başarılı bir şekilde kullanmaktadır.

Tutulmuş notlar, bir köşeye çiziktirilmiş eskizler ve not defterleri şeklindeki *Cool Anılar V*, sınırsız bir ufuk turuna çıkarmaktadır okuru. Bir cangıl halini almış olan günümüz dünyasının en çarpıcı olaylarından en ücra köşelerine, insanın en sıradan yanlarından en aşırı ve sıradışı özelliklerine dek uzanan Baudrillard, açık uçlu düşünceler ve düşünme imkânlarıyla çıkmakta karşımıza. Karşıtlıklar ve meydan okumalarla örülü bu aforizmik düşüncelerle, okuru bir tür sürek avı içerisinde hayatta kalmaya, kendi düşünce bütünlüğünü korumaya kışkırtmakta ve bu yolda tuzaklar kurmakta Baudrillard. Politika, iktisat, bilim, insan ve gerçeklik gibi konulardan "üçüncü sayfa" haberlerine dek her alana girip çıkıyor eser...

11 Eylül saldırısından Irak işgaline, Türkiye'deki F tipi cezaevlerinde süren ölüm oruçlarından "deli dana" ve kuş gribi salgınlarına dek günümüz dünyasının sıradanlaşmış felaket ortamına bir Baudrillard prizmasından bakarak tefekkürde bulunmak isteyen herkesin her yerde ve her yerinden başlayarak rahatlıkla okuyabileceği bir metinler silsilesi *Cool Anılar V*...

AYRINTI • LACİVERT
ISBN: 978-975-539-484-8
9 789755 394848
KDV'den muaftır. 20 ₺